

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

JUSTINA KUBILIŪNAITĖ

**NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: KAUNO
MIESTO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ
ATVEJO ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:

Prof. dr. A. Guogis

VILNIUS, 2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

**NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: KAUNO
MIESTO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ
ATVEJO ANALIZĖ**

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621N71001

Vadovas:

_____ Prof. dr. A. Guogis

2012 11

Recenzentas:

2012 12

Atliko:

Vamns1-01 gr. stud.

_____ J. Kubiliūnaitė

2012 11 26

VILNIUS, 2012

Turinys

ĮVADAS	7
I. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ POLITIKOS FORMAVIMAS LIETUVOJE...	11
1.1 Nevyriausybinių organizacijų reikšmė šiuolaikinėje visuomenėje.....	12
1.2 Nevyriausybinių organizacijų sąvoka.....	16
1.3 Nevyriausybinių organizacijų veiklos kryptys	18
1.4 Naujosios viešosios vadybos ir naujojo viešojo valdymo įtaka nevyriausybinių organizacijų sektoriui.....	22
1.4.1 Valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų tinklas.....	24
II. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE.....	26
2.1 Teisinis nevyriausybinių organizacijų plėtros reglamentavimas.....	26
2.1.1 Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija.....	27
2.1.2 Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų programa.....	31
2.2 Nevyriausybinių ir viešojo sektoriaus sąveika.....	32
2.2.1 Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis.....	36
2.2.2 Nacionalinė nevyriausybinių organizacijų taryba.....	40
2.2.3 Kauno miesto savivaldybės santykis su miesto nevyriausybinių organizacijomis bendradarbiavimo ir finansavimo aspektais.....	44
III. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS ĮGYVENDINIMAS: KAUNO MIESTO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ ATVEJO ANALIZĖ. EMPIRINIS TYRIMAS.....	47
3.1 Tyrimo metodologija.....	47
3.2 Tyrimo rezultatai ir analizė.....	50
IŠVADOS.....	69
REKOMENDACIJOS.....	71
LITERATŪRA.....	72
ANOTACIJA.....	78
ANOTATION.....	79
SANTRAUKA.....	80
SUMMARY.....	81
PRIEDAI.....	83

PRIEDAI

1. Priedas Klausimynas nevyriausybinių organizacijų vadovams.....83
2. Priedas Atsakymai suskirstyti į kategorijas ir subkategorijas.....84

LENTELĖS

1. lentelė Viešojo administravimo modelių palyginimas.....	23
2. lentelė Lietuvos PVO tvarumo indeksas 2011.....	28
3. lentelė Skėtinės organizacijos bendradarbiavimo veiklos vertinimas.....	43
4. lentelė Intervuoti NVO vadovai.....	49

PAVEIKSLAI

1 pav. Veiksniai, keičiantys santykį tarp viešojo ir nevyriausybinių sektorių.....	15
2 pav. Nevyriausybinių organizacijų kriterijai.....	17
3 pav. Nevyriausybinių organizacijų santykis su verslu (rinka) ir valdžia (valstybe).....	20
4 pav. NVO tipai pagal Statistikos departamento statistines ataskaitas 2012.....	21
5 pav. Tinklo struktūra.....	25
6 pav. Problemos formulavimo fazės.....	29
7 pav. Nevyriausybinių organizacijų vieta ir veiksmai.....	34
8 pav. Nacionalinės NVO koalicijos modelis.....	41
9 pav. Veiksniai, lemiantys sėkmingą NVO veiklą.....	52
10 pav. Teigiamos komunikacijos dedamosios dalys.....	57

IVADAS

Nevyriausybinų organizacijų sektorius šiandieninėje visuomenėje yra plačiai paplitęs. Šios organizacijos yra tarpinės tarp valstybinių institucijų ir privataus sektoriaus bei dažniausiai laikomos trečiojo sektoriaus atstovėmis. Būtent šis, trečiasis sektorius, aktyviai dalyvauja plėtojant pilietinę visuomenę, taip prisidedamos prie demokratijos stiprinimo valstybėje, dalyvauja teikiant viešąsias paslaugas, prisideda prie gerovės šalyje užtikrinimo. Nevyriausybinų organizacijų veikla svarbi tokiose srityse kaip švietimas, sveikatos apsauga, kultūra, aplinkosauga, socialinės paslaugos. E. Krikščiūnienės ir G. Šaparnio teigimu (2008), nevyriausybinių organizacijos suvokiamos kaip visuomenės iniciatyvumo katalizatorius, kuris užpildo tarpą tarp valdžios ir žmonių, gali daryti įtaką valdžios priimamiems sprendimams. NVO dirba lanksčiai teikdamos paslaugas, kurių nepajėgios teikti valstybinės institucijos.

Temos naujumas. Nevyriausybinų organizacijų vykdoma veikla pastaruoju laikotarpiu užima svarbią vietą valstybės valdyme. Pastarųjų kelių metų įvykiai parodė, kad valstybė nėra pajėgi pati viena užtikrinti gerovės savo piliečiams, o šioje srityje tai gali padaryti nevyriausybinių organizacijos. B. Melniko (2011) teigimu, lemiamas šiuolaikinės visuomenės raidos, susiregulavimo procesų vaidmuo atitenka subjektams, kurie atstovauja neformalioms struktūroms bei organizacijoms. Dėl to, galime daryti išvadą, jog įvairios neformalios struktūros ir organizacijos pamažu tampa ypač reikšmingais visuomenės raidos ir pažangos procesų valdymo subjektais.

Būtina pabrėžti, kad šiuolaikinėje visuomenėje nevyriausybinų organizacijų veiklai plėtoti atsiranda vis naujų galimybių bei stiprinimo mechanizmų. Prie šių mechanizmų galime priskirti bendradarbiavimo skatinimą su centrine ir vietos valdžia, naujų įstatyminių teisės aktų kūrimą, kurie reglamentuoja nevyriausybinų organizacijų plėtros skatinimą, pačių NVO iniciatyva raginimą bendradarbiauti tarpusavyje, skėtinių organizacijų kūrimas, atstovavimas savo interesams, dalyvavimas formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinų organizacijų veiklos politiką.

Temos aktualumas. Nevyriausybinių organizacijos savo veiklos principais įsipareigoja siekti visuomenei naudingų tikslų, tad susiduria su visuomenės lūkesčiais ir reikalavimais, kurie nėra keliami valdžios įstaigoms ar privataus verslo subjektams. (Socialinės etikos institutas). Šie visuomenės keliami lūkesčiai yra susiję su pagalba sprendžiant aktualius visuomenėje klausimus ir problemomis, kurias nevyriausybinių organizacijos yra pajėgesnės išspręsti, nes kaip teigia D. Bagdonienė ir kt. (2011) sėkmingai veikiančios NVO gali puikiai pademonstruoti rezultatyvios lėšų paieškos, veiklos skaidrumo, atskaitomybės, narių įtraukimo, savanoriškos veiklos, visuomenės informavimo, problemų sprendimo įgūdžius. L. Dromantienė (2003) siekdama pabrėžti nevyriausybinų organizacijų teikiamus privalumus akcentuoja, kad NVO būdinga rodyti iniciatyvą

„iš apačios“, kas sukuria sąlygas poreikių nustatymui, problemų pamatymui. Autorė teigia, kad šios organizacijos savo veikloje taiko netradicinius sprendimo būdus bei dažniausiai sprendžia nepopuliarias socialines problemas, kurioms viešoji administracija ir politika skiria nepakankamai dėmesio. Taigi, galime teigti, kad nevyriausybinės organizacijos savo vykdoma veikla neabejotinai įneša svarbų indėlį į šalies vykdomą gerovės užtikrinimo politiką, tačiau būtina akcentuoti, šių organizacijų plėtros, įgalinimo, stiprinimo, funkcijų perdavimo aspektus.

Ištirtumas. Nevyriausybinės organizacijos kaip tyrimų objektas ar subjektas nėra naujas reiškinys, tačiau visa tyrinėjimo sritis pateikia apibendrintus empirinius duomenis, o teorinių įžvalgų nagrinėjama mažai. Dažniausios tyrimo sritys yra nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo su savivaldos institucijomis aspektai, savanorystės klausimai, finansavimas, viešųjų paslaugų teikimas. Teorinės literatūros nevyriausybinių organizacijų reikšmei atskleisti nėra daug. R. Šimašius pagrindinį dėmesį skiria NVO teisiniam reglamentavimui, V. Ilgius – NVO ekspertas daugiausia nagrinėjantis šių organizacijų veiklos problemas. Taip pat iš lietuvių autorių rašančių šia tema galime paminėti: A. Gineitienė, V. Domarkas, L. Žalimienė, V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė, L. Dromantienė. Didelį indėlį atlieka Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, NVO teisės institutas, kurie dažniausia pateikia daug empirinių tyrimų nevyriausybinių organizacijų veiklos aspektais. Iš užsienio autorių galime paminėti L. M. Salamon P. Ryfman, J. Cutt, C. Ball, L. Dunn ir kt.

Šio darbo tikslas – išanalizuoti kaip formuojama ir įgyvendinama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika Lietuvoje.

Darbo objektas – nevyriausybinių organizacijų plėtros galimybės.

Uždaviniai:

- 1) Išnagrinėti NVO reikšmę viešojoje politikoje;
- 2) Išstudijuoti nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimo priemones;
- 3) Išanalizuoti nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimo priemones;
- 4) Ištirti kaip Kauno mieste yra įgyvendinama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika;
- 5) Atskleisti veiksnius trukdančius sėkmingai nevyriausybinių organizacijų plėtrai.

Hipotezė: Kauno miesto nevyriausybinės organizacijos nėra susipažinusios su Lietuvoje kuriama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika.

Darbo metodai: darbe naudojami dokumentų analizės, lyginamasis, prielaidų analizės, interpretacinis, istorinis – loginis, kokybinio tyrimo, content analizės metodai. Atliekant atvejų

analizę naudojamas kokybinis tyrimų metodas – pusiau struktūrizuotas interviu su Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų vadovais.

Pagrindinės sąvokos

Nevyriausybė organizacija – tai nepriklausomi nuo valstybės ar savivaldybės institucijų ir pelno savo dalyviams neskirstantys privatūs juridiniai asmenys, kurie savo tikslų siekia pagal iš esmės nustatytą vidaus tvarką ir kurių nariais arba dalyviais tampama ne dėl įstatymų reikalavimų arba kitų esminių objektyvių aplinkybių. (NVO teisės institutas, 2008).

Fondas - savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio pagrindiniai veiklos tikslai – labdaros arba (ir) paramos bei kitokios pagalbos teikimas fiziniams ir juridiniams asmenims mokslo, kultūros, švietimo, meno, religijos, sporto, sveikatos apsaugos, socialinės globos ir rūpybos, aplinkos apsaugos ir kitose visuomenei naudingomis ir nesavanaudiškomis pripažįstamosiose srityse. (Labdaros ir paramos fondų įstatymas, 2004).

Asociacija - savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus. (Asociacijų įstatymas, 2004).

Socialinės paslaugos - paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. (Socialinių paslaugų įstatymas, 2006).

Sutrumpinimai:

NVO – nevyriausybė organizacijos

PVO – pilietinė visuomenė organizacijos

NICP – nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras

I. NEVYRIAUSYBIBIŲ ORGANIZACIJŲ POLITIKOS FORMAVIMAS LIETUVOJE

Nevyriausybinės organizacijos arba trečiasis sektorius valstybės vykdomoje politikoje užima svarbią vietą. Šios organizacijos veikia ne tik kaip viešųjų paslaugų teikėjos, bet ir kaip pilietinės visuomenės stiprinimo, įtraukimo ir aktyvintojo subjektai. Svarbiausiame šalies dokumente Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta nuostata apie piliečių galimybę jungtis į bendrijas, politines partijas, asociacijas. (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992). Konstitucijoje įtvirtinta nuostata apie jungimąsi į asociacijas leidžia įtvirtinti šių organizacijų veiklą įstatymiškai ir formuoti tolimesnę jų veiklos politiką.

Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras (NIPC) aprašo nevyriausybinių organizacijų vaidmens raidą, remdamiesi chronologine tvarka. Taigi, galime pateikti NVO raidą nuo pirmųjų įstatymų, reglamentuojančių nevyriausybinių organizacijų registravimo, sąvokos aspektus iki nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos priėmimo.

- 1992 m. Vyriausybės nutarimas „Dėl ne pelno organizacijų (įmonių) įstatų pagrindinių nuostatų patvirtinimo“. Pradėta registruoti nevyriausybines organizacijas.
- 1995 – 1996 m. Nevyriausybinių organizacijų registravimą reglamentuojantys teisės aktai: Visuomeninių organizacijų įstatymas (neteko galios 2004 m.), Viešųjų įstaigų įstatymas, Labdaros ir paramos fondų įstatymas, Asociacijų įstatymas.
- 1998 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu buvo įkurta pirmoji NVO reikalų komisija.
- 1999 - 2000 m. Lietuvos Respubliko Seime buvo kuriama NVO komisija, vėliau darbo grupė, kuri parengė NVO plėtros įstatymo projektą.
- 2001 m. Lietuvos Respublikos Seimas po svarstymo atmetė NVO plėtros įstatymo projektą.
- 2002 m. įstatymas dėl 2 proc. mokesčio pervedimo galimybės NVO.
- 2006 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu naujai buvo suburta NVO reikalų komisija.
- 2009 m. pasikeitus Vyriausybei suburta naujos sudėties NVO darbo grupė.
- 2010 m. sausio 20 d. nutarimu patvirtinta Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija
- 2010 m. birželio 7 d. nutarimu patvirtinta Nevyriausybinių organizacijų reikalų koordinavimo komisija
- 2011 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtinta nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011 – 2013 metų programa. (NIPC, 2009)

C. Ball ir L. Dunn (1995) pateikia politikos formavimo ir praktikos gaires, kurių turėtų imtis Vyriausybė, siekdama užtikrinti tinkamą nevyriausybių organizacijų politiką:

- Aiškiai apibrėžta NVO sąvoka, įvairūs veiklą reglamentuojantys teisės aktai;
- Aiški sistema kaip konsultuotis ir bendradarbiauti su NVO;
- Teikti tinkamą paramą NVO;
- NVO atskyrimas nuo panašių organizacijų įsteigų valstybės.

Per visą laikotarpį nuo Nepriklausomybės atgavimo Lietuvos Respublikos valdžia siekė formuoti nevyriausybių organizacijų politikos gaires, reglamentuoti jų teisinį statusą, veiklą, finansavimą, plėtros ir stiprinimo galimybes. Nuo valstybinės valdžios palankios politikos nevyriausybiniams organizacijoms formavimo priklauso šio sektoriaus vieta teikiant viešąsias paslaugas, galimybė išreikšti savo nuomonę bei prisidėti prie valstybės valdymo.

1.1 Nevyriausybių organizacijų reikšmė šiuolaikinėje visuomenėje

Nevyriausybinės organizacijos galime laikyti pagrindinėmis viešojo intereso gynėjomis. Būtent šios organizacijos užtikrina galimybę piliečiams reikšti savo mintis, pagal tai jungtis į įvairaus pobūdžio pilietines organizacijas, pasitelkiant visų piliečių iniciatyvą reikšti savo nuomonę ir taip bandyti paveikti ar daryti įtaką valdžios priimamiems sprendimams. Šiuo požiūriu pilietines organizacijas arba nevyriausybinės organizacijas galime priskirti interesų grupėms. Kaip teigia W. Parsons (2001) politiniam procesui įtaką daro didelė skirtingų veiksmų įvairovė. Tinklo analizė grindžiama nuostata, kad politika formuojama ryšių ir priklausomybių kontekste. Taigi, politinių sprendimų priėmimas nevyksta vienpusiškai, tam įtakos turi įvairūs tinklai, kaip teigia W. Parsons. Prie šių tinklų, kurie veikia politinius procesus, galime priskirti nevyriausybinės organizacijas, kurios aktyviai veikdamos gali turėti įtakos valdžios priimamiems sprendimams, taip pat šios organizacijos būdamos arčiau piliečių, gali atskleisti tam tikras visuomenėje gajias problemas bei inicijuoti šių problemų sprendimą aukštesniame lygmenyje.

NVO reikšmę viešajame gyvenime ir viešojoje politikoje analizuosime remdamiesi užsienio autoriais, kurie parodo šio sektoriaus akivaizdžią naudą šiandieninėje visuomenėje. C. Ball ir L. Dunn (1995) teigia, kad nevyriausybiniis sektorius yra motyvuotas rūpintis, vystyti ir plėtoti visuomenę per įvairias kultūros, sveikatos, socialinių paslaugų sektoriaus programas. Pastaraisiais metais šios organizacijos pradėjo aktyviai dalyvauti tokiose procesuose kaip taikos užtikrinimas, demokratijos siekimas, žmogaus teisių gynimas, lyčių lygybės klausimai bei skurdo mažinimo

politika. P. Ryfman (2007) teigimu išskiriami keturios pagrindinės sritys, kuriose nevyriausybinių organizacijų veikla ypač aktyvi šiuo laikotarpiu – plėtra, žmogaus teisės, aplinkosauga, humanitariniai veiksmai. Kaip matome, nevyriausybinių organizacijų veiklos spektras ir reikšmė šiuose procesuose yra neabejotinai svarbi bei aktuali šiuolaikinėje visuomenėje. Būtent šios organizacijos inicijuoja įvairius projektus, akcijas, humanitarines pagalbas, kad būtų siekiama išspręsti problemas ne tik vietiniu lygmeniu, bet ir globaliniu mastu.

Globalizacijos įtaka šiuolaikinei visuomenei C. Ball ir L. Dunn (1995) apibrėžia šiomis dimensijomis:

- Globalizacija mažina vyriausybės kontrolę;
- Individualizmą keičia kolektyvizmas;
- Globalizacija aštrina skirtumus tarp turtingųjų ir vargšų.

Šios dvi diskusinės dimensijos: globali ir vietinė, atskleidžia, kad į nevyriausybinių organizacijų veiklą negalime žiūrėti siauru rakursu, turime įvertinti šio objekto veiklos perspektyvas įvairių laikotarpių atžvilgiu. Šių autorių sąmoningai panaudota M. Gandhi frazė: „Galvok globaliai, veik lokaliai“ parodo, kad šiuolaikinėje visuomenėje problemos turi būti suvokiamos plačiu mastu, tačiau kiekvienu atveju priimamas individualus sprendimas. Vietiniu lygmeniu nevyriausybinių organizacijų svarba suvokiama taip:

- Nevyriausybines organizacijos yra pajėgios stiprinti valstybės socialinę ir ekonominę plėtrą, užtikrinti demokratiją bei prisidėti prie nacionalinių pajamų didėjimo (BVP);
- Svarbus nevyriausybinių organizacijų, valstybės institucijų bendradarbiavimas į jį įtraukiant ir kitas suinteresuotas grupes: finansuotojus, pačius piliečius;
- Būtinai nevyriausybinių organizacijų stebėjimas, aiškūs atsakomybės ir atskaitomybės kriterijai, kad jos galėtų efektyviai ir sėkmingai veikti. (C. Ball ir L. Dunn, 1995).

Taigi, autorių teigimu, norint sėkmingos nevyriausybinių organizacijų veiklos, reikia derinti šias dvi dimensijas tarpusavyje.

Žymus nevyriausybinių organizacijų srityje užsienio šalių autorius L. M. Salamon (2000) atlikęs mokslinę apžvalgą teigia, kad nevyriausybines organizacijos pasižymi savitu išskirtinumu bei skirtingomis rolėmis, ar veiklos sritimis skirtingose valstybėse. Autorius pateikia 5 nevyriausybinių organizacijų veiklos plusus arba įnašus į valstybės politiką ir 5 trūkumus.

Įnašas:

- 1) Paslaugų teikimas (aukšta paslaugų kokybė, nešališkumas, efektyvumas, specializacija);
- 2) Naujovių diegimas;
- 3) Atstovavimas, advokatavimas;

- 4) Vadovavimas;
- 5) Bendruomenės kūrimas ir demokratijos plėtra.

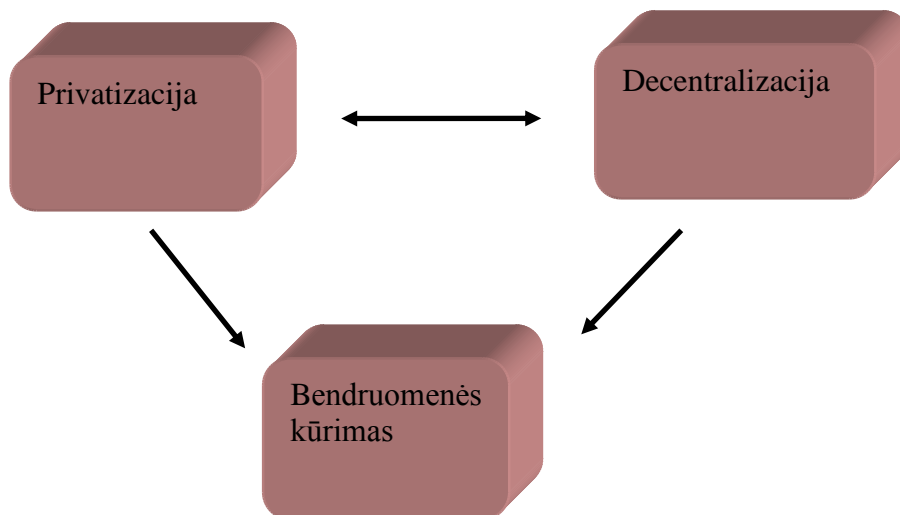
Trūkumai:

- 1) Partikuliarizmas (vienų savybių ar vertybių sureikšminimas atmetant kitas);
- 2) Paternalizmas (stipri nevyriausybinių organizacijų įtaka)
- 3) Profesionalizmas;
- 4) Išteklių nepakankamumas;
- 5) Atskaitomybė.

Šie išskirti privalumai ir trūkumai atskleidžia, kad nevyriausybinių organizacijos pasižymi ne tik visuomenei naudinga veikla, bet kaip ir visos veikiančios organizacijos, nesvarbu kokiam sektoriui priklausytų, turi ir neigiamų savybių. Svarbiausia šiuo atveju yra stiprinti teigiamas savybes ir įnašą į valstybės gerovės kūrimą ir silpninti neigiamus veiksnius, kad jie sukeltų kuo mažesnius pasekmes. Suvokiant ir priimant ir taisant visus neigiamus veiksnius galima pasiekti teigiamų ir efektyvių pokyčių visose veiklose.

Nevyriausybinių sektoriaus reikšmė šiuolaikinėje visuomenėje gali būti apibrėžiama įvairiai. Remiantis įvairiais šaltiniais galime daryti prielaidą, kad tai yra naujų darbo vietų kūrimas, visuomenės aktyvinimas, demokratijos skatinimas, dalyvavimas siekiant užtikrinti visuomenės gerovę, spręsti aktualius klausimus bei prisidėti prie problemų sprendimo. V. Perotin (2001) teigia, kad nevyriausybinių sektoriaus plėtra gali būti ribojama ar priklausyti nuo valstybės finansavimo. Didesnio finansavimo gali sulaukti tik tos organizacijos, kurios ženkliai prisideda prie socialinės politikos tikslų įgyvendinimo efektyviau nei tai gali padaryti valstybinės ar privačios įstaigos. Šiuo atveju autorė kelia idėją, kad nevyriausybinių organizacijos gali efektyviau teikti paslaugas, nei valstybinės įstaigos, kas dar labiau pabrėžia ir sustiprina šio sektoriaus akivaizdžią naudą ir reikšmę.

M. J. Austin (2003) straipsnyje „The Changing Relationship Between Nonprofit Organizations and Public Social Service Agencies in the Era of Welfare Reform“ pateikia šemą, kuri aiškiai atspindi kaip socialinės – politinės jėgos pakeitė santykį tarp viešojo ir nevyriausybinių sektorių. (žr. 1 pav.)

Šaltinis: M. J. Austin, 2003, 106 p.

1. pav. Veiksniai, keičiantys santykį tarp viešojo ir nevyriausybinių sektorių

1 pav. Pavaizduoti veiksniai, kurie pasak straipsnio autoriaus turi įtakos viešojo ir nevyriausybinių sektorių veiklai. Privatizacija, pasak autoriaus, reikalauja didesnės nevyriausybinių sektorių atskaitomybės viešajam sektoriui, svarbu aiškiai dokumentuoti veiklos rezultatus. Viešasis sektorius turi griežčiau stebėti NVO veiklą. Decentralizacija skatina perkelti dalį atsakomybės iš viešojo sektoriaus į nevyriausybinių, kuriant skaidrią vietos bendruomenę. Ryšys tarp privatizacijos ir decentralizacijos parodo unikalų politinį ir ekonominį paslaugų teikimo sąveikavimą. Iššūkis yra perleisti atsakomybę vadovaujantis decentralizacijos principu ir tuo pačiu metu laikytis atskaitomybės pagal privatizacijos principą. Taigi, galime teigti, kad kuriant aktyvią vietos bendruomenę, kuri yra socialinių paslaugų teikėja, reikia suteikti daugiau jai galimybių ir veiklos laisvės, vis dėlto atskaitomybė už savo atliekamus veiksmus turi išlikti. Perėjimas nuo privatizacijos skatina valstybę ieškoti aukštesnės paslaugų kokybės už mažesnę kainą. Šiuo atveju tai suteikti pajėgus yra nevyriausybinių sektorių, kuriam decentralizacijos eigoje yra suteikta daugiau veiklos galimybių. Besivystanti partnerystė tarp viešojo ir nevyriausybinių sektorių sukuria teigiamas pasekmes socialinių paslaugų gavėjams, bei kitoms suinteresuotoms šalims.

Apibendrinant, galime teigti, kad nevyriausybinių organizacijų užima svarbią vietą šalių politikoje, būdamos tarpinė grandis tarp viešojo ir privataus sektorių. Šių organizacijų veikla apima daugelį sričių, kuriose jos sėkmingai veikia siekdamas visuomenei naudingų pokyčių. Tačiau sėkmingai šių organizacijų veiklai neabejotinai yra svarbu pripažinti šias organizacijas kaip lygiavertes politikos dalyves, tokiu būdu stiprinant pilietinę visuomenę bei įtraukiant daugiau piliečių į valdymo sistemą.

1.2 Nevyriausybinių organizacijų sąvoka

Nagrinėjant nevyriausybinių organizacijų vaidmenį viešajame gyvenime yra svarbu apžvelgti šio subjekto sąvokos įvairiapusiškumą, kadangi įvairūs literatūros šaltiniai skirtingai įvardija šias organizacijas.

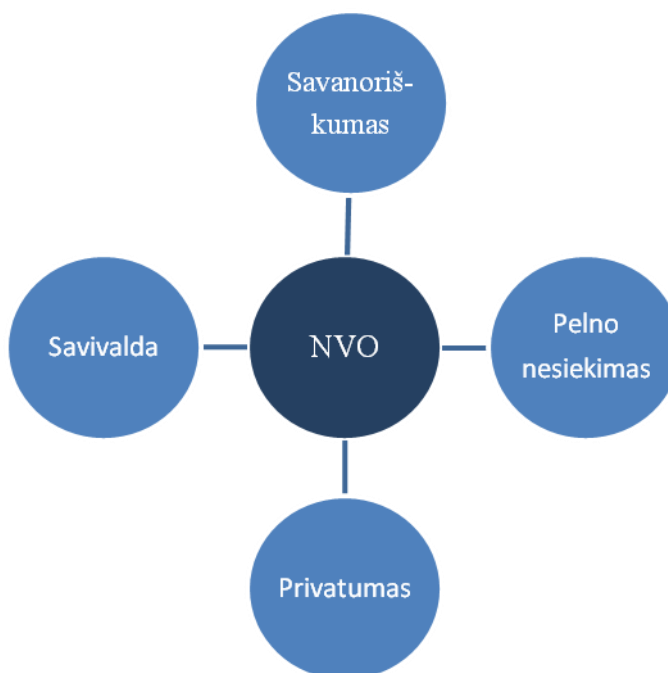
Pasak R. Šimašiaus (2007) šiuo metu Lietuvoje vis labiau plinta Vakaruose vyraujantis terminas - *nevyriausybinių organizacija* (NVO). Šis terminas pakeičia ligi šiol vyravusį terminą – *visuomeninės organizacijos*. Kadangi 2004 metais įsigaliojo Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymas, kuris pakeitė Visuomeninių organizacijų įstatymą, taigi pasikeitė ir šių sąvokų vartojimo reikšmės. Visos organizacijos iki tol veikusios pagal Lietuvos Respublikos Visuomeninių organizacijų įstatymą, nuo 2004 vasario mėnesio veikia pagal Asociacijų įstatymą. (Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymas, 2004). Tačiau, kaip rašo V. Barškauskienė ir kt. (2008) iki šių dienų nėra vieningo nevyriausybinių organizacijos apibrėžimo bei klasifikacijos. Nevyriausybinių organizacijos dažnai įvardijamos kaip „nepelno“, „savanoriškos“, „trečiojo sektoriaus“, „pilietinės organizacijos“.

Įstatymiškai nevyriausybinių organizacijos taip pat nėra vieningai apibrėžtos, skirtingi įstatymai jas apibūdina nevienodai. 1996 m. Viešųjų įstaigų įstatymas viešąją įstaigą apibrėžia taip: „tai pagal šį ir kitus įstatymus įsteigtas pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus vykdant švietimo, mokymo ir mokslinę, kultūrinę, sveikatos priežiūros, aplinkos apsaugos, sporto plėtojimo, socialinės ar teisinės pagalbos teikimo, taip pat kitokią visuomenei naudingą veiklą.“ 1996 m. Labdaros ir paramos fondų įstatymas fondą apibūdina kaip: „savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio pagrindiniai veiklos tikslai – labdaros arba (ir) paramos bei kitokios pagalbos teikimas Įstatymo nustatyta tvarka fiziniams ir juridiniams asmenims mokslo, kultūros, švietimo, meno, religijos, sporto, sveikatos apsaugos, socialinės globos ir rūpybos, aplinkos apsaugos ir kitose visuomenei naudingomis ir nesavanaudiškomis pripažįstamose srityse“. Nei viename šių įstatymų nenurodyta, kad šias organizacijas galime vadinti – nevyriausybiniėmis. Tačiau galime daryti prielaidą, jog iš esmės ne pelno siekimas ir altruistiniai tikslai priartina šias organizacijas prie NVO apibrėžimo.

Lietuvių autoriai (Šimašius, 2007) apibrėždami nevyriausybinių organizacijų sampratą remiasi žymaus šių organizacijų tyrinėtojo Lesterio M. Salomono išskirtais ir plačiai pripažintais NVO kriterijais (cit. pagal Salamon,1999): (žr. 2 pav.)

- Institucionalizuotos;

- Privačios, t.y. instituciškai atskirtos nuo vyriausybės (valdžios), net ir tuo atveju jeigu ir gauna jos paramą;
- Neskirstančios pelno, t.y. negali duoti nuosavybės grąžos;
- Savivaldžios t.y. kontroliuojamos remiantis savo vidaus procedūromis, o ne valdomos iš išorės;
- Savanoriškos, t.y. neprivalomos, narystė ir darbas organizacijoje bei organizacijos veiklos rėmimas vyksta savanoriškumo principu.

2 pav. Nevyriausybių organizacijų kriterijai

Taigi, nevyriausybių organizacijų apibūdinimas parodo daugiadimensinius bruožus, kurie yra būdingi šių organizacijų veiklai bei atskleidžia išskirtinį jų veiklos statusą visuomenėje.

Nevyriausybių organizacijų teisės institutas nagrinėjo įvairias sąvokas, kurias galėtume laikyti nevyriausybių organizacijų sinonimais. Darbe „NVO koncepcija Lietuvoje“ (2005) yra analizuojamos tokios sąvokos kaip: ne pelno, pelno nesiekianti (NPO), nevyriausybė (NVO), nevalstybinė, visuomeninė, pilietinė, savanoriška, labdaringa, filantropinė, trečiojo sektoriaus, nepriklausomo sektoriaus, socialinis partneris. Atlikus šių sąvokų analizę, padaryta išvada, jog terminai visuomeninės organizacijos, ne pelno organizacijos, pelno nesiekiančios organizacijos, nevyriausybė ir nevalstybinė organizacijos yra labiausiai artimos toms organizacijoms, kurių požymiai įvardijami kaip privatumas, pelno neskirstymas, savivalda, savanoriškumas.

Užsienio autorių literatūroje nevyriausybinės organizacijos vadinamos įvairiai: „third sector“, „independent sector“, „charities“, „non – governmental organizations (NGOs)“, „non – profits“. Nors pavadinimai ir yra skirtingi, tačiau visi jie savyje talpina tapačius bruožus, tokius kaip: savanoriškumas, nesavanaudiškos naudos siekimas, pagalba vargstantiems ir atsiribojimas nuo vyriausybinės veiklos. (V. Perotin, 2001).

Šiame darbe analizuodami nevyriausybinių organizacijų plėtros galimybes Lietuvoje vartosime nevyriausybinių organizacijų (NVO) sąvoką.

1.3 Nevyriausybinių organizacijų veiklos kryptys

Nevyriausybinių organizacijų veikla apima daugelį sričių, kuriose šios organizacijos siekia veikti visuomenės labui, daryti naudingus darbus visuomenei bei tapti jungiamąja grandimi tarp eilinių piliečių ir valstybės valdymo organų.

Plečiantis valstybės teikiamoms paslaugoms tokiose srityse kaip sveikatos apsauga, švietimas, kultūra ir socialinė gerovė, nevyriausybinių organizacijų veikla buvo skatinama prisidėti prie valdžios iniciatyvų ir tapti valstybės partneriu užtikrinant gerovę. Dėl šios priežasties daugelyje šalių NVO sektoriaus veikla ėmė plėstis, tuo pačiu padidėjo ir valstybės skiriamas dėmesys šioms organizacijoms. Tai lėmė, kad daugelyje sričių savo funkcijas valstybinės įstaigos perleido atlikti būtent trečiajam sektoriui. (V. Baršauskienė ir kt. 2009).

Nevyriausybinių organizacijų raidai ir išsivystymui įtakos turėjo daugelis faktorių, kurie lėmė tai, jog šiuolaikinėje visuomenėje šios organizacijos įgyvendina svarbius uždavinius valstybės gerovei užtikrinti. D. Gineitienė ir V. Domarkas (2000) išskiria šiuos veiksnius, kurie turėjo įtakos NVO kūrimuisi ir raidai:

- *Valdžios nuostatos* – valdžios institucijos gali skatinti NVO veiklą suteikdamos paramą, pavesdamos vykdyti kai kuriuos projektus pagal sutartis, inicijuodamos mokesčių lengvatas, tačiau taip pat gali ir riboti NVO veiklą teisiniais ir finansiniais suvaržymais;
- *Privataus sektoriaus ištekliai* – grynieji pinigai, kuriais laisvai disponuoja įmonės ar užsienio donoriai dažniausiai yra pagrindinis nevyriausybinių organizacijų sėkmingo gyvavimo veiksnys. Kuo įvairesni donoriai bei savanoriai, tuo didesniu laipsniu NVO gali kontroliuoti savo vykdomas veiklas;
- *Religinės ir etinės vertybės* – krikščionybė, islamas, judaizmas, induizmas prisideda prie filantropijos ir gerų darbų siekimo ir skatinimo valstybėje.

Nevyriausybinių organizacijų nuo labdaringos pagalbos vargšams XVIII amžiuje teikimo transformavosi iki aktyvaus valstybinio subjekto dalyvio, kuris dalyvauja visuomeniniame gyvenime, tarpininkauja tarp valstybinio sektoriaus ir piliečių.

Tarptautinėje ne pelno organizacijų kvalifikacijoje (ICNPO) pagal veiklos sritis yra suskirstytos į dvylika grupių, o šios grupės dar į dvidešimt keturis pogrupius. Toks skirstymas padarytas atsižvelgus į JT rekomendacijas.

Pagrindinės 12 grupių yra šios:

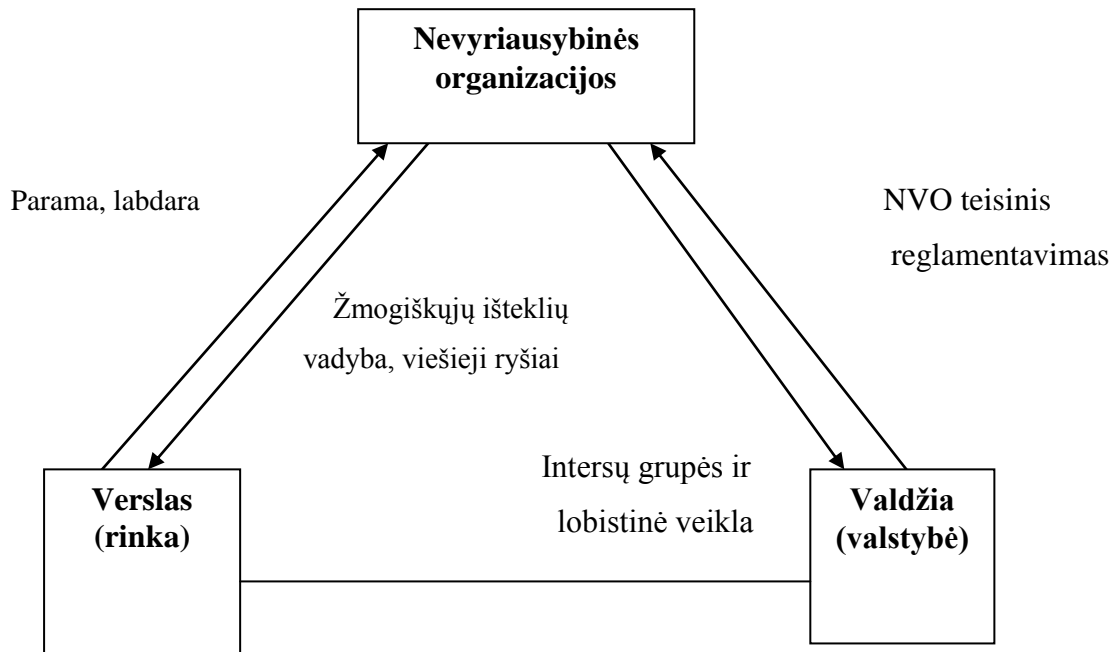
- Kultūra ir poilsis
- Švietimas ir tyrimai
- Sveikatos apsauga
- Socialinės paslaugos
- Aplinkosauga
- Plėtra ir būstas
- Teisė, interesų atstovavimas ir politika
- Filantropijos ir savanorių veiklos plėtra
- Tarptautinė veikla
- Religija
- Verslas ir profesinės organizacijos
- Niekur kitur nepriskirtos

Šioje tarptautinėje ne pelno organizacijų klasifikacijoje detalizuojamos šios nevyriausybinių organizacijų veiklos kryptys. Prie socialinių paslaugų teikimo yra išskiriama šios veiklos gairės: vaiko gerovė, dienos centrai vaikams; paslaugos jaunimui ir jaunimo gerovės stiprinimas; paslaugos šeimai; paslaugos neįgaliesiems; paslaugos senyvo amžiaus asmenims; savipagalbos grupės; nelaimingų atsitikimų prevencija ir kontrolė; laikinas apgyvendinimas; pagalba pabėgėliams; pajamų išlaikymas ir priežiūra; materialinė pagalba maistu, daiktais ir pan. Taigi, galime konstatuoti, kad teikiant socialines paslaugas NVO veiklos sritys ir mastai gali būti labai platūs ir apimti įvairius visuomenės gyventojų sluoksnius, labiausiai pagalbos stokojančioms žmonių grupėms.

V. Baršauskienė ir kt. knygoje „Nevyriausybinių organizacijų veikla“ (2008) remiasi I. Matonytės išskirtais nevyriausybinių organizacijų veiklos aspektais. NVO ir jų veikla dažnai išreiškiama trikampių modeliu *valstybė – rinka – pilietinė visuomenė*, kurios vienu elementu yra nevyriausybinių organizacijų. (žr. 3 pav.) Taigi išskiriami pagrindiniai du aspektai (cit. pagal I. Matonytę, 2004):

- Nevyriausybinių organizacijų santykis su valdžia (valstybe);

- Nevyriausybinių organizacijų santykis su verslu (rinka);

Šaltinis: V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė, 2008, p.18

3 pav. Nevyriausybinių organizacijų santykis su verslu (rinka) ir valdžia (valstybe)

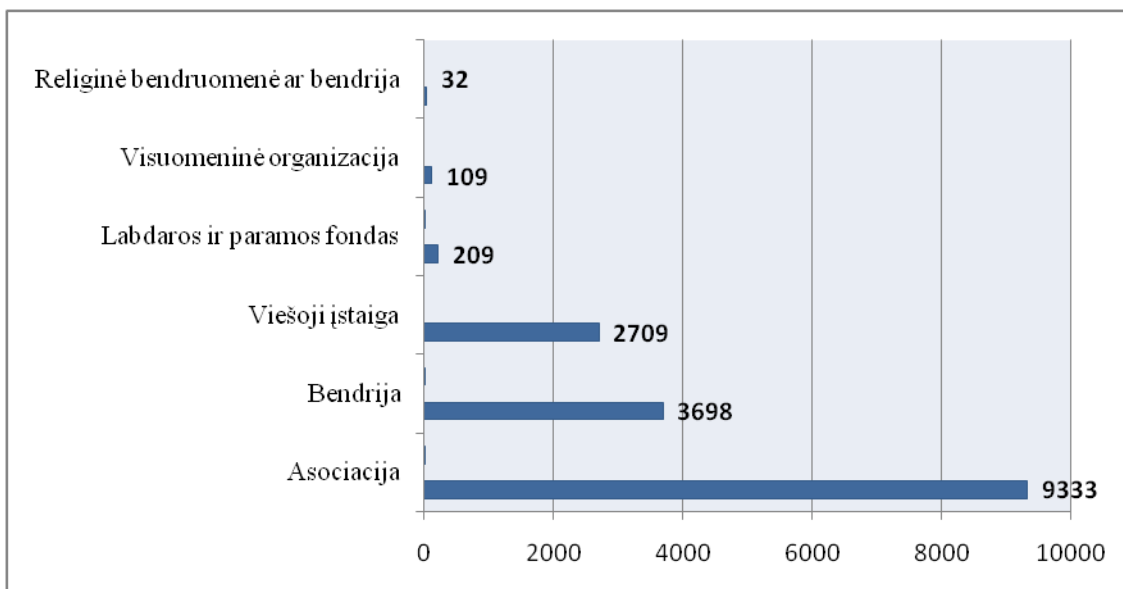
Iš paveikslu matome, jog nevyriausybinių organizacijų veikla priklauso nuo keletos aspektų. Tai lemia ir šalis, kurioje veikia nevyriausybinių organizacija, jos politikos, teisinė bazė, kuri reglamentuoja nevyriausybinių organizacijų įsteigimo faktus, finansavimą, bendradarbiavimą taip pat įtakos turi įvairūs rinkos veiksniai, konkurencija.

Nevyriausybinių organizacijų ir vyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimas leidžia siekti efektyvesnių tikslų užtikrinant visuomenės gerovę. Partneryste ir pasitikėjimu paremtas bendradarbiavimas sukuria aplinką, kurioje šiuos tikslus abiem pusėms pasiekti yra lengviau.

Išanalizavus nevyriausybinių organizacijų pagrindinius veiklos aspektus svarbu suvokti, kad šiuolaikinėje visuomenėje vis augant NVO skaičiui, nebūtų nukrypstama nuo pagrindinių tikslų ir uždavinių, kuriuos turėtų įgyvendinti šios organizacijos siekdamas visuomenės gerovės. Statistikos departamentas pateikia šiuos (žr. 4 pav.) duomenis apie nevyriausybinių organizacijų tipus ir skaičių 2012 metais. Iš šių duomenų matome, kad daugiausiai šiuo metu yra asociacijų (9333), bendrijų (3698) bei viešųjų įstaigų (2709). Šiuos duomenis vertiname kaip reikšmingus analizuojant nevyriausybinių organizacijų padėtį šiuolaikinėje visuomenėje, tačiau turime įvertinti ir tai, kad duomenys ne visada tiksliai parodo esamą situaciją. Registruotų nevyriausybinių organizacijų skaičius neparodo ar šios organizacijos iš tikrųjų realiai vykdo savo veiklą ir siekia visuomenei

naudingų tiklų, registracija Registru centre dar neparodo tikrosios nevyriausybinių organizacijų veiklos.

Nevyriausybinių organizacijų veiklos naudingumą gali atkleisti ir parodyti atliekami įvairūs tyrimai sienkiat ištirti šių organizacijų veiklos teikiamą naudą ir trūkumus. NIPC 2010 atliko apklausą “Dalyvavimas savanoriškoje veikloje ir NVO veiklos vertinimas“. Šio tyrimo duomenys atskleidžia kaip Lietuvos gyventojai vertina nevyriausybinių organizacijų veiklą. Taigi, dauguma apklaustųjų pripažįsta, kad nevyriausybinės organizacijos Lietuvoje vykdo visuomenei naudingą veiklą – 62%, atstovauja visuomenės interesams – 56%, apie pusę respondentų nevyriausybinių organizacijų veiklą vertina teigiamai – 48%. Ši apklausa parodo, kad nevyriausybinių organizacijų veiklą vertina gana teigiamai, tačiau analizuodami šį sektorių turime atsižvelgti į daugiau atliktų tyrimų.

4 pav. NVO tipai pagal Statistikos departamento statistines ataskaitas 2012

V. Ilgius (2008) teigia, kad dalis NVO pastebimai panašėja į smulkiojo ar vidutinio verslo įmones, kadangi jos vadovaujasi tais pačiais verslo sektoriuje taikomais planavimo, vadybos, apskaitos ir atsakomybės principais. Paslaugas teikiančios nevyriausybinės organizacijos konkuruoja su verslo įmonėmis, biudžetinio sektoriaus paslaugų tiekėjais bei tarpusavyje. Veiklos rezultatus NVO dažnai matuoja verslo sektoriuje populiariais metodais. Taigi, nevyriausybinėms organizacijoms yra aktuali ir konkurencijos problema. Šiuo atveju svarbiausia, kad paslaugos gavėjas gautų kokybiškas, jam labiausiai reikalingas paslaugas.

1.4 Naujosios viešosios vadybos ir naujojo viešojo valdymo įtaka nevyriausybinių organizacijų sektoriui

XX a. pabaiga ir šio amžiaus pradžia yra glaudžiai siejami su viešojo administravimo bei „gerovės valstybės“ reformomis, kurių tikslas buvo užtikrinti administracinės ir socialinės piliečių veiklos efektyvumą. (V. Smalskys, 2005). Keisti senus administravimo metodus skatina besikeičiantys visuomenės poreikiai, globalizacijos įtaka, naujų technologijų atsiradimas. Alternatyva tradiciniam viešajam administravimui tampa naujoji viešoji vadyba, kuri šiandien evoliucionuoja į naująjį viešąjį valdymą.

Naujosios viešosios vadybos pagrindinis tikslas – viešojo sektoriaus tobulino, efektyvumo siekimas. Kaip teigia A. Guogis ir D. Gudelis (2003) „visuomenės sutarimas dėl Naujosios viešosios vadybos būtinumo sudarė sąlygas nevyriausybinių organizacijų suaktyvėjimui ir platesnių socialinių judėjimų saviraiškai, kuris savo ruožtu, sukėlė dar didesnę Naujosios viešosios vadybos poreikį“. Siekimas, kad viešasis sektorius taptų efektyvesnis, skatinino ieškoti naujų valdymo ir administravimo būdų bei metodų. V. Domarkas (2007), išskiria keletą bruožų būdingų naujajai valdymo reformai, kuriuos galime susieti su nevyriausybinių sektoriaus plėtra:

- Decentralizacija – vietos valdžios institucijoms ir viešojo administravimo institucijoms perduota atsakomybė teikiant ir organizuojant paslaugas.
- Funkcijų perskirstymas – valstybinės valdžios institucijos iš paslaugų teikėjomis, tampa pirkėjomis, kas skatina paslaugų efektyvumą.

Remiantis kitais autoriais A. Guogiu ir D. Gudeliu (2003), kurie teigia, kad valdymo decentralizavimas suteikia galimybių ir veiklos laisvės paslaugas teikiančioms ir organizuojančioms įstaigoms, viešųjų paslaugų vartotojai taip pat turi daugiau pasirinkimo galimybių, nes egzistuoja konkurencija tarp paslaugų teikėjų. Iš šių autorių pateikiamų naujosios viešosios vadybos (NVV) bruožų, galime išskirti keletą, kurie yra susiję su šio darbo objektu – nevyriausybinių organizacijomis. Taigi, NVV bruožai:

- Katalininė valdžia – valdžios institucijų uždavinys – sprendimų priėmimas, o paslaugų teikimas perduodamas privačiam, nevyriausybiniam sektoriui. Politikos formavimo ir administravimo atskyrimas nuo paslaugų teikimo.
- Konkurencinė valdžia – kuriamos konkurencija paremtos paslaugų teikimo sąlygos. Taip siekiama pagerinti viešųjų paslaugų kokybę. (A. Guogis, D. Gudelis, 2003).

Šie naujosios viešosios vadybos bruožai parodo, kad keičiasi valstybinių institucijų požiūris į nevyriausybines organizacijas, jos tampa viešosios politikos dalimi, aktyviomis ir

konkurencingomis viešųjų paslaugų teikėjomis, pilietinės visuomenės skatinimo vienu iš svarbiausių indikatoriumi. Nevyriausybinių organizacijų vaidmenį šiuolaikinėje viešojoje politikoje akcentuoja A. Raipa (2011) straipsnyje „Naujojo viešojo valdymo induktorių diagnozavimo galimybės“. Autorius analizuoja naujo reiškinio - Naujojo viešojo valdymo evoliucionavimą iš naujosios viešosios vadybos. Viena iš naujojo viešojo valdymo kildinamų nuostatų yra aktuali ir nevyriausybinių organizacijų vietai viešojoje politikoje. Autoriaus teigimu ši nauja valdymo koncepcija pabrėžia visų šalių, įskaitant viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių svarbų jungimąsi plėtojant strategines politikos rūšis bei kryptis.

Analizuojant nevyriausybinių organizacijų vietą viešojo valdymo ir politikos sudėtyje, galime teigti, kad ši vieta kito priklausomai nuo to, koks viešojo administravimo modelis tuo metu dominavo. Iš lentelėje pateikiamų duomenų (žr. 1 lentelė) galime pastebėti, jog santykių pobūdis su kitomis organizacijomis, tarp jų ir nevyriausybėmis, tradiciniame viešajame administravime buvo dominavimas ir subordinacija, naujojoje viešojoje vadyboje – konkurencija ir bendradarbiavimas, naujajame viešajame valdyme – lygybė ir tarpusavio priklausomybė. Šioje naujoje valdymo epochoje NVO pradamos akcentuoti kaip lygios institucijos, kurios gali užimti svarbią vietą viešajame valdyme. Valdymo metodų kaita taip pat įtakoja trečiojo sektoriaus veiklą bei vietą šiuolaikinėje visuomenėje. Perėjimas nuo hierarchinio link rinkos valdymo modelio, kuris šiais laikais evoliucionuoja į tinklų metodą, suteikia galimybę prielaidų atsiradimui, kad nevyriausybines organizacijas galime traktuoti kaip vieną iš tinklų sudedamųjų.

1 lentelė. Viešojo administravimo modelių palyginimas

Kriterijus	Tradicinis viešasis administravimas	Naujoji viešojo vadyba	Naujasis viešasis valdymas
Valdymo metodas	Hierarchija	Rinka	Tinklas
Normatyvinis pagrindas	Administracinė teisė	Kontraktai	Susitarimai
Vadovavimo stilius	Biurokratinis administravimas	Vadyba	Partnerystė-konsultacijos
Santykių pobūdis	Dominavimas ir subordinacija	Konkurencija ir bendradarbiavimas	Lygybė ir tarpusavio priklausomybė
Veiklos tikslas	Tvarkos konsolidavimas	Pokyčių provokavimas	Socialinio pasitikėjimo vystymas
Veiklos orientacija	Procedūros	Rezultatai	Poreikiai
Organizacinis statusas	Monocentrinė sistema	Autonominė sistema	Pilietinė visuomenė, policentrinė sistema

Šaltinis: A. Guogis, A. Stasiukynas, 2010 m.

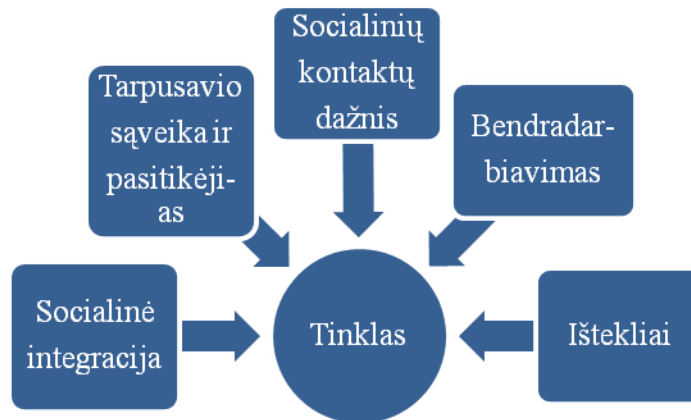
1.4.1 Valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų tinklas

Nagrinėjant nevyriausybinių organizacijų vietą šiuolaikiniame valdyme ir politikoje turime remtis naujausiomis žiniomis, mokslininkų darbais bei atliktais tyrimais. XXI a. naujasis viešasis valdymas yra sparčiai plintantis viešojo administravimo modelis, taigi remsimės juo analizuodami naujausias tendencijas susijusias su nevyriausybinių organizacijų vieta šiuolaikinėje visuomenėje.

Tinklai – tai naujojo viešojo valdymo metodas. Šis metodas keičia rinkos metodą, kuriame svarbiausiu faktoriumi buvo privataus verslo priemonių, modelių taikymas viešajame administravime. Tinklų metodas kuria palankesnę ir socialiai teisingesnę aplinką. A. Raipa (2011) rašo, kad „Socialinės struktūros, sudarančios socialinę sistemą, yra sudėtinė sistemos elementų dalis ir veikia tarpusavio sąveikos, tarporganizacinės sąveikos, tinklaveikos principais. Tai itin sudėtingas socialinis-ekonominis-politinis darinys, reikalaujantis nuolatinio šios sistemos monitoringo, vertinant objektyvias sąlygas ir subjektyvius veiksnius, darančius įtaką šio mechanizmo galimybėms. Socialinės sistemos, sėkmingas socialinių tinklų funkcionavimas, jų tarpusavio sąveika šiandien yra viena svarbiausių viešojo valdymo evoliucionavimo į tobulesnes viešojo valdymo formas sąlyga“. Socialiniai tinklai – tai palyginti naujas reiškinys, kurio pagalba, sėkmingai jį taikant, galima būtų sukurti efektyvesnę valdymo ir administravimo struktūrą. Tokiu būdu valstybinių valdžios institucijų, savivaldybių, nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas ir bendravimas taptų efektyvesnis. Apie valstybinių valdžios institucijų, savivaldybių bei NVO bendradarbiavimą plačiau kalbėsime kitame skyriuje.

Remiantis įvairių autorių išsakytomis mintimis, galime teigti, kad tinklų panaudojimas viešajame administravime leidžia pamatyti problemas iš arčiau, tinklaveikos dalyviai gali lengviau inicijuoti tam tikrų problemų sprendimą bei taip dalyvauti politikos formavime bei įgyvendinime.

J. Bučaitės ir I. Ambotaitė – Mazeliauskienės (2005) teigimu, nevyriausybinių organizacijų bei viešosios valdžios santykių analizė susiduria su tam tikromis problemomis: tarpusavio ryšiai, turinys bei pagrindinės charakteristikos. Autorės pabrėžia, kad instituciniams ryšiams tarp valdžios institucijų ir NVO būdingos tos pačios charakteristikos kaip ir socialinio tinklo sampratai.

Šaltinis: J. Bučaitės ir I. Ambotaitė – Mazeliauskienės (2005), p.75

5 pav. Tinklo struktūra

B. Melnikas (2011) analizuodamas tinklų sąvoką pateikia tokį apibrėžimą: tinklas – „tai visuma individualius interesus turinčių subjektų, sujungtų, susijungusių į bendrą sistemą, kuriai būdingi šie požymiai“:

- Tarpusavio sąveika
- Bendrų interesų, tikslų, funkcijų įgyvendinimas
- Tinklo valdymo ir savitvarkos struktūra

Autoriaus teigimu, šiuolaikinėje valstybėje veikiama globalizacijos ir internacionalizavimo procesų tampa aktualūs ir įvairiomis formomis reiškiasi valstybės, nevyriausybinų organizacijų, verslo, piliečių ir kitų subjektų sąveikos pokyčiai, kas sąlygoja formalių ir neformalių darinių bei struktūros vaidmens bei įtakos procesų pokyčius. (B. Melnikas, 2011).

Tinklų raišką galime pastebėti nevyriausybinų organizacijų ir valstybinio sektoriaus santykių plėtotėje. 2010 m. NVO plėtros koncepcija kaip vieną iš siekiamų tikslų siekia užtikrinti nuoseklų valstybės ir nevyriausybinių sektoriaus plėtotę. Akcentuojama viena iš tinklo sudedamųjų dalių – bendradarbiavimas. Prie šio tinklo sąvokos komponento prisideda ir Lietuvos Respublikos nutarimas „Dėl nevyriausybinių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos sudarymo ir nuostatų patvirtinimo“. Sukuriama komisija, kurios pagrindinis uždavinys – „teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl valstybės ir savivaldybių ir įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką“. Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 programa kaip vieną iš svarbiausių tikslų bei uždavinių įvardija viešojo ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimo tinklo modelio kūrimą ir įgyvendinimą. Taip

pat vienas iš koncepcijos siektinų tikslų minimas aiškus ir skaidrus NVO finansavimo rėmimas. Pabrėžiamas kitas tinklo sąvokos sudedamasis elementas – ištekliai.

Svarbų vaidmenį siekiant plėtoti valstybinio ir nevyriausybinio sektorių tinklui turi Nacionalinės NVO tarybos kūrimas. Pagrindinis Nacionalinės NVO tarybos kūrimo argumentas yra tai, kad atsiradus šiai tarybai, Lietuvos nevyriausybinių organizacijų galės kolegialiai spręsti NVO plėtros politikos formavimo bei įgyvendinimo klausimus, taip pat sklandžiai ir kryptingai bendradarbiauti su centrinės valdžios institucijomis. (NICP, 2009). NICP inicijuoja šios tarybos kūrimą, tačiau ji dar nėra oficialiai patvirtinta.

II. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE

W. Parsons (2001) knygoje „Viešoji politika“ nagrinėja politikos formavimo, įgyvendinimo, vertinimo ir prognozavimo stadijas. Autoriaus teigimu, politikos formavimo procesas nesibaigia vieną kartą priėmus arba patvirtinus tam tikrą politiką. O politikos įgyvendinimas yra politikos tęsimas kitomis priemonėmis. W. N. Dunn (2006) politikos įgyvendinimo ypatybes apibrėžia kaip įvestos politikos vykdymą jį realizuojant per administracinius padalinius, kurie naudoja finansinius ir žmogiškuosius išteklius, reikalingus specialiam politikos faktoriui įgyvendinti.

J. E. Lane (2001) politikos įgyvendinimą nagrinėja pirmiausia per sąvokos „įgyvendinimas“ prizmę. Šio autoriaus teigimu, įgyvendinimo sąvoką yra dviprasmiška: „įgyvendinimas kaip galutinė būseną arba politikos tikslo pasiekimas ir įgyvendinimas kaip procesas ar politikos vykdymas“. Šiame kontekste, analizuojant nevyriausybinių organizacijų plėtros įgyvendinimo politiką Lietuvoje remsimės įgyvendinimu – kaip procesu ar politikos vykdymu.

2.1 Teisinis nevyriausybinių organizacijų plėtros reglamentavimas

Nevyriausybinių organizacijų plėtros ir veiklos mastai parodo, kad jos, ypač pastaruosiu dešimtmečiu, tampa reikšminga ekonomine jėga, nes:

- 1) NVO yra vienas iš darbdavių, sukuriančių daug darbo vietų savo įsteigtose socialinių paslaugų įstaigose;
- 2) NVO surenka ir perskirto dideles pinigų sumas, gaunamas iš tarptautinių fondų, valdžios ir savivaldos, taip pat gauna lėšų už savo veiklą;
- 3) NVO geba pritraukti gerus specialistus, atlieka reikšmingus visuomenės socialinių problemų tyrimus; (L. Žalimienė, E. Rimšaitė, 2007).

Taigi, nevyriausybines organizacijos atlieka svarbu vaidmeni ne tik socialineje politikoje, kaip vienos is aktyviausiu daugiadimensiniu socialiniu problemu sprenduju, bet ir prisidedamos prie valstybes ekonomikos stiprejimo. Kaip teigia autoriu kolektyvas D. Bagdoniene ir kt. (2011) daugelio NVO veikla duoda geru rezultatu, nes NVO veikla yra reiksminga Lietuvos visuomenes plėtros raidoje, NVO ivairove atlieka svarbu vaidmeni formuojant pliuralistine visuomenę. Tačiau šis sektorius nera pakankamai issivystes, nes stokoja lésu ir organizacinio pajégumo.

Nevyriausybiniu organizaciniu vystymuisi ir tolimesnei veiklos plėtrai svarbu vaidmeni atlieka valstybes vykdoma politika siu organizaciju atzvilgiu. 2010 ir 2011 m. yra svarbus nevyriausybines organizacijos, nes butent šiais metais Vyriausybe priemė keletą labai svarbiu sprendimu, susijusiu su NVO sektoriaus stiprinimu. Taigi, detaliau nagrinesime 2010 m. Nevyriausybiniu organizaciju plėtros koncepcija, 2011 m. Nevyriausybiniu sektoriaus plėtros 2011-2013 metu programa, kaip svarbiausius dokumentus, reglamentuojancius treciojo sektoriaus plėtros galimybes.

2.1.1 Nevyriausybiniu organizaciju plėtros koncepcija

Nevyriausybiniu organizaciju teikiama nauda visuomenei atsikleidžia ivairiomis formomis: viesuju paslaugu teikimu, socialiniu problemu iskelimu ir sprendimu, pazeidziamu visuomenes gyventuju sluoksniu igalinimu, pilietines visuomenes aktyvinimu. Zinoma, siu valstybei reiksmingu uzdaviniu vienos nevyriausybines organizacijos nebutu pajégios ivykdyti. Tam neabejotinai reikalinga valstybinu lygmeniu iteisinti ir reglamentuoti parama bei skatinti siu organizaciju plėtra. Pagrindinis tikslas, del kurio buvo patvirtinta NVO plėtros koncepcija yra siekis „geriau reglamentuoti visuomenes iniciatyva bendriems visuomenes interesams tenkinti isteigtu nevyriausybiniu organizaciju veikla ir plėtoti bendradarbiavima tarp siu organizaciju ir valstybes instituciju bei istaigu“. (Nevyriausybiniu organizaciju plėtros koncepcija, 2010). Ž. Kėrytės (2010) teigimu, NVO sektorius gali buti traktuojamas kaip pilietines visuomenes svetas ir demokratinės valstybes ramstis. Taigi, remiantis šia prielaida, galime teigti, kad kuo daugiau aktyviu nevyriausybiniu organizaciju egzistuoja valstybeje, tuo yra didesne pilietine visuomene, kuri sukuria salygas demokratijos plėtrai. Tačiau atlikus pilietines visuomenes organizaciju (PVO) tvarumo indeksa daromos isvados, jog Lietuvoje pilietinis sektorius pradėjo silpti, nepaisant pilietines visuomenes organizaciju veiklos, itraukiančios daug savanoriu matomumo. Tai iliustruoja bendra tvarumo indekso lentelė (žr. 2 lentelė)

2 lentelė. Lietuvos PVO tvarumo indeksas 2011

	PVO tvarumas	Teisinė aplinka	Organizaciniai pajėgumai	Finansinis tvarumas	Atstovavimas interesams	Paslaugų teikimas	Infrastruktūra	Viešaisi įvaizdis
Lietuva	2,8	2,2	2,9	3,2	2,0	3,4	3,0	2,6

Šaltinis: PVO tvarumo indeksas – Lietuva, 15 – oji ataskaita- 2012 m.

Šiuo indeksu tiriama bendroji aplinka, kurioje formuojasi ir veikia pilietinė visuomenė, sutelkiant dėmesį į pilietinės visuomenės organizacijų teisinę aplinką, organizacinius pajėgumus, finansinį tvarumą, atstovavimą interesams, paslaugų teikimą, infrastruktūrą ir viešąjį įvaizdį. Kiekviena iš šių dimensijų yra vertinama pagal septynių balų skalę, kurioje 1 reiškia labai aukštą, o 7 – žemą išsivystymo lygį. Indeksą rengia JAV Tarpautinė plėtros agentūra (USAID) drauge su vietos organizacija kiekvienoje šalyje.

Šio tyrimo duomenys atskleidžia, kad daugiausiai dėmesio dėl pilietinių visuomenės ar nevyriausybinų organizacijų padėties pokyčių reikėtų sutelkti ties organizacinių pajėgumų, finansinio tvarumo, paslaugų teikimo ir infrastruktūros stiprinimo bei plėtros. Šių faktorių akcentavimas valstybės formuojamoje ir vykdomoje nevyriausybinų organizacijų plėtros politikoje, leistų užtikrinti nuoseklesnę šių organizacijų veiklos politiką.

NVO vieningos plėtros koncepcijos ir prioritetų, svarbos ugdant pilietinę visuomenę nebuvimas lėmė tai, kad:

- Nėra teisės aktų, kurie apibrėžtų subjektus, teikiančius visuomenei svarbias ir naudingas paslaugas, savo veiklą grindžiančius savanoriškumo principu ir nesiekiančius pelno;
- Dalis finansinių šaltinių, paramos, skirtos nevyriausybinėms organizacijoms, atitenka ir valstybės įsteigtiems juridiniams asmenims;
- Lengvai įgyjamas paramos gavėjo statusas;
- Vienodi NVO ir verslo subjektų steigimosi ir veiklos principai, o tai didina organizacijos steigimosi sąnaudas ir apsunkina veiklą. (Nevyriausybinų organizacijų plėtros koncepcija, 2010).

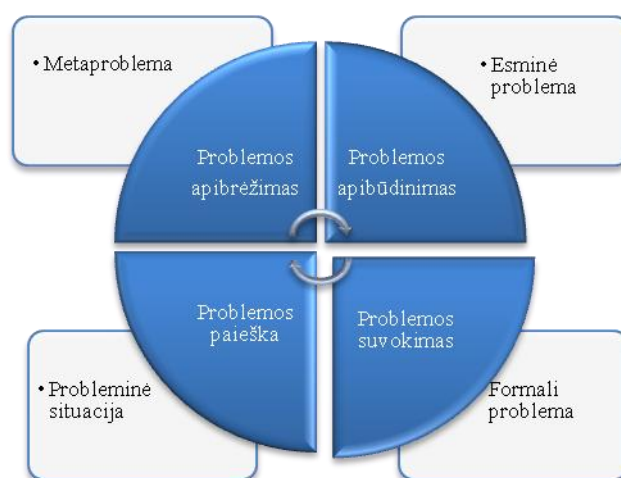
Išvardintos problemos ir nepadaryti darbai nevyriausybinų organizacijų plėtros politikoje parodo, kad siekiant kurti palankią aplinką šių organizacijų veiklai, pirmiausia reikia turėti vieną šių

organizacijų sąvokos apibrėžimą, nustatyti aiškius steigimosi pagrindus bei turėti tikslus finansavimo principus. Nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcija (2011) kaip labiausiai sprendžiamas problemas šiame sektoriuje akcentuoja taip:

- NVO sąvoka ir paramos gavėjo statusas;
- Visuomenei naudingos veiklos apibrėžimas ir viešųjų funkcijų perdavimas;
- NVO finansavimas ir atskaitomybė;
- NVO steigimosi ir veiklos reglamentavimas.

Problemų diagnozavimas ir nustatymas yra viena iš sunkiausių viešosios politikos sudedamųjų dalių. W. N. Dunn (2006) teigia, kad „problemos formulavimas yra svarbiausia valdymo sistema ir varas, lemiantis visų tolimesnių politikos analizės etapų sėkmę“. Vadinasi, tinkamai nustatytos problemos aiškiai jas apibrėžus, sukuria prielaidas sėkmingam tolimesniai šių problemų sprendimui bei užsibrėžtų tikslų įgyvendinimui.

Taigi, remdamiesi W. N. Dunn (2006) galime pažvelgti koks iš tikrųjų yra politinių problemų formulavimo procesas (žr. 6 pav.), kuris mums yra svarbus analizuojant nevyriausybių organizacijų plėtros klausimus. Šiuo atveju, problemos formulavimas susideda iš keturių vienas nuo kito priklausančių etapų: problemos paieškos, problemos apibrėžimo, problemos apibūdinimo ir problemos suvokimo. Procesas yra pakankamai sudėtingas, nes reikia atsižvelgti į keletą labai svarbių faktorių. Pagrindinis uždavinys yra suformuluoti metaproblemą, nuo kurios galime pereiti prie esminės problemos. Tik tiksliai, atidžiai, perėjus šiuos visus etapus, surinkus visą reikalingą papildomą informaciją, galime nustatyti pagrindines problemas, kurios ir bus esminės sprendžiant tam tikrus politinius klausimus.

Šaltinis: W. N. Dunn, 2006 m.

6 pav. Problemos formulavimo fazės

Vadinasi kelias, nuo politikos problemų paieškos, suvokimo, apibūdinimo ir tikslaus apibrėžimo yra gana ilgas. 2001 metais buvo atmeta pirmoji nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcija Lietuvoje ir tik 2010 m. ji buvo patvirtinta. Taigi, praėjus devyneriems metams, įvairios komisijos, komitetai, darbo grupės suformulavo pagrindines nevyriausybių organizacijų plėtrai trukdančias problemas, kurias išsprendus, galime tikėtis teigiamų pokyčių trečiojo sektoriaus veikloje.

Norint išspręsti šias nevyriausybių organizacijų plėtrai trukdančias problemas, koncepcijoje yra numatytos tam tikros priemonės, kuriomis bus bandoma tai padaryti. Taigi, Nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcijos įgyvendinimo priemonės:

- 1) Suderinus su NVO, parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl Nevyriausybių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos sudarymo projektą.
- 2) Parengti įstatymo projektą, reglamentuojantį valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų skirstymą NVO.
- 3) Parengti Labdaros ir paramos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.
- 4) Nustatyti iš valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų finansuojamos NVO veiklos vertinimo, atskaitomybės ir viešumo principus.
- 5) Parengti įvairias NVO sritis reglamentuojančių teisės aktų pakeitimo projektus.
- 6) Persvarstyti, įvertinti ir prireikus parengti mokestinius santykius, buhalterinę apskaitą ir finansinių ataskaitų rengimą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimo projektus.
- 7) Parengti Juridinių asmenų registro nuostatų pakeitimo projektą.
- 8) Parengti ir patvirtinti nevyriausybinių sektoriaus plėtros programą.
- 9) Parengti Lietuvos Respublikos savanoriško darbo įstatymo projektą. (Nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcija, 2010).

Visos šios plėtros įgyvendinimo priemonės yra skirtos išspręsti tas problemas, kurios aptartos šios koncepcijos pradžioje. Paramos gavėjo statuso problemai spręsti yra kuriamos 3, 5, 7 plėtros įgyvendinimo priemonės. Prie viešųjų funkcijų perdavimo ir finansavimo – 2, 4, 6 priemonės. Priemonėms įgyvendinti nustatytas tam tikras laiko tarpas per kurį jos turi būti įgyvendintos. Analizuojant šias priemones galime teigti, kad dauguma jų yra įgyvendintos: sudaryta Nevyriausybių organizacijų reikalų komisija, pataisytas Labdaros ir paramos fondo įstatymas (naujas įsigalios 2013 01 01), pateiktas finansavimo nevyriausybiniams organizacijoms teikimo ir kontrolės įstatymo projektas (2011), išleistas Savanoriškos veiklos įstatymas (2011), parengta ir patvirtinta nevyriausybinių sektoriaus 2011-2013 plėtros programa (2011).

Taigi, nors per gana ilgą laikotarpį formuojant nevyriausybinių organizacijų politiką Lietuvoje pokyčių nebuvo daug, tačiau per kelis metus padaryta keletas svarbių veiksmų, kurie sudaro sąlygas

nevyriausybinių organizacijų plėtros galimybėms atsirasti. Plėtros koncepcija yra pagrindas kurti kitus teisės aktus, kurie dar labiau įtvirtintų plėtros galimybes Lietuvoje. Tik įgyvendimus šioje koncepcijoje keliamus tikslus bei uždavinius galime tikėtis teigiamų pokyčių pilietinėje visuomenėje.

2.1.2 Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų programa

Viena iš Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos įgyvendinimo priemonių buvo parengti ir patvirtinti nevyriausybinių sektoriaus plėtros programą. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. vasario 3 d. įsakymu patvirtinta Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų programa. Šios programos paskirtis įvardijama taip: „sudaryti sąlygas ilgalaikiai nevyriausybinių sektoriaus plėtrai, skatinti nevyriausybinių organizacijų telkimąsi ir bendradarbiavimą su viešuoju sektoriumi, skatinti nevyriausybinių organizacijų finansinį savarankiškumą, verslumą ir savanoriškos veiklos plėtrą“. (Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų programa, 2011). Taigi, apibendrinant, galime teigti, kad programa orientuota į ilgalaikius tikslus, būtent ilgalaikę nevyriausybinių organizacijų plėtrą. Ši plėtra suvokiama kaip tokių veiksmų – partnerystė, bendradarbiavimas, savarankiškumas, finansavimas – akcentavimas. Orientavimasis į šiuos veiksmus, palaipsniui gali užtikrinti stabilią ir ilgalaikę nevyriausybinių organizacijų plėtrą.

Plėtros programos pateikia ne tik siekiamus įgyvendinti tikslus bei uždavinius, bet ir laukiamus rezultatus. Šie laukiami rezultatai bus pasiekti tik tuomet, jeigu bus įgyvendintos visos programos priemonės. Taigi Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų programa ją įgyvendimus laukia tokių rezultatų:

- 1) Išplėtotas ir palaikomas nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo mechanizmas;
- 2) Atliktas tikslinis nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavio bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo padėties tyrimas;
- 3) Organizuotas kvalifikacijos tobulinimas nevyriausybinių organizacijų atstovams finansinio savarankiškumo didinimo, savanoriškos veiklos plėtojimo ir verslumo skatinimo klausimais;
- 4) Sustiprinta savanoriškos veiklos plėtra regionuose;
- 5) Pagerintas viešojo ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimas ir partnerystė. (Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų programa, 2011).

Visi šie laukiami rezultatai gali būti pasiekti, tačiau jų įgyvendinimo laipsnį sunku pamatuoti. Sunku nustatyti kaip pagerėjo viešojo ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimas ir partnerystė, kaip plėtojas bendradarbiavimo mechanizmas, kiek nevyriausybiniams organizacijos naudos suteikia kvalifikacijos tobulinimas. Norint nustatyti ar plėtros programa tinkamai įgyvendinta ir pasiekti visi keliami uždaviniai, reikia atlikti daug mokslinių tyrimų bei studijų, kad būtų tiksliai įvertinti gauti rezultatai. Galime pastebėti, kad 2011 m. buvo atlikta mokslinė studija „Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavio bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimas“. Taigi, galime teigti, kad yra pasiektas plėtros programos antras laukiamas rezultatas.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2011 m. veiklos ataskaitoje pateikiama tokia informacija apie šios plėtros programos įgyvendinimą:

- 2011 m. parengta ir pasirašyta finansavimo sutartis su projektą vykdančia organizacija, kuri plėtotų ir palaikytų nevyriausybinių organizacijų specializuotos informacijos tinklą, organizuotų metinį nevyriausybinių organizacijų forumą, organizuotų tarptautinę konferenciją savanoriškos veiklos plėtojimo klausimais. Organizuotas kvalifikacijos tobulinimas nevyriausybinių organizacijų finansinio savarankiškumo didinimo, verslumo bei savanoriškos veiklos plėtojimo klausimais.
- Atliktas nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavio bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimas.
- 2011 metais buvo organizuoti penki Nevyriausybinių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos posėdžiai įvairiais svarbiais nevyriausybiniam sektoriui klausimais. (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2011 metų veiklos ataskaita, 2012).

Pateikti duomenys parodo tik vienerių metų darbo rezultatus. Programos įgyvendinimui yra skiriami trys metai. Taigi, galime vertinti tik šiuos pasiektus rezultatus ir laukti kol pasibaigs visas programai įgyvendinti skirtas laikas, kad galėtume objektyviai įvertinti ar realiai pasiekti rezultatai atitinka programoje keliamus laukiamus rezultatus. Vertindami pirmųjų programos įgyvendinimo metų rezultatus, galime teigti, kad esminių ir ilgalaikę plėtrą užtikrinančių rezultatų dar nėra pasiekta.

2.2 Nevyriausybinių ir viešojo sektoriaus sąveika

Nevyriausybinių organizacijų veikla neabejotinai priklauso nuo valstybės vykdomos politikos, teisinės sistemos, finansavimo šaltinių bei daugelio kitų veiksnių. Valstybės ir jai pavaldžių

institucijų sąveika su nevyriausybinio sektoriu dažniausiai pasireiškia NVO veiklos finansavimu bei valstybinių funkcijų perleidimu.

E. Rimšaitė ir L. Žalimienė (2007) nagrinėdamos valstybės ir nevyriausybinių organizacijų santykius remiasi užsienio šalių autoriais ir išskiria tris fazes, atskleidžiančias NVO santykio su viešuoju sektoriu raidą:

- *Sociokultūrinė fazė* – būdingas subsidarumo, bendruomeniškumo principas. NVO veikla nekontroliuojama, finansuojama daugiausiai iš surinktos labdaros ir aukų. Ši fazė būdinga XIX a. pirmajai pusei, kai Europos valstybių socialinė politika žengė pirmuosius žingsnius.
- *Biurokratinė – profesionali fazė* – valdžia ima teikti paramą NVO veiklai, sustiprėja NVO politinė įtaka daromiems valstybės sprendimams. Valstybė ir NVO bendradarbiauja, pasidalindamos paslaugų teikimo veiklą, valstybė finansuoja socialines paslaugas teikiančias NVO.
- *Politinė – ekonominė fazė* – būdingas kontraktavimas, NVO konkurencija su privačiais teikėjais, rinkos elementų įsigalėjimas. Šiuo atveju yra kuriama mišri socialinių paslaugų rinka, kurioje konkuruoja visi paslaugų teikėjai. (cit. pagal Heinze, Schmid, Strunck, 1997).

Nevyriausybinių organizacijų kontraktavimas su valstybinėmis institucijomis pasireiškia viešųjų paslaugų pirkimu iš nevyriausybinių organizacijų. Šiuo atveju valstybė perka paslaugas iš NVO už mažesnę kainą, o paslaugos gavėjai gauna kokybiškas paslaugas, kadangi trečiasis sektorius yra patrauklesnis paslaugos teikėjas nei valstybinės įstaigos.

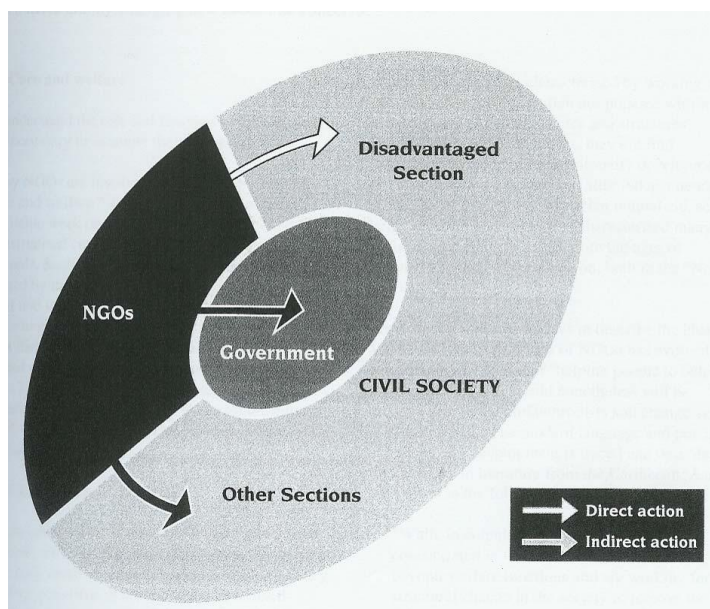
Šio amžiaus pabaigoje tiek NVO, tiek įvairios valdžios institucijos ėmė vis labiau pripažinti, kad valstybės valdžia viena su problemomis susidoroti negali. Vyriausybės ėmė pripažinti, kad NVO gali padaryti tai, ko nepajėgia daugelis valstybinių įstaigų. Taigi, didėjant nevyriausybinių organizacijų skaičiui, daugiau dėmesio joms skiria ir valstybė. Tokiu atveju susiklostė keli vyriausybės ir trečiojo sektoriaus santykių pagal paslaugų finansavimą, teikimą ir valdymą, t.y. pagal tai, kas užtikrina paslaugų prienamumą, modeliai:

- 1) *Valdžios dominavimo modelis* – kai valdžia vaidina svarbiausią vaidmenį tiek paslaugų finansavime, tiek kūrime ir teikime.
- 2) *NVO sektoriaus dominavimo modelis* – pagrindinis vaidmuo priklauso nevyriausybiniams organizacijoms.
- 3) *Lygiagretusis modelis* – valdžia ir NVO vienodai įtraukti į socialinių paslaugų finansavimą ir teikimą, bet kiekvieno sritis yra neapibrėžta.

- 4) *Bendradarbiavimo modelis* – valdžia ir NVO sektorius dirba kartu, o ne atskirai. Čia vyriausybė teikia finansavimą, o trečiasis sektorius – paslaugas. (D. Gineitienė, V. Domarkas, 2000).

Įvairiuose teisės aktuose, mokslininkų straipsniuose, moksliniuose tyrimuose akcentuojamas valstybinio ir nevyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimas kaip pagrindinis akcentas gebantis užtikrinti šių sektorių sklandų darbą. Svarbu akcentuoti, jog siekiant, kad būtų įgyvendinti visuomenės gerovės užtikrinimui keliami tikslai ir uždaviniai, svarbu, kad visi sektoriai, tiek valstybinis, tiek nevyriausybinių suvoktų savo veiklos galimybes ir veiktų bendrai siekdami šių tiklų.

Užsienio šalių autoriai C. Ball ir V. Dunn (1995) pateikia šemą, kurioje pavaizduotas nevyriausybinių organizacijų, viešojo ir pilietinės visuomenės sektorių santykis. (žr. sektorių santykis. (žr. 7 pav.) Pagal šią šemą NVO yra visų pilietinės visuomenės organizacijų audinio dalis, tačiau skiriasi nuo kitų grupių, jų dėmesį skiriant socialiai remtinų asmenų klausimams ar platesnėms problemoms spręsti. Šiuo atveju, vyriausybės nėra pajegios užtikrinti pažeidžiamų asmenų gerovės, todėl dalį savo funkcijų perleidžia NVO, kurios yra arčiau piliečių. Nevyriausybinių organizacijos imasi atitinkamų veiksmų, kad galėtų paveikti vyriausybę ir pasiektų teigiamų pokyčių kuriant visuotinę gerovę.

Šaltinis: C. Ball ir V. Dunn (1995)

7 pav. Nevyriausybinių organizacijų vieta ir veiksmai

Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijoje (2010) kaip spręstina problema siekiant NVO plėtros yra įvardijamas – valdžios ir nevyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimas. Šios koncepcijos 36 punkte įvardijami laukiami rezultatai: „užtikrinti nuoseklų valstybės ir nevyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimą“. Šiam tikslui pasiekti padeda ir nevyriausybinių organizacijų reikalų koordinavimo komisija, kurios vienas iš uždavinių yra „teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo įgyvendinant Nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką“. (Nevyriausybinių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos nuostatai, 2010). Taigi, pabrėžiamas nevyriausybinių organizacijų ir valstybinių institucijų bendradarbiavimo kaip vieno iš pagrindinio veiksnio svarbumas. Vietos savivaldos lygmenyje šis bendradarbiavimas gali pasiekti reikiamų rezultatų, kadangi savivaldybės yra arčiau piliečių esanti institucija.

Tiek savivaldybes, tiek NVO vienija bendras uždavinys – patenkinti piliečių poreikius ir padėti jiems spręsti aktualius gyvenimo klausimus. Daugelis savivaldybių nesugebėtų spręsti piliečių socialinių, ūkinių, ir kitų problemų be NVO pagalbos. Taigi, tampa akivaizdu, kad reikia teisiškai įteisinti savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo pagrindus, kurie numatytų tikslus, būdus ir konkrečias priemones, finansavimo šaltinius bei atsakomybės ir atskaitomybės klausimus. (D. Gineitienė, V. Domarkas, 2000).

Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro išleistame leidinyje „Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė“ (2001) nagrinėjant NVO ir valstybiniam sektoriui būdingus bruožus yra konstatuojami šie faktai.

Nevyriausybinių organizacijų laikysenai būdinga:

- Per didelis savo vaidmens ir galimybių sureikšminimas;
- Pristatymas prie finansinę paramą teikiančių subjektų;
- Valios veikti pagal savo pašaukimą stoka;
- Organizacijų bendradarbiavimui sukurti motyvacijos stygius;

Tuo tarpu išsikiriami ir bruožai, kurie būdingi ir valstybiniam sektoriui:

- Per didelis noras nevyriausybiniams organizacijoms užkrauti sudėtingų socialinių problemų sprendimą;
- Neadekvatūs rezultatų kiekybės ir kokybės atžvilgiu reikalavimai;
- Sudėtingi bendradarbiavimo santykiai su nevyriausybiniomis organizacijomis;
- Nepakankamas partnerių įtraukimas į veiklos ir paslaugų planavimo ir sprendimų priėmimo procesą;

Taigi, bendradarbiavimas tarp šių dviejų sektorių yra įmanomas tik aiškiai įvardijus veiklos sritis ir sferas, pasidalinus atsakomybę bei nustačius atskaitomybės taisykles.

Lietuvių autorių kolektyvas A. Guogis, D. Gudelis, A. Stasiukynas (2007) atliko tyrimą dviejose savivaldybėse siekdami nustatyti nevyriausybinų organizacijų ir savivaldybių santykių reikšmę, plėtojant vietinę demokratiją. Šio tyrimo rezultatai atskleidė, kad savivaldybių ir NVO sąveiką riboja šios kliūtys:

- 1) Savivaldybės atstovų netolerantiškas požiūris į NVO;
- 2) NVO ir apskritai piliečių aktyvumo stoka;
- 3) Savivaldybės ir NVO atstovų skirtingas požiūris į bendradarbiavimą;

Kaip teigia autoriai, šios identifikuotos problemos grupės yra susijusios viena su kita. Pirmoji (savivaldybės darbuotojų požiūris) turi įtakos trečiajai (bendravimo funkcionalumui), tačiau kaip atskleidė atlikto tyrimo rezultatai, antroji (NVO aktyvumas) gali paveikti ir pirmąją ir trečiąją.

Analizuojant nevyriausybinių ir viešojo sektoriaus sąveiką svarbu pabrėžti, kad tik šių abiejų sektorių glaudi partnerystė ir bendrų tikslų siekimas gali duoti teigiamų rezultatų tiek viešajam sektoriui, tiek ir nevyriausybiniams organizacijoms.

2.2.1 Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis

Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo svarbą puikiai iliustruoja R. Čiupailos (2006) IX Lietuvos nevyriausybinių organizacijų forume išsakytos mintys: „Savivaldybėse konstruktyviai bendradarbiaujant su nevyriausybiniomis organizacijomis, geriau galėtų būti išaiškinamos opiausios gyventojų problemos ir poreikiai, galima būtų tiksliau nustatyti finansavimo prioritetus. Bendravimas turėtų būti ne chaotiškas, o sistemingas ir tikslingas. Tuo tikslu savivaldybėse turėtų būti parengtos bendradarbiavimo su nevyriausybiniomis organizacijomis strategijos ar koncepcijos“. F. Aarebrot (2004) taip pat pripažįsta nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios santykio svarbą akcentuodamas finansinę priklausomybę. Autoriaus teigimu, vietos valdžia norėdama patvirtinti, kad remia nevyriausybines organizacijas, tuo tikslu tikisi šių organizacijų atliekamo darbo ir palaikymo.

Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2006 m. atliko tyrimą „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis“. Tyrimo metu paaiškėjo, kad bendradarbiavimas tarp savivaldybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų gali būti plėtojamas dvejopai. Pirmu atveju tai tai bendradarbiavimas kaip nevyriausybinių organizacijų resursų ir gebėjimų panaudojimas savivaldybės atliekamų funkcijų

atžvilgiu, kitu atveju tai – bendradarbiavimas kaip nevyriausybinių organizacijų siūlomų savivaldybei vykdyti funkcijų, kuri jų nevykdo, atlikimas NVO pastangomis. (NIPC, 2006).

Taigi, remdamiesi šiais autoriais, galime išskirti pagrindines sritis, kuriose bendradarbiavimas tarp trečiojo sektoriaus ir savivaldos institucijų yra labiausiai matomas ir akivaizdus:

- Finansavimas
- Paslaugų teikimas

Šie du aspektai leidžia susieti nevyriausybines organizacijas su savivaldos institucijomis bendradarbiavimo saitais. Visų savivaldybių biudžetuose yra numatytos lėšos nevyriausybiniams organizacijoms palaikyti ir remti. Taip pat savivaldybė gali suteikti patalpas, kad organizacijos galėtų teikti tam tikras paslaugas. Tačiau reikia įvertinti tai, kad finansavimas iš savivaldybių biudžetų nėra pagrindinis NVO išlikimo pagrindas. NVO gaunamas lėšas sudaro ir Europos Sąjungos fondų lėšos, labdara, parama. Tačiau pastaraisiais metais pastebimas NVO gaunamų lėšų mažėjimas. Vilniaus miesto savivaldybė palaipsniui sumažino PVO finansavimą nuo 1,2 milijono litų 2007 metais iki 200 tūkstančių litų 2011 metais – t.y. daugiau nei aštuoniasdešimt procentų per ketverius metus. (PVO tvarumo indeksas – Lietuva, 15 – oji ataskaita- 2012 m.). Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atliktame tyrime (2011) taip pat atskleidžiami NVO gaunamų lėšų pokyčiai. Tyrimas parodė, kad po prasidėjusios ekonominės krizės 2008 m. pabaigoje, 2009 m. NVO gaunamos lėšos sumažėjo maždaug 23 procentais (palyginus 2008 m. ir 2010 m. – 24,4 proc.). Pajamų mažėjimas ekonominės krizės metu yra natūralus reiškinys, sumažėjus valstybės finansavimui, tolygiai mažėjo ir kita parama NVO.

D. Kuodytės (2011) pareiškime vykusioje diskusijoje „NVO santykis su valdžia: paramos prašytojai, paslaugų pardavėjai, partneriai?“ išreikšta nuomonė, kad nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje neturėtų konkuruoti dėl skiriamos paramos su valstybės ar savivaldybių valdomomis biudžetinėmis įstaigomis. Krizės laikotarpiu ketvirtadaliu sumenkus finansinei paramai NVO sektoriui, dabar jaučiamas poreikis sukurti specialų fondą jam remti ir paramai organizacijoms skirstyti. Tokių nuomonių atsiradimą paskatino parengtas naujas įstatyminio akto projektas – Lietuvos Respublikos finansavimo nevyriausybiniams organizacijoms teikimo ir kontrolės įstatymas.

Šio teisės akto atsiradimą paskatino priimta Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija (2010) kuri tarp kitų tikslų įtvirtino ir siekį teisės aktais reglamentuoti subjektus, galinčius dalyvauti perimant viešųjų funkcijų vykdymą, ir nustatyti į valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšas pretenduojančių nevyriausybinių organizacijų kriterijus, įtvirtinti, kad valstybės ir savivaldybių įsteigtos įstaigos negalėtų naudotis NVO skiriamomis lėšomis ir lengvatomis, stiprinti

nevyriausybinių sektoriaus atstovavimą, teisės aktais nustatyti visuomenei naudingos veiklos sritis ir skatinti NVO teikti paslaugas šiose srityse, nustatyti aiškius ir skaidrius NVO finansinio rėmimo, viešąją naudą kuriančių subjektų paslaugų pirkimo ir vertinimo principus, atsakomybės pagrindus. Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus, teikiamas Lietuvos Respublikos finansavimo nevyriausybiniams organizacijoms teikimo ir kontrolės įstatymo projektas. (Lietuvos Respublikos finansavimo nevyriausybiniams organizacijoms teikimo ir kontrolės įstatymo aiškinamasis raštas, 2011).

Pagrindinis šio įstatymo tikslas apibrėžiamas taip: „nustatyti objektyviais ir visoms NVO vienodais kriterijais pagrįstą tvarką, pagal kurią nevyriausybiniams organizacijoms būtų skiriamas finansavimas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, taip pat siekiama užtikrinti, kad nuo valstybės ir savivaldybių priklausomos įstaigos negalėtų pretenduoti į nevyriausybiniam sektoriui skiriamą finansavimą“. Taigi, galime konstatuoti, kad šio tikslo įgyvendinimas padėtų išvengti problemos, kai nevyriausybines organizacijas privalo konkuruoti su kitais juridiniais asmenimis dėl viešųjų paslaugų pirkimo. Šios organizacijos tampa nekonkurencingos varžydamosios su valstybės ar savivaldybės įsteigtais viešaisiais juridiniais asmenimis. Tokiu atveju išryškėja viešųjų pirkimų organizavimo problemos, kai finansavimas iš valstybės biudžeto skiriamas valstybės įsteigtiems viešiesiems juridiniams asmenims. Kaip teigiama įstatymo aiškinamuosiuose nuostatuose, įgyvendinus įstatymą būtų sudarytos prielaidos nevyriausybinių organizacijų plėtrai, jų veiklos organizavimo gerinimui, skatintų šių organizacijų vienijimąsi ir tarpusavio bendradarbiavimą. Taigi, šis įstatymas prisidėtų prie nevyriausybinių organizacijų plėtros įgyvendinimo.

D. Kuodytės (2011) teigimu, „diskusija parodė, kad naujasis įstatymas yra iš tiesų gera pradžia, tačiau jį dar reikėtų tobulinti. Svarbu ištaisyti gėdingą dalyką – pagaliau numatyti ir įsteigti Lietuvoje specialų fondą, kuris nevyriausybiniams organizacijoms paskirstytų paramos lėšas“. Dėl specialaus fondo nevyriausybinių organizacijų veiklai diskusijoje pasisakė V. Ilgius teigdamas, kad „specialūs NVO paramos fondai veikia visose Baltijos šalyse, išskyrus Lietuvą. Latvijoje fondas visuomeninėms iniciatyvoms remti veikia nuo 2000-ųjų, o Estijoje Nacionalinis pilietinės visuomenės fondas įsteigtas 2007-aisiais. Lietuvoje įsteigtas analogiškas fondas galėtų sustiprinti po ekonominės krizės smarkiai susilpnėjusį NVO, pilietinių organizacijų sektorių“. (D. Kuodytė, 2011).

I. Zaleskienės ir L.Rutkauskienės (2003) atlikto tyrimo apie NVO ir savivaldybių bendradarbiavimą duomenys atkleidžia, kad pagrindinės bendradarbiavimo formos yra:

- NVO vykdomų programų finansavimas iš savivaldybės biudžeto;
- Savivaldybė skiria patalpas;
- Savivaldybė padeda užmegzti ryšį su kitomis NVO;

- Organizuoja kartu renginius;
- NVO atstovai dalyvauja savivaldybės rengiamuose posėdžiuose.

Šiomis bendradarbiavimo formomis pasireiškia savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų ryšys, kuris yra svarbus stiprinant, aktyvinant ir plėtojant pilietinę visuomenę. NVO pripažįstama kaip aktyvi ir pilnateisė valstybės/savivaldybių partnerė formuojant visuomenės vertybes ir teikiant būtiniausias socialines, kultūrinės, švietimo ir kitas paslaugas. (NPI, 2005).

Nacionalinio plėtros instituto parengtoje analizėje „Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas“ (2005) pateikiami viešųjų paslaugų pirkimo iš nevyriausybinių organizacijų motyvai:

- Mažesnė paslaugos kaina;
- Paslaugų įvairovė ir kokybė;
- NVO – priimtinesnis paslaugos teikėjas gyventojams;
- Mažėja poreikis labdariniam rėmimui;
- Skatina NVO sektoriaus plėtrą ir partnerystę tarp NVO ir valstybinių/savivaldos institucijų.

Taigi, nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimui atsirasti ir plėtotis sąlygas sukuria atsirandanti sąveika tarp šių dviejų sektorių. Viešųjų funkcijų perleidimas, finansavimas, informacijos teikimas, konsultavimasis yra pagrindiniai veiksniai, kurie leidžia atsirasti NVO ir savivaldybių partnerystei. Kaip teigia I. Zaleskienės ir L. Rutkauskienės (2003) „nevyriausybinių organizacijų ir vietos savivaldos glaudus bendradarbiavimas yra vienas svarbiausių veiksnių, darančių įtaką NVO kokybiškų, kvalifikuotų ir efektyvių socialinių paslaugų teikimui“. Kaip pažymi A. Lydeka (2011) „tik nuoseklus, ilgalaikis ir lygiavertis valstybės institucijų ir NVO bendradarbiavimas, kurio šiandien iš tiesų pasigendama, gali padėti pasiekti geriausių rezultatų.“ Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų vienas iš programos uždavinių yra: „skatinti valstybinio ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimą ir partnerystę, siekiant pagerinti viešojo sektoriaus įgyvendinamą viešąją politiką“. Apibendrinat turimus duomenis galime teigti, jog NVO ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimas yra pagrindinis šių organizacijų stiprinimo ir plėtros kriterijų.

2.2.2 Nacionalinė nevyriausybinių organizacijų taryba

Nevyriausybinių organizacijų skaičius kasmet auga. Remiantis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atlikto tyrimo duomenimis, Lietuvoje aktyviai veikia apie 16 700 PVO. (PVO tvarumo indeksas – Lietuva, 15 – oji ataskaita- 2012 m.). Kaip jau rašėme ankstesniame skyriuje, nevyriausybines organizacijas realizuoja savo idėjas ir gebėjimus įvairiose srityse: aplinkosaugoje, vaikų teisių gynime, žmogaus teisių gynime, teikiant socialines paslaugas, kultūros srityje. Tačiau veikdamos vienos, nevyriausybines organizacijas dažnai negali tinkamai atstovauti savo interesams, dažnai trūksta reikalingos informacijos ar žmogiškųjų išteklių norint atlikti tam tikras užsibrėžtas funkcijas. Dėl šios priežasties atsiranda problema, kad silpnos ir nekoordinuojančios savo veiklos nevyriausybines organizacijas nesugeba atstovauti savo interesams, pritraukti naujų narių, rėmėjų, lėšų, o neturėdamos reikalingų išteklių jos negali tinkamai atlikti savo misijos ir uždavinių. Pavienis tokių organizacijų kreipimasis į valdžios institucijas lieka be atsako, o rezultatą pasiekti tampa neįmanoma. (NIPC, 2009). Taigi, vienintelis ir efektyviausias šios problemos sprendimas yra nevyriausybinių organizacijų vienijimasis, būrimasis į bendras asociacijas, koalicijas, tinklus.

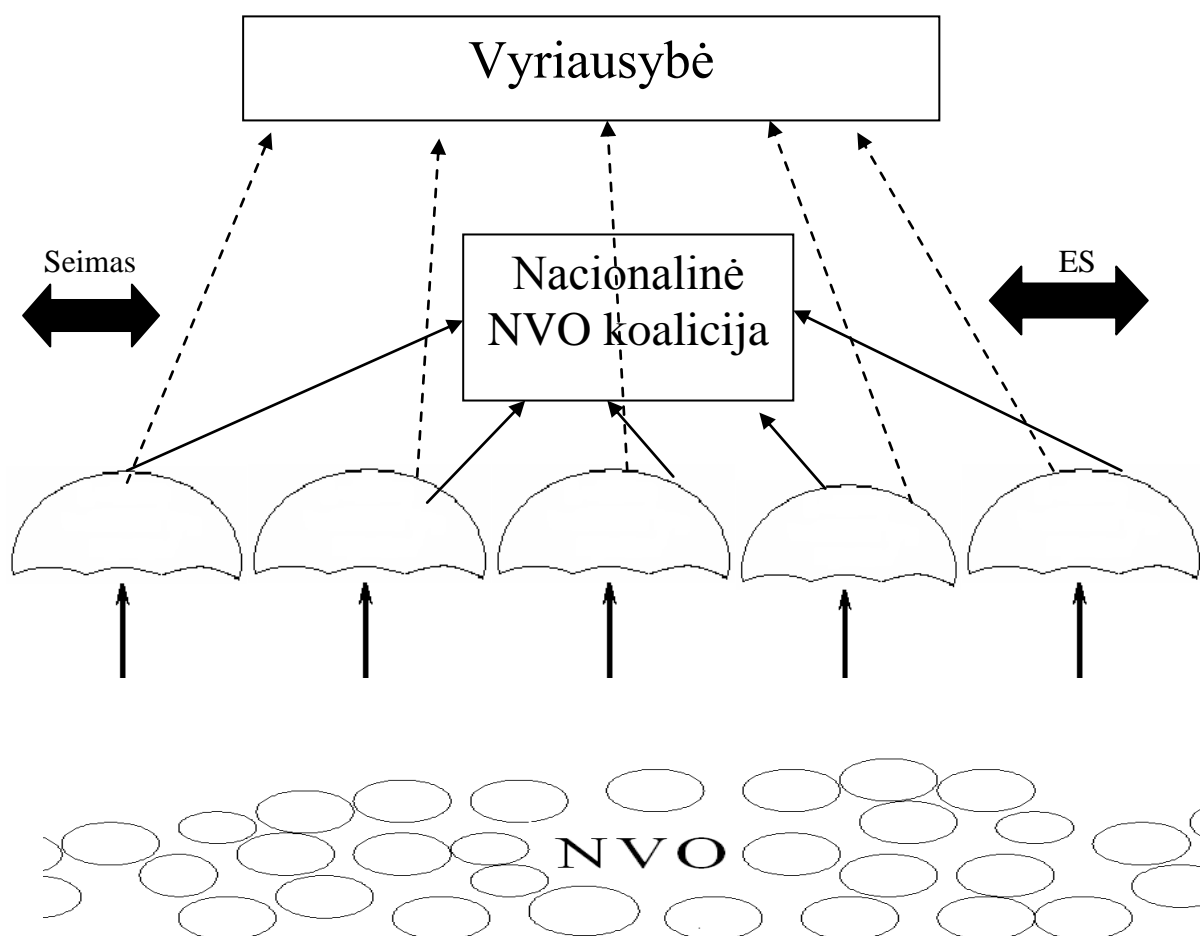
NVO dažnai pastebi, kad įvairūs tinklai, koalicijos, federacijos, asociacijos, suteikia joms galimybę išgauti daugiau galios paveikti sprendimams. Tokios federacijos arba skėtinės organizacijos dažniausiai organizuojamos konkrečiau sektoriaus arba viešosios politikos sritims, kaip pavyzdžiui, moterų, jaunimo, aplinkosaugos, socialinių reikalų, kultūros, sporto, švietimo, lygių galimybių. (NIPC, 2006).

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atlikto tyrimo „Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavyo bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimas“ (2011) duomenys rodo, kad NVO bendradarbiavimas tarpusavyje ir jų organizacijų bendradarbiavimas su kitomis NVO vertinamas tik šiek tiek geriau nei vidutiniškai. Respondentai geriau vertina savo organizacijos bendradarbiavimą su kitomis NVO (vidurkis – 6,41) nei Lietuvos NVO bendradarbiavimą tarpusavyje (vidurkis – 5,83). Kaip matome iš pateiktų duomenų, bendradarbiavimas tarp nevyriausybinių organizacijų dar nėra plačiau išsisknijęs reiškinys. Tai parodo ir šio tyrimo duomenys apie priklausymą skėtinei organizacijai. Daugiau kaip pusė tiriamųjų (56,7 proc.) teigė, kad nepriklauso jokiai skėtinei organizacijai, o likusių tyrimo dalyvių atstovaujamos organizacijos priklauso šiems „NVO skėčiams“: 8,2 proc. – Lietuvos jaunimo organizacijų Tarybai, 5 proc. – Lietuvos neįgaliųjų, 4,2 proc. – Žinių ekonomikos forumams, 3,7 proc. – NVO vaikams konfederacijai. Tokioms skėtinėms organizacijoms kaip Aplinkosauginių NVO koalicija, Nacionalinė vystomojo bendradarbiavimo platforma bei Lietuvos

suaugusiųjų švietimo organizacijos priklauso po 1,7 proc. tyrimo dalyvių atstovaujama NVO. (N=404).

Skėtinių organizacijų kūrimas Lietuvoje yra naujas reiškinys, tik 2009 metais rugpjūtį Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras išleido studiją „Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų tarybos sukūrimas“. O 2009 gruodžio mėnesį pasirašytas Nacionalinių nevyriausybinių organizacijų asociacijų bendradarbiavimo susitarimo protokolas. Pagrindinis argumentas, dėl kurio turi būti kuriama Nacionalinė NVO taryba yra išreiškiamas taip – „Įkūrus Nacionalinę NVO tarybą Lietuvos nevyriausybines organizacijos galės kolegialiai spręsti NVO plėtros politikos formavimo bei įgyvendinimo klausimus, sklandžiai ir kryptingai bendradarbiauti su centrinės valdžios institucijomis“. Taigi, šios tarybos egzistavimas padėtų spręsti nevyriausybinių organizacijų stiprinimo, plėtros politikos įgyvendinimo, glaudesnio bendradarbiavimo su valdžios institucijomis problemas.

Visą Nacionalinės NVO tarybos struktūrą galima būtų pavaizduoti taip (žr. 8 pav.):

Šaltinis: NIPC, 2010

8 pav. Nacionalinės NVO koalicijos modelis

Šis NVO koalicijos modelis parodo koku keliu vienydamosios įvairios nevyriausybines organizacijos gali pasiekti aukščiausius valstybės valdymo organus, dalyvauti formuojant ir įgyvendinant nevyriausybiems organizacijoms palankią viešąją politiką. 2009 m. gruodžio 16 d. 13 organizacijų pasirašė susitarimo protokolą, kuriuo siekia bendradarbiauti:

- Formuojant ir svarstant ilgalaikės valstybės raidos planus ir kitus šalies plėtros dokumentus, susijusius su NVO sektoriaus stiprinimu ir pilietinės visuomenės plėtra;
- Informuojant visuomenę apie valstybės valdžios ir valdymo institucijų priimamus sprendimus, susijusius su NVO sektoriumi ir pilietine visuomene;
- Kuriant viuosmeninius patariamuosius organus prie Vyriausybės, ministerijų ir kitų šalies valdžios ir valdymo institucijų;
- Dalyvaujant ES struktūrinių ir kitų fondų ar programų kūrimo ir įgyvendinimo priežiūroje, tobulinant NVO finansavimo ir atskaitomybės sistemą;
- Keičiantis informacija apie nevyriausybinių organizacijų institucinius gebėjimus;
- Formuojant ir įgyvendinant valstybinę nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką;
- Gerinant nevyriausybinių organizacijų teisinį ir mokestinį reguliavimą. (Nacionalinių nevyriausybinių organizacijų asociacijų bendradarbiavimo susitarimo protokolas, 2009).

Šias bendradarbiavimo sritis sąlyginai galime suskirstyti į keliamą pogrupių. Tai bendradarbiavimas kontaktuojant su valstybinės valdžios institucijomis, siekimas daryti poveikį priimamiems sprendimams, kurie yra aktualūs nevyriausybinių organizacijų sektoriui. Kita dalis, tai bendradarbiavimas siekiant skleisti tinkamą informaciją apie NVO sektorių, ir trečia – tai bendradarbiavimas siekiant aktyvinti pačias nvo tarpusavio bendradarbiavimui ir aktyviai partnerystei.

Susitarimo bendradarbiauti protokole, asociacijas išreikškė pritarimą bendradarbiauti siekiant šių bendrų tikslų:

- Stiprinti nevyriausybinių sektorių;
- Dalyvauti formuojant viešąją politiką;
- Plėtoti pilietinę visuomenę;
- Atstovauti nevyriausybinio sektoriaus interesams valdžios ir valdymo institucijose;
- Skatinti tarpusavio bendradarbiavimą. (Nacionalinių nevyriausybinių organizacijų asociacijų bendradarbiavimo susitarimo protokolas, 2009).

Svarbu, kad šis susitarimas, vienijantis skirtingų sričių nevyriausybinę organizacijų asociacijas, gebėtų siekti užsibrėžtų tikslų, kad būtų pasiekti efektyvūs rezultatai. Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavio bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrime (2011) buvo akcentuojamas skėtinių nevyriausybinių organizacijų nauda ir efektyvumas. Atsižvelgus į tyrimo duomenis, galime teigti, kad didžioji dalis tiriamųjų paie skėtinių organizacijų atliekamas funkcijas atsiliepia labiau teigiamai nei neigiamai: informavimas (44,0 proc.), konsultavimas (40,0 proc.), veiklos skaidrumas (37,2 proc.), bendradarbiavimas planuojant bendrą veiklą (41,2 proc.). Skėtinių organizacijų bendradarbiavimo veiklos vertinimų pasiskirstymas pateikiamas 3 lentelėje.

3 lentelė. Skėtinės organizacijos bendradarbiavimo veiklos vertinimas, proc., N=166

	Neigiamai	Labiau neigiamai, negu teigiamai	Nei neigiamai, nei teigiamai	Labiau teigiamai, negu neigiamai	Teigiamai
Informavimas	1,8	7,8	13,3	44,0	33,1
NVO konsultavimas	3,6	10,9	22,4	40,0	23,0
Pasiūlymų surinkimas iš NVO	4,2	11,4	25,3	34,3	24,7
Bendradarbiavimas planuojant bendrą veiklą	4,2	12,7	20,6	41,2	21,2
Komunikacijos, grįžtamasis ryšys	4,9	8,5	25,6	39,0	22,0
Atsakomybės delegavimas kitoms NVO	7,3	11,0	36,0	34,8	11,0
Veiklos skaidrumas	3,0	6,7	24,4	37,2	28,7

Šaltinis: SADM, 2011

Iš lentelėje pateikiamų duomenų, galime formuluoti prielaidas, kad skėtinės nevyriausybinių organizacijų asociacijos teigiamai prisideda prie trečiojo sektoriaus plėtros skatinimo per

informavimą, konsultavimą, bendradarbiavimą, veiklos skaidrumo viešinimą, atsakomybės delegavimą. Kaip teigia, A. Lydeka (2011) „Reiktų jungtis į skėtines organizacijas, į konfederacijas, kad būtų galima efektyviau, produktyviau panaudoti įvairių tyrimų informaciją, diskutuoti aktualiais klausimais“. Būtent jungimasis į skėtines organizacijas gali užtikrinti, kad įvairių, net ir pačių mažiausių NVO balsas būtų išgirstas.

NIPC atlikto tyrimo „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis“ (2006) ataskaitoje pažymima, kad nevyriausybiniams organizacijoms susivienijus, atsiranda galimybės atstovavimo mechanizmams. Taip pat taikliai pastebima, jog „narystė skėtinėse organizacijose duoda akivaizdžios naudos, ypatingai tokiose srityse kaip išaugęs informacijos prieinamumas, finansiniai šaltiniai, išaugęs vykdomos veiklos efektyvumas, sustiprėjusi organizacijų įtaka, solidarumas ir parama, išaugęs problemų, gerosios praktikos ir nepakankamai atstovaujamų grupių matomumas. Kita pastebima nauda yra rizikos bei izoliacijos sumažėjimas ir išaugęs pasitikėjimas nevyriausybinių organizacijų sektoriumi, kas ypatingai svarbu besivystančioms NVO“. (NIPC, 2006). Taigi, apibendrinami galime konstatuoti, jog „skėčiai“, tinklai, konfederacijos ar kitos jungimosi formos užtikrina efektyvesnę bendradarbiavimą tarp šių institucijų, kas lemia teigiamus pokyčius nevyriausybinių organizacijų sektoriaus plėtroje. Tik sėkminga sąveika tarp šių organizacijų gali užtikrinti ilgalaikius teigiamus pokyčius stiprinant nevyriausybines organizacijas.

2.2.3 Kauno miesto savivaldybės santykis su miesto nevyriausybiniomis organizacijomis bendradarbiavimo ir finansavimo aspektais

Šiame darbe analizuojamas nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimas Lietuvoje. Plėtros politika pagal Nevyriausybinių organizacijų plėtros programą apima keletą sričių, tarp jų viešųjų funkcijų perdavimą nevyriausybiniams organizacijoms, bendradarbiavimo stiprinimą, NVO finansavimą ir atskaitomybę bei kitus aspektus. Darbe daugiausiai dėmesio yra skiriama dviem plėtros dimensijoms: bendradarbiavimui ir finansavimui. Pasirinkę tyrimą atlikti Kauno mieste, paanalizuosime šio miesto savivaldybės santykius su nevyriausybiu sektoriumi remdamiesi šiomis dimensijomis.

A. Kučinas (2004) apžvelgdamas dešimties metų savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo Lietuvoje patirtį, išskiria du etapus:

- Pradinis bendradarbiavimo etapas;
- Atsakingos partnerystės etapas.

Pradiniam bendradarbiavimo etapui būdingi tokie trūkumai kaip: pagrindinis dėmesys skiriamas į paraiškų (projektų) rengimo veiklą ir kovą už lėšas, nėra organizacijų nepasitenkinimui sušvelninti skirtų priemonių, bendradarbiavimo struktūrose partneriai atstovauja savo organizacijos interesams, o bendradarbiavimo tikslai ir prioritetai aptariami nekompetentingai. Atsakingos partnerystės etapui būdinga: pataisyti savivaldybės paramos NVO procedūrų aprašai ir sugriežtinta jų laikymosi kontrolė, abiejų sektorių vienas kito pripažinimas, savivaldybė modernizuoja administravimą. Taigi, remiantis šiuo autoriumi matome, kad nevyriausybinė organizacijų santykis metams bėgant keičiasi ir tobulėja akcentuodamas ir pabrėždamas ne bendradarbiavimą, o partnerystę. Šiuo atveju, partnerystė nusako gilesnį, glaudesnę santykį tarp nevyriausybinių ir viešojo sektoriaus, kurio esmė pabrėžti, jog galima sėkmingai veikti kartu siekiant visuomenės gerovės.

Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro (2006) atliktoje struktūrinėje nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo apžvalgoje pateikiama įvairių Lietuvos miestų NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo santykių analizė. Apie Kauno miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą yra pateikiama tokia informacija: „Kauno miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas, vienos iš nedaugelio savivaldybių, yra plėtojamas taikant realius atstovavimo mechanizmus. Kauno mieste veikia savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo koordinacinė taryba, kurios sudėties ir veiklos nuostatus yra patvirtinusi savivaldybės taryba. Ši taryba formuoja bendrąją NVO plėtros ir bendradarbiavimo su miesto savivaldybe politiką. Kauno mieste beveik visos nevyriausybines organizacijos pagal savo veiklos sritis yra susivienijusios į atitinkamas asociacijas. Mieste veikia jaunimo organizacijų asociacija, socialinės veiklos organizacijų sąjunga, bendruomenių organizacijų asociacija bei kitos. Kauno miesto savivaldybėje jau yra sukurti mechanizmai ir aiškios procedūros su kuo, kada ir kaip miesto savivaldybė bendradarbiauja, aiškūs NVO atstovavimo ir atskaitomybės tarp pačių NVO principai. Savivaldybėje veikia jaunimo reikalų taryba, bendruomenių centrų ir jaunimo rėmimo fondo taryba, bendruomenės sveikatos taryba bei minėta savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo koordinacinė taryba. Į visas šias tarybas bei visuomenines komisijas ar darbo grupes NVO atstovai yra deleguojami skėtinių organizacijų. Taigi atstovavimas pagal atskiras veiklos sritis ir atskaitomybės tarp pačių organizacijų sistema, galima būtų teigti, yra pakankamai išvystyta. NVO reikalus savivaldybėje kuruoja jaunimo reikalų koordinatorius, tačiau įvairiais kitais klausimais pagal atskiras veiklos sritis NVO reikalus koordinuoja atskirų skyrių specialistai. Taip pat verta pažymėti, jog Kauno miesto savivaldybė yra pasirašiusi bendradarbiavimo sutartį su Kauno bendruomenių centrų asociacija“.

Visa ši pateikiama informacija rodo, kad situacija tarp nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės Kauno mieste yra pakankamai gera. Tačiau turime kritiškai įvertinti tai, jog tai yra

2006 metų duomenys, o naujesnių duomenų šioje srityje nėra, kurie taip tiksliai apibūdintų šiuos bendradarbiavimo santykius. Empirinio tyrimo metu sieksime išsiaiškinti kokia reali situacija yra šiuo metu tarp nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės, su kokiomis problemomis susiduria nevyriausybinių organizacijų vadovai bendradarbiaudami su savivaldybės atstovais.

Finansavimo aspektą bet kuriuo atveju yra daug lengviau pamatyti ir pamatuoti nei bendradarbiavimo, kadangi finansuojant nevyriausybinių organizacijų projektus yra pateikiami tam tikri skaičiai, finansuoti projektai, tam skirtos lėšos. O bendradarbiavimo aspekto skaičiais pavaizduoti negalime. Šiuo atveju galime tik pamatyti ar yra kuriami kokie nors organizaciniai mechanizmai, kurie būtų atsakingi už bendradarbiavimą tarp savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų.

Kauno miesto savivaldybės Socialinių paslaugų skyriaus pateikiamoje atsaskaitoje matome, kad 2012 metais nevyriausybinių organizacijų projektų konkursui buvo pateikta 151 paraiška: „Bendruomenės Kaunui“ konkurse – 26, „Socialinės apsaugos plėtros, skurdo bei socialinės atskirties mažinimo“ – 71, „Jaunimas Kaunui“ – 54. O 2012 metais Kauno miesto savivaldybės taryba 2012-04-05 sprendimu Nr. T-166 skyrė finansavimą 117 projektų, iš jų: „Bendruomenės Kaunui“ - 23 projektus, „Socialinės apsaugos plėtros, skurdo bei socialinės atskirties mažinimo“ – 56 projektai, „Jaunimas Kaunui“ - 38 projektus. 2012 m. Nevyriausybinių organizacijų projektams finansuoti buvo skirta 670 000 Lt., iš jų: - „Bendruomenės Kaunui“ – 200 000 Lt, „Socialinės apsaugos plėtros, skurdo bei socialinės atskirties mažinimo“ – 274 900 Lt, „Jaunimas Kaunui“ – 195 100 Lt.

Taigi, iš šių duomenų matome kaip yra finansuojami nevyriausybinių organizacijų projektai. Galime pastebėti, kad daugiausiai paraiškų ir didžiausio finansavimo sulaukia socialinės veiklos nevyriausybines organizacijos, kurių veikla turbūt neabejotinai yra sunkiausia iš visų šių nevyriausybinių organizacijų sričių. Taip pat reikia įvertinti tai, jog šių organizacijų skaičius yra didžiausias, nes šios organizacijos atlieka labai svarbų vaidmenį ir be abejo prisideda prie Kauno miesto gerovės užtikrinimo.

III. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS ĮGYVENDINIMAS KAUNO MIESTO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ ATVEJO ANALIZĖ. EMPIRINIS TYRIMAS

3.1 Tyrimo metodologija

Siekiant ištirti nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimą buvo atliktas kokybinis tyrimas. Kokybinis tyrimas pasak I. Liobikienės (2000) suvokimo procesas, kuris gali būti grindžiamas individualiomis žmonių socialinių problemų pasireiškimo tradicijomis. Tyrėjas šiuo atveju gali konstruoti holistinį, visa apimančią paveikslą, analizuoti žodžius, išsamiai perteikti šiuos tiriamųjų žodžius bei tyrimą atlikti natūralioje aplinkoje.

Tyrimo tikslas – ištirti Kauno miesto nevyriausybines organizacijas

Tyrimo uždaviniai:

- 1) Išsiaiškinti kaip Kauno mieste yra įgyvendinama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika;
- 2) Nustatyti Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų santykius su savivaldybe;
- 3) Atskleisti veiksnius trukdančius sėkmingai nevyriausybinių organizacijų plėtrai.

Šiems duomenims surinkti buvo pasirinktas interviu metodas. Būtent šis metodas padeda tiriamiesiems lengviau pasisakyti, išreikšti savo mintis, tam tikras emocijas, išsakyti visus aktualius dalykus. Tokiu atveju gali būti atskleidžiami įvairūs faktai, skirtingos tiriamųjų nuomonės, nuostatos, kurios leis tyrėjui susidaryti kuo platesnį vaizdą nagrinėjamo reiškinio atžvilgiu.

Interviu tipas – pusiau struktūrizuotas interviu. Šiuo tyrimo būdu yra siekiama gauti tiriamųjų informaciją apie nagrinėjamą reiškinį pagal iš anksto sudarytą klausimyną, tačiau taip pat paliekama galimybė tiriamiesiems išreikšti savo mintis šiek tiek nukypstant nuo griežto klausimyno. Gali pasireišti atveju, kad vienu ar kitu klausimu tiriamasis negalės išreikšti savo nuomonės, todėl pusiau struktūrizuotas interviu šiuo atveju yra tinkamiausias tyrimo tipas.

Tyrimas atliktas Kauno mieste apklausiant šiame mieste veikiančių nevyriausybinių organizacijų vadovus. Apklausti vadovus pasirinkta dėl to, jog šie asmenys manoma daugiausiai turi įvairios patirties bendraujant su savivaldos institucijomis, gali pateikti tikslesnę informaciją apie organizacijos finansavimą bei kaip organizacijos vadovas turi daugiausiai kompetencijos atsakyti į klausimus apie nevyriausybinių organizacijų plėtros aspektus. Taigi, tyrimo imtis – NVO vadovai.

Prieš atliekant tyrimą buvo išskirti tokie nevyriausybinių organizacijų paieškos kriterijai:

- 1) Tyrimas atliekamas Kauno mieste, tai nevyriausybines organizacijas turi veikti šiame mieste;

- 2) Kadangi teorinėje medžiagoje daugiausiai akcentuotos organizacijos, kurios gali teikti socialines paslaugas, tai tyrimui atrinktos tik socialinėje srityje veikiančios organizacijos;
- 3) Siekiant iširti nevyriausybinų organizacijų plėtros klausimus, sąmoningai pasirinktos įvairaus dydžio nevyriausybės organizacijos, kurios galėtų atskleisti kaip plėtra jaučiama skirtingo dydžio organizacijose;

Organizacijos, kurios dalyvavo tyrime, buvo atrinktos remiantis šiais paieškos šaltiniais:

- 1) Pirmiausia, kadangi tiriamos Kauno miesto nevyriausybės organizacijos, paieška prasideda nuo Kauno miesto savivaldybės tinklapyje. Čia skiltyje „Nevyriausybės organizacijos“ yra pateikiamas nebaigtinis sąrašas organizacijų, kurios veikia Kauno mieste. Šis sąrašas pateikia tik socialinėje srityje veikiančių organizacijų sąrašą, kas palengvina paiešką.
- 2) Filantropijos tinklalapyje „Labdara ir parama“. Čia yra paskelbta nevyriausybinių organizacijų duomenų bazė. Sukonkretinus paiešką tik iki Kauno miesto NVO, ieškoma šiame mieste, socialinėje srityje veikiančių nevyriausybinių organizacijų.

Pagal išsikeltus tyrimo kriterijus buvo ieškota nevyriausybinių organizacijų. Susidurta su problema, kad daugelis nevyriausybinių organizacijų vadovų nenorėjo kalbėti. Iš 25 išsiųstų elektroninių laiškų dėl interviu organizavimo, sugrįžo tik 1 atsakymas ir sutikimas dalyvauti tyrime. Dėl tokio neaktyvaus nevyriausybinių organizacijų bendravimo, pasirinktas kitas paieškos metodas – tiesioginis kontaktas arba pokalbis telefonu ir derinimas laiko dėl susitikimo. Tokiu būdu pavyko apklausti 8 nevyriausybinių organizacijų vadovus (žr. 4 lentelė). Kadangi nevyriausybinių organizacijų vadovai nesutiko, kad būtų atskleista iš kokios organizacijos jie yra, ši informacija siekiant nepažeisti konfidencialumo nėra pateikiama. Ieškant nevyriausybinių organizacijų vadovų, kurie sutiktų dalyvauti tyrime, buvo susidurta su problema, kad „Labdara ir parama“ tinklalapyje randamos nevyriausybės organizacijos realiai jau nebeegzistuoja, nors tinklalapyje nurodyta, kad jų veikla nėra sustabdyta. Tai žinoma, dar labiau pasunkino paiešką.

Kokybinis tyrimas atliktas 2012 metų spalio ir lapkričio mėnesiais. Tyrimas atliktas tik tiriamiesiems sutikus jame dalyvauti, užtikrintas konfidencialumo principas, tiriamiesiems buvo atskleistas šio tyrimo tikslas bei kur duomenys bus naudojami. Visi interviu buvo įrašomi į diktofoną, vėliau transkribuojami išrašant visą pokalbį (cituoju). Visi interviu klausimai (žr. 1 priedas) sudaryti remiantis teorine medžiaga, klausimai turėtų padėti atskleisti nagrinėjamo socialinio reiškimo pasireiškimą, gilumą. Rezultatai analizuojami atsižvelgiant į teorinėje dalyje išdėstytas nuostatas bei ieškant naujų, teorinėje dalyje neatskleistų faktų. Šis tyrimas turi padėti patvirtinti arba paneigti darbo pradžioje iškeltą hipotezę.

Tyrimo klausimai suskirstyti į kelias grupes: susipažinimo klausimai, organizacijos veikla, bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis, finansavimas, skėtinės NVO, pokyčiai. Iš viso klausimyną sudaro 26 klausimai. Tikimasi, kad šie klausimai padės tyrėjui atskleisti nagrinėjamo reiškinio pasireiškimą.

Analizuojant visus interviu, jie buvo suskirstyti į atitinkamas kategorijas ir jas papildančias subkategorijas, sudarytos lentelės (žr. 2 priedas). Rezultatai pateikiami lyginant tiriamųjų pasisakymas, ieškant sąsajų tarp jų bei teorinėje dalyje pateiktos medžiagos. Analizė iliustruojama realiais tiriamųjų pasisakymais.

4 lentelė. Intervuoti NVO vadovai

	Pareigos	Organizacijos tipas	Data	Interviu trukmė
1.	Direktorius, steigėjas	Labdaros ir paramos fondas	2012 10 15	19.24
2.	Pirmininkė	Asociacija	2012 10 19	21.30
3.	Pirmininkė, steigėja	Visuomeninė organizacija	2012 10 22	38.43
4.	Vadovė	Labdaros ir paramos fondas	2012 11 09	26.27
5.	Pirmininkė	Asociacija	2012 11 08	38.42
6.	Pirmininkė	Asociacija	2012 11 07	46.39
7.	Pirmininkas	Labdaros ir paramos fondas	2012 11 06	15.23
8.	Direktorius	Labdaros ir paramos fondas	2012 11 05	22.41

Naudojama simbolių sistema:

1. [...] (laužtiniai skliaustai) – žymimos informanto emocijos interviu metu ar kitos tyrėjo pastabos.

3.2 Tyrimo rezultatai ir analizė

Organizacijų reikšmė

Nevyriausybės organizacijos kaip žinome plačiai paplitusios ir yra vertinamos dėl savo teikiamos naudos visuomenei, pagalbos įvairiose sferose, pilietinių iniciatyvų skatinimo. Tyrimo metu buvo siekta atkleisti kaip pačios nevyriausybės organizacijos įvardina savo teikiamą naudą visuomenei. Iš gautų duomenų galime teigti, kad nevyriausybinių organizacijų reikšmė šiuolaikinėje visuomenėje gali būti išreiškiama dvejopai. Pirmiausia reikšmę atskleidžia tikslingai pasirinkta veiklos sritis, kurioje yra siekiama piliečių gerovės bei antra, tai naudos suteikimas būtent tiems asmenims, kuriuos ši organizacija paliečia. Taigi, kaip įvardina nevyriausybinių organizacijų vadovai:

<...> Pagalba vaikams<...> (8)

<...> O veikla tai žinot turbūt, kad labai plati, tai įvairi humanitarinė pagalba, labdaros valgyklos, sunkių ligonių pervežimai, slauga <...>(2)

<...> Reiškia tikslinė grupė tai yra vyresnio amžiaus žmonės <...> Ir tos sritys kaip sakyt, socialinė sritis dažniausiai <...> (4)

<...> tikslinė grupė yra vienišos mamos auginančios nepilnamečius vaikus, kur vyrauja pagrinde a nepriteklūs [pauzė] a smurtiniai santykiai kartais išlenda, skurdas pakankamai ryškus<...> (5)

<...> Tai vat kaip ir pasakiau, kad socialinėj veikloj, su neįgaliaisiais, su klausos negalę turinčiais vaikais, kad dirbam ne tik su savo organizacijos nariais, bet ir su a [pauzė] kas kreipiasi <...> (3)

Kaip matome iš pasisakymų, šios nevyriausybės organizacijos veikia įvairiose srityse ir pagalbą teikia įvairaus amžiaus žmonėms, pradedant vaikais ir baigiant senjorais. Tačiau turime įvertinti tai, jog vien organizacijos egzistavimas dar negarantuoja, kad jos veikla yra sėkminga. Tik tinkamai įvertinat esamą situaciją, prisitaikant prie pokyčių, bendraujant su kitomis institucijomis galima pasiekti teigiamų pokyčių bei įgyvendinti užsibrėžtus tikslus. Neabejotinai svarbus veiksnys yra pačių organizacijų tikėjimas, kad jų veikla teikia naudą visuomenei. Iširtos nevyriausybės organizacijos savo veiklos naudą apibūdina taip:

<...> Pagrindinė nauda tai aš manau, kad yra jog skatina žmones bendrauti, būti pilietiškai aktyvesniais miesto gyventojais, rūpintis a savo bendruomene, padėti kaimynam ir panašiai <...>(7)

<...> tokia biškį nematoma yra, sunku paskaičiuoti ir kaip dirbam jau daug metų, virš dešimt metų dirbam <...> matom, kad jie užaugę yra visai normalūs žmonės ir sveikai gyvenantys, tai va tikimės, kad mūsų organizacija kažkiek padėjo, kad ta įvyktų<...> (1)

<...> Aš manau, kal labai didelę naudą suteikia visuomenei, kadangi padedame žmonėms su negalia arba šeimos nariai, kurie turi su negalia žmonių, vežame juos į slaugos ligonines, į sanatorijas [pauzė] plus mes maitinam žmones, rengiam žmones <...> (2)

<...> kokią naudą [paузė] tai tiesiog nu galim padėti tiems žmonėms, kad jaustųsi tvirčiau, tuo labiau, kad mūsų organizacija orientuota į tarpusavio bendravimą, kad tos šeimos, kurios ateina į mūsų organizaciją, kad jos bendrautų ane ir už organizacijos ribų. <...> (5)

Skirtingose veiklos sferose veikiančios organizacijos suteikia naudos tai žmonių grupei su kuria dirba. Tai reiškia, kad kuo daugiau yra įvairių veiklos sričių nevyriausybinių organizacijų, tuo didesnis žmonių skaičius pajaus jų teikiamą naudą. Tikslaus nevyriausybinių skaičiaus nėra, sunki šių organizacijų apskaita, kadangi ne visos įstatus įregistravusios organizacijos yra realiai veikiančios, arba organizacijos esančios nevyriausybinių organizacijų registruose yra suspendavusios savo veiklą neribotam laikotarpiui. Šie faktoriai trukdo objektyviai įvertinti esamą situaciją, kadangi tikslių duomenų nėra. Tai galėtume traktuoti kaip vieną iš būtinų sprestinių probelemų nevyriausybinių sektoriaus politikoje. Analizuojant duomenis toliau bus ieškoma daugiau tokių problemų.

Taigi, apibendrinant nevyriausybinių organizacijų reikšmę, galime teigti, kad šios organizacijos yra ne tik tarpinė grandis tarp viešojo sektoriaus ir piliečių, bet ir pagalbą bei naudą visuomenei teikiantis mechanizmas, kuris savo veikla, kartais nematomu būdu prisidedanti prie tokių reiškinių kaip emigracija, neigiami stereotipai, skurdas, nepriteklis mažinimo.

Organizacijos sėkminga veikla

Organizacijos sėkmingą veiklą lemia daug faktorių. Pirmiausiai tai gali būti tinkama geografinė aplinka, tikslinga veiklos sritis, tinkamas finansavimas, kompetentingi vadovai, gerai savo darbą išmanantis personalas bei daugybė kitų veiksnių. Tačiau ne visi šie veiksniai gali būti svarbūs kalbant apie specifinio pobūdžio nevyriausybines organizacijas. Kadangi šių organizacijų ideologija grindžiama ne pelno siekimu, o viešosios naudos, gerovės siekimu tai ir organizacijos sėkmingos veiklos rodikliai yra kitokie.

Tyrimo metu išsiaiškinta, jog sėkmingai nevyriausybinių organizacijų veiklai daugiausiai reikšmės turi šie faktoriai:

- Finansavimas;
- Bendras žmonių darbas;
- Organizacijos dydis;
- Išoriniai veiksniai.

Tai iliustruojantys teiginiai:

<...> Tai pagrįdė aišku finansai. Ir dabar va [pauzė] mes jau trys metai nagaunam iš savivaldybės pinigų jokių. <...>(6)

<...> Tai pakankamas finansavimas [pauzė] labai didelis plusas, ta prasme aš žiūriu nevyriausybines organizacijas, jeigu tik tai jos turėtų pakankamai lėšų, tiek kiek nu jom reiktų, nu tikrai jos labai daug nuveiktų ir labai kompetentingai <...>(1)

<...> Bendras darbas lemia sėkmingą veiklą, jeigu visi nevyriausybines organizacijas nariai dirba ritmingai, susikaupę, tada veikla vyksta labai sklandžiai ir gerai <...>(2)

<...> Jų dydis [juokiasi] aš manau, kad kuo mažesnė organizacija, tuo glaudesnis ryšys joje atsiranda, tarp kliento ir darbuotojo, savanorių. Tolerantiškumas yra labiau išugdomas tokioje nevyriausybiniėje organizacijoje, negu, kad būtų didelė <...>(5)

<...> jog sėkmę lemia vietinės valdžios lojalumas ir palaikymas [pauzė] finansinė padėtis, organizacijos vadovo aktyvumas ir išprusimas, kompetencija, žmonių pritaikymas ir aišku kaip be to, tai gyventojų aktyvumas <...>(7)

Taigi, iš informantų pasisakymų matome, kad sėkmingai nevyriausybinių organizacijų veiklai įtakos turi pagrįdė finansavimas, žmogiškasis faktorius, kuris yra varomoji nevyriausybinių organizacijų jėga, organizacijos dydis, teigiama, kad kuo mažesnė organizacija, tuo labiau jaučiamas glaudesnis tarpusavio bendradarbiavimas bei neabejotinai yra svarbus vietinės valdžios palaikymas, dėmesys. Būtent glaudesnę tarpusavio bendradarbiavimą tarp viešojo ir nevyriausybinio sektorių akcentuoja Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija bei plėtros 2011-2013 metų programa. Tačiau ar iš tikrųjų šios koncepcijos ir programos priemonės yra jaučiamos nevyriausybinių organizacijų realioje veikloje nagrinėsime vėliau.

9 pav. Veiksniai, lemiantys sėkmingą NVO veiklą

Sudarytoje shemoje (žr. 9 pav.) vizualiai matome, kokie veiksniai lemia sėkmingą nevyriausybinių organizacijų veiklą. Žinoma, kad tai nėra galutinis sąrašas veiksnių, šis sąrašas sudarytas remiantis šio tyrimo gautais duomenimis, kurie parodo, ko reikia Kauno miesto

nevyriausybinėms organizacijoms, kad jų veikla būtų naudinga ir sėkminga. Būtent į šiuos kriterijus turėtų atsižvelgti tiek aukščiausios tiek vietinės valdžios atstovai kurdami, formuodami ir įgyvendami nevyriausybinių organizacijų plėtros klausimus.

Organizacijų santykiai su Kauno miesto savivaldybe

Nevyriausybinių organizacijų dar vadinamos trečiuoju sektoriumi užima svarbų vaidmenį visuomenės gyvenime. Kaip jau rašėme teorinėje dalyje, šios organizacijos yra taip pat glaudžiai susijusios su viešuoju sektoriumi. Šis ryšys XXI amžiuje įgauna naują formą, šiuo laikotarpiu yra siekiamia kurti tinklą – kuris sujungtų viešąjį sektorių su nevyriausybinių, kad būtų galima siekti abiem pusėms naudingų rezultatų. Naujai kuriamojame nevyriausybinių organizacijų plėtros politikoje taip pat nuolat pabrėžiamas šis bendradarbiavimas, kuris turėtų peraugti į partnerystės santykius.

Kadangi šiuo tyrimu buvo siekta išsiaiškinti kaip nevyriausybinių organizacijų plėtros politika yra įgyvendinama Kauno mieste, nevyriausybinių organizacijų vadovams buvo užduodami klausimai būtent apie bendradarbiavimą su savivaldybe, finansavimą, skėtines organizacijas, nes būtent šiuos visus dalykus tiesiogiai ar netiesiogiai akcentuoja nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija bei programa.

Tyrimo rezultatai parodė, jog nevyriausybinių organizacijų santykiai su Kauno miesto savivaldybe pasireiškia per :

- Informacijos pasidalinimas;
- Konkurenciniai santykiai;
- Specifiniai klausimai;
- Neigiama komunikacija.

Abi suinteresuotos pusės, savivaldybė ir nevyriausybinių organizacijos dalinasi turima informacija, kad kuri yra naudinga abiem pusėms: <...> *su Kauno miesto savivaldybe mes bendraujame tokiam gal projektų lygyje daugiau ir informacijos pasidalinimo.* <...>(5). Visa ta informacija informantų teigimu daugiausia yra dėl dalyvavimo įvairiuose projektuose, jų rengimo klausimai, ataskaitos, griežta projektų atsakaitomybė. Akivaizdu, kad teikiant paraiškas dėl dalyvavimo įvairiuose projektuose, bendraujama ne su visais savivaldybės atstovais, bet su tam tikru skyriumi:

<...> Su savivaldybe geri mūsų santykiai <...> anksčiau va kaip buvo galima į daugiau kai buvo organizuojama ir galimybės konkursus, tai mes teikdavom ir į kultūros skyrių ir švietimo skyrių, buvo prevencinės programos, buvo a [paузė] stovyklų, vat tai užimtumas vaikų ir švietimas vat dabar viso to nėra tai mes daugiausiai bendradarbiausjam su socialiniu skyriumi <...>(3)
<...>Ir švietimo skyrius, tai geriausiai mas bendradarbiaujam su juo. [paузė] Nu ir kadangi mums palankiausiai, nes kadangi visi vaikai nu kaip mokyklas lanko ir turi tų problemų <...>(6)
<...>Tai vat pagrindinis yra vaiko teisių skyrius, a anksčiau tarnyba vadinosi, tai jie kaip ir turėtų siųsti mums vaikus, rekomenduoti <...>(1).

Taigi, kaip matome iš pateiktų duomenų, daugiausiai nevyriausybės organizacijos apsiriboja bendravimu su savivaldybe tik projektiniu lygmeniu. Žinoma bendravimas ir dalinimasis turima informacija yra gerai, tačiau tai neturėtų apsiriboti vien tik tokiu bendradarbiavimu, kuris gali būti pavadintas kaip tarpininkavimas, kadangi viena pusė skiria lėšas, o kita tas lėšas panaudoja teikdama socialines paslaugas. Tokie santykiai primena užsakovo – vykdytojo santykius. Pasak D. Shuller (2002) užsakovu šiuo atveju gali būti traktuojami įvairūs juridiniai asmenys, vyriausybės įstaigos ar nevyriausybės organizacijos. Prie vykdytojų taip pat priskiriamos nevyriausybės organizacijos, svarbiausia yra tai, kad jos būtų kompetentingos ir turinčios reikalingą kvalifikaciją bei įgūdžius, kad galėtų tinkamai įgyvendinti užsakovo keliamus tikslus.

Taigi, šiuo atveju ištyrus nevyriausybinių organizacijų ir savivaldos institucijų bendradarbiavimo santykius, galime teigti, kad jie labiausiai primena užsakovo – vykdytojo santykius. Šiuo atveju savivaldybė skelbia konkursus dalyvauti teikiant įvairias paslaugas ir gerinant Kauno miesto socialinę, kultūrinę, jaunimo, bendruomenių situaciją, o nevyriausybės organizacijos savo veiklos rėmuose siūlo savo paslaugas, rašo projektus ir dalyvauja konkursuose. Juos laimėję, vykdo projekte numatytas veiklas ir už finansavimą atsiskaito finansavimą suteikusiems valdžios organams.

Šis bendradarbiavimas neabejotinai yra svarbus, tačiau tai nėra vienintelė bendradarbiavimo forma. Nevyriausybinių organizacijų plėtros programa siekia skatinti valstybinio ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimą ir partnerystę per visuomenės interesų pripažinimą bei esamos situacijos gerinimą. Viešasis sektorius siekdamas pažinti visuomenės interesus teoriškai turėtų aktyviai palaikyti bendradarbiavimo santykius su nevyriausybėmis organizacijomis, kadangi jos atstovauja įvairioms visuomenės grupėms, yra iš arčiau susipažinusios su realia situacija. Šio tyrimu metu taip buvo siekiama išsiaiškinti ar nevyriausybinių organizacijų interesai yra išklausomi, ar šių organizacijų balsas yra girdimas, ar jos dalyvauja svarbių sprendimų, kurie aktualūs nevyriausybinių organizacijų veiklai priėmimo. Rezultatai parodo, jog nevyriausybinių organizacijų interesų atstovavimas Kauno miesto savivaldybėje nėra dažnas reiškinys:

<...>Mhh, ne [paузė] mes tiktai kelis kartus esam dalyvavę <...>(5)

<...> Mūsų nekviečia niekas <...> Tai va per du metus niekas niekur nepakvietė. Vienu žodžiu ta taryba sudaryta tiktai dėl dėl [pauzė] vaizdo <...> (6)

<...> Dalyvauja, dalyvauja, bet retai žinoma [pauzė] nėra, kad taip mus ten kažkas kviestų, nelabai mes ten rūpim kažkam <...> (7)

<...> Mes praktiškai diskutuojame, ne nevažiuojam į posėdžius kažkokius, bet kai būna reikalinga dalyvaujam, pavyzdžiui mus kviečia, tada padalyvaujam <...> (2)

<...> Tas sprendimų priėmimas [pauzė] dažniausiai mūsų balsas būna [pauzė] nelemiamas [juokiasi] taip, toli gražu. Tai yra sudėtinga, netgi skėtinei organizacijai <...> (3)

Taigi, atsižvelgiant į gautus duomenis, galime teigti, kad savo interesų atstovauti nevyriausybinės organizacijos nelabai turi galimybių. Žinoma mažai nevyriausybinei organizacijai save atstovauti ir ginti savo interesus nėra lengva. Tokiu atveju tokios organizacijos jungiasi į asociacijas ir taip gina ar pristato savo interesus. Prie tokio modelio šiuo metu ir yra einama, kadangi manoma, kad didelės nevyriausybinių organizacijų asociacijos yra pajėgesnės kontaktuoti su valdžios sektoriumi ir siekti palankios nevyriausybinių organizacijų politikos įgyvendinimo. Tokios asociacijos dar kitaip vadinami skėčiai gali pasiekti teigiamų pokyčių, kas liečia nevyriausybinių organizacijų atsovavimą aukštesniame valstybiniame lygmenyje. Tačiau turime kritiškai įvertinti ir tai, jog ne visi skėčiai yra susipažinę su visų jas sudarančių organizacijų problemomis, tokiu atveju jos gali būti eliminuojamos, nes organizacijos neturi pakankamo svorio išreikšti savo problemas. Tai iliustruoja vienas iš informantų pasisakymų: *<...> Sakau turi būt atsakingas bent vienas iš mišrių ligų. [pauzė] Išrinko dabar ten vieną, bet aš jai sakau, ar tu žinai mano problemas [pauzė] reikia susėsti ir pasikalbėti, kad žinomum problemas, kad tada galėtum atstovauti. Tai va per du metus niekas niekur nepakvietė <...> (6)*. Apie skėtinių organizacijų teikiamus privalumus rašysime kitame poskyryje.

Analizuojant nevyriausybinių organizacijų ir Kauno miesto savivaldybės bendradarbiavimo klausimus, galime išskirti ir kitą, neigiamą bendradarbiavimo aspektą. Informantų teigimu šis bendradarbiavimas nėra vien tik teigiamas:

<...> Nėra jokių santykių <...> (8)

<...> jeigu būtų vertinama dešimtbalėje sistemoje [pauzė] tai vertinčiau šešiais. [pauzė] Kartais žiūrima žinokit kaip, kaip į konkurentus ir nieko jau čia mes labai nepakeisim [pauzė] nesam jau mes labai ten jiems svarbūs, kiekvienas žiūri savęs <...> (7)

<...> žiūrėti į mus kaip į partnerius, pagalbininkus, o ne į konkurentus kaip dažnai būna <...> (1)

Šie pasisakymai parodo, jog savivaldybės atstovų požiūris kartais nėra objektyvus ir į nevyriausybines organizacijas kartais yra žiūrima neteisotinai ir jos vertinamos neadekvačiai, kaip konkurentai. Juk šiuo metu yra stengiamasi kurti partneryste paremtus santykius, kur konkurencijai vietos nėra ir neturi būti. Partneriai turi veikti drauge bendrai, siekti tikslų bendromis jėgomis, o ne konkuruojant vienas su kitu.

Tačiau nors tyrimas atskleidė nemažai neigiamų faktų apie bendradarbiavimą su savivaldybe, bet paaiškėjo ir keliatas teigiamų faktų. Informatai teigia, kad bendradarbiavimas su Kauno miesto savivaldybe jiems teikia ir naudos:

<...> Tai jo, [pauzė] tai nauda yra tame, kad šiek tiek prisideda prie projektų įgyvendinimo, palaikyti tas veiklas, kurias vykda, vistiek padeda, nors tas finansavimas, toks nedidelis būna<...>(5)

<...> svarbus iš tikrųjų, nes nes, jeigu dirbsim vien tik kaip nevyriausybininkai atsiskyre kažkaip net ir nesimatys to, to bendraja prasme to darbo ir ir tuo labiau, kad nu yra struktūros tam tikros, kurios neša atsakomybę aa šiek tiek didesnę nei nevyriausybininkai ir mes privalom su jais bendradarbiauti. Ta prasme mes norim būti kaip ir pagalbininkai<...>(1)

<...> mes jiems padedam, jie mums padeda ir viskas gerai būna<...>(2)

Akivaizdu, jog nevyriausybinių organizacijų vadovai pripažįsta, jog bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis joms teikia naudos. Žinoma tą naudą nėra lengva pamatuoti, tačiau svarbu pabrėžti, kad tik aktyviai bendradarbiaujant, o ne kaltinant vieni kitus, galime pasiekti teigiamų pokyčių, kurie būtų svarbūs abiem partneriams. Toliau analizuosime kaip gali būti kuriamas ir tobulinamas bendradarbiavimo mechanizmas tarp nevyriausybinių organizacijų ir viešojo sektoriaus institucijų.

Teigiamos komunikacijos tarp NVO ir viešojo sektoriaus kūrimas

Nevyriausybinių ir viešojo sektorių bendra komunikacija yra neabejotinai naudinga abiem pusėms. Kaip rašėme teorinėje dalyje remdamiesi I. Zaleskiene ir L. Rutkauskiene (2003) nevyriausybinių organizacijos ir savivaldybė bendradarbiauja tokiais aspektais kaip: NVO vykdomų programų finansavimas iš savivaldybės biudžeto, savivaldybės skiriamos patalpos, savivaldybė padeda užmegzti ryšį su kitomis nevyriausybėmis organizacijomis, organizuoja kartu renginius, bei nevyriausybinių organizacijų atstovai dalyvauja savivaldybės rengiamuose posėdžiuose. Šis tyrimas atskleidė, kad realiai tokia bendradarbiavimo situacija yra ir Kauno miesto savivaldybės su šio miesto nevyriausybėmis organizacijomis. Tik atstovavimo mechanizmas nėra plačiai taikomas.

Siekiant išsiaiškinti kokiais būdais galima būtų pasiekti teigiamų pokyčių NVO ir savivaldybės bendradarbiavime, informantų buvo klausama jų nuomonės apie tai, ką galima būtų pakeisti, kad bendradarbiavimas taptų efektyvesnis. Gauti rezultatai rodo, jog palankesnio bendradarbiavimo kūrimui yra svarbus dialogo skatinimas, formalios struktūros keitimas bei palankesnio požiūrio formavimasis. Sudėjus visus šiuos veiksnius galime tikėtis, jog bendradarbiavimas taptų efektyvesnis. (žr.10 pav.)

10 pav. Teigiamos komunikacijos dedamosios dalys

Kaip matome, teigiama komunikacija tarp nevyriausybinių organizacijų ir viešojo sektoriaus gali būti įgyvendinama pasitelkiant visuos šias sudedamąsias dalis. Informantų pasisakymai tai puikiai iliustruoja:

<...>Dėl to, kad jis iš tikrųjų pereitų į bendradarbiavimą reikia dialogo, o dialogo ir pačios nevyriausybinių, kurios yra užsivertusios darbais neskaitina, nei savivaldybė lygiai taip pat neskaitina<...> (5)

<...>Tai reiktų tikriausiai keisti visą tą tą [pauzė] formalią, formalią struktūrą. [pauzė] bendravimo mechanizmą. Nu žodžiu yra to nepasitikėjimo perdaug<...>(4)

<...> aišku, kad norėtusi geresnio ir palankesnio savivaldybės atstovų požiūrio į bendruomeninę veiklą tiesiog, na ir aišku, kad didesnio finansavimo, nes be pinigų labai sunku kažką tai daryti, su jais daug paprasčiau ta veikla vyksta, galim padėti labiau žmonėms <...>(7)

<...>Tai [pauzė] daugiau iniciatyvos ir daugiau žiūrėti į mus kaip į partnerius, pagalbininkus, o ne į konkurentus kaip dažnai būna [pauzė] ne viršininko ir pavaldinio, bet daugiau toks partnerystės santykis<...>(1)

Kuriant teigiamą komunikaciją ir bendradarbiavimą reikia pastangų iš abiejų bendradarbiauti norinčių objektų. Tik vieno objekto pastangomis nebus pasiekta teigiamų rezultatų, kadangi šiame procese turi dalyvauti abi pusės ir siekti, kad tas bendradarbiavimas būtų efektyvesnis. Sukūrus efektyvesnį bendradarbiavimą galima tikėtis, kad šie santykiai tarp šių dviejų sektorių bus panašesni į partnerystės santykius. Būtent per partnerystę bus galima pasiekti, kad nevyriausybinių organizacijų plėtros politika būtų tinkamai įgyvendinta, nes tik tinkamai ir efektyviai bendradarbiaujant šiems sektoriams gali būti pasiekti nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos ir programos keliami tikslai.

Tyrimo metu aiškinantis kaip turėtų būti siekiama efektyvesnio NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo atskleista, kad tokio pokyčio pasiekti yra neįmanoma: *<...> Ką nu, nu [pauzė] bet tai iš šono žiūrint, ką ten gali pakeisti, kad nuo tavęs niekas nepriklauso. Nu niekas nuo tave nepriklauso. [pauzė] Jeigu tu pradedi sakyti savo norus arba kad kažkas tikrai kitaip turėtų būti, tai niekas nekreipia dėmesio į tai <...>(6)*. Šio informanto teigimu jokios priemonės negali pakeisti to, kas šiuo metu realiai egzistuoja, tai yra nevyriausybinių organizacijų ignoravimo tam tikrais klausimais. Tačiau analizuodami duomenis negalime į tai neatsižvelgti, kiekvieno nuomonė yra svarbi ir naudinga. Norint pasiekti situacijos pokyčio neužtenka vien tik skųstis esama padėtimi,

jeigu kiekvienas nevyriausybinė organizacija ir savivaldybės atstovai prisidėtų prie efektyvesnės komunikacijos kūrimo, situacija pradėtų keistis.

Taigi, apibendrinant galime teigti, kad efektyviam komunikavimui užtikrinti įtakos turi kelias veiksnys, tarp kurių galime įvardinti dialogo kūrimą, kitokio, teigiamesnio požiūrio į nevyriausybines organizacijas palaikymo bei formalią struktūrą pakeičiant į bendravimą akis į akį. Akivaizdu, kad įgyvendinti visus šiuos aspektus nėra lengva nei vienai pusei, nes priešingu atveju šiuo metu mes neturėtume problemų nevyriausybinių organizacijų ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimo politikoje. Tik pripažįstant problemas ir ieškant būdų kaip jas būtų galima išspręsti, galime pasiekti teigiamų pokyčių, kurie lems situacijas pagerėjimą. Juk būtent nevyriausybinių sektoriaus ir valstybės institucijų bendradarbiavimą ir partnerystės kūrimą akcentuoja Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija ir programa.

Organizacijų finansavimas

Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijoje (2010) yra teigiama, kad pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų finansavimo šaltiniai yra rėmimo fondai, programos ir lėšos, gaunamos laimėjus viešųjų pirkimų konkursus. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (2002) suteikia gyventojams teisę paramos gavėjo statusą turinčioms organizacijoms pervesti iki 2 proc. sumokėtos pajamų mokesčio sumos. Šio tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti kokie yra Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų finansavimo šaltiniai, kokią įtaką finansavimas turi organizacijos egzistavimui bei ar ekonominė krizė turėjo įtakos nevyriausybinių organizacijų finansavimui, kadangi kaip jau minėjome teorinėje dalyje per šį laikotarpį finansavimas šioms organizacijoms sumažėjo.

Tyrimo duomenys atskleidžia, kad pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų finansavimo šaltiniai yra:

- Projektinis finansavimas;
- Visuomenės narių indėlis;
- Užsienio šaltiniai.

Šie trys pagrindiniai finansavimo šaltiniai teikia nevyriausybiniams organizacijoms finansavimą, kad jos galėtų įgyvendinti savo veiklą.

<...> Rašydama projektus <...>(5)

<...>Ruošiam projektus, jeigu juos laimime tai mes tais metais gauname finansavimą, mes praktiškai visada laimime kažką<...> (2)

<...>finansuojama iš projektų kaip pasakiau, gauname du procentus, nario mokestis dar yra<...> (3)

<...>Tai kaip ir minėjau yra iš tų projektų finansuojama ir [pauzė] ir yra konkretūs biudžetai, gauni tą, teiki paraišką, pildai. Bet čia ir savivaldybių ir europinių lygmeniu<...> (4)

<...>privatūs rėmėjai, gyventojų pajamų mokestis, keli procentai iš fizinių asmenų ateina <...>(5)

<...>Rėmėjų turim [pauzė] va būtent rėmėjų<...>(6)

<...>2%, įmonių tikslinė parama<...> (8)

<...> iš aukų, iš užsienio partnerių<...>(2)

Tyrimo metu išsiaiškinta, kad visdėlto daugiausiai nevyriausybinės organizacijos finansavimo gauna iš dalyvavimo įvairiuose projektuose, kurie joms suteikia galimybę įgyvendinti organizacijos keliamus tikslus. Kaip jau rašėme teorinėje dalyje šiais metais (2012) Kauno miesto savivaldybė nevyriausybinę organizacijų projektams įgyvendinti iš viso skyrė 670 000 litų. Vertininti ar tai pakankama suma ar ne, negalime, nes savivaldybė savo tinklalapyje nepateikia duomenų apie ankstesnių metų projektų finansavimą. Tačiau Lietuvai susidūrus su ekonomine krize, tai galėjo lemti ir finansavimo sumažėjimą.

Būtent šio tyrimo metu, atsižvelgiant į tai, jog atliktų ankstesnių tyrimų duomenimis yra teigiama, jog po prasidėjusios ekonominės krizės 2008 m. pabaigoje, 2009 m. NVO gaunamos lėšos sumažėjo maždaug 23 procentais (palyginus 2008 m. ir 2010 m. – 24,4 proc.) (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atliktas tyrimas (2011). Toks klausimas nevyriausybinę organizacijų vadovams buvo užduotas ir šio tyrimo metu. Rezultatai rodo, jog tik kelios organizacijos pajautė finansavimo sumažėjimą ekonominės krizės laikotarpiu: <...> Jo, ekonominė krizė turėjo, prieš tuos tris metus dešimtais metais buvo iškart nupjauta nemažai lėšų ir teko jau mažesnė dalintis ir aišku sudėtinga buvo <...>(1), <...>Negaliu atsakyti. Įtakoją tik sumažėjęs 2% gavimas<...> (8). Tačiau buvo daugiau organizacijų vadovų (4), kurie teigė, jog šis laikotarpis finansiškai jų nepaveikė:

<...> Ne, ne iš tikrųjų nepajaučiau [juokiasi] <...>(5)

<...> Ne, neturėjo, nes net ir anksčiau pinigų daug neturėjom, tai kažkaip labai ir nepajutom<...> (7)

<...>Mes nejaučiam krizių, dirbam įsitempę, viską normaliai ir nepasireiškė pas mus, pas mus vyksta nenutrūkstamas darbas, ar tai krizė ar ne krizė žmonėm reikia pagalbos ir mes dirbam. Mes judam ir dirbam, nes žinom kaip gauti kitaip pinigus<...> (2)

<...>A, kaip čia pasakyti [pauzė] manau, kad ne, nelabai žinokit<...> (3)

Rezultatai atskleidžia, jog didžioji ekonominė krizė šiuo atveju neturėjo labai didelės įtakos šiame tyrime dalyvavusioms nevyriausybinėms organizacijoms. Visos Lietuvos mastu rezultatai gali atskleisti visai kitokius rezultatus, tačiau šio tyrimo tikslas buvo ištirti Kauno miesto nevyriausybės organizacijas.

Tačiau atsižvelgdami į visus duomenis, turime įvertinti tai, jog sumažėjus finansavimui iš valstybės, mažėjo ir kiti šaltiniai, tarp jų ir visuomenės narių parama, gyventojų pajamų mokesčio procentai. Taigi, tokiu atveju šios nevyriausybinių organizacijos lieka be užtikrinto finansavimo mechanizmo. Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija neakcentuoja tokių aspektų, kad galima būtų sukurti atskirą fondą, kuris būtų skirtas tik nevyriausybiniams organizacijos, kuris galėtų bent minimaliai padėti joms išsilaikyti ekonominio sunkmečio laikotarpiu. Koncepcija (2010) kaip vieną iš savo siekimų tikslų pabrėžia, kad reikia nustatyti aiškius ir skaidrius NVO finansinio rėmimo, viešąją naudą kuriančių subjektų paslaugų pirkimo ir vertinimo principus, atsakomybės pagrindus. Kaip jau rašėme anksčiau teorinėje dalyje D. Kuodytės (2011) teigimu, svarbu numatyti ir įsteigti Lietuvoje specialų fondą, kuris nevyriausybiniams organizacijoms paskirstytų paramos lėšas. Dėl specialaus fondo nevyriausybių organizacijų veiklai diskusijoje pasisakė V. Ilgius teigdamas, kad „specialūs NVO paramos fondai veikia visose Baltijos šalyse, išskyrus Lietuvą. Latvijoje fondas visuomeninėms iniciatyvoms remti veikia nuo 2000-ųjų, o Estijoje Nacionalinis pilietinės visuomenės fondas įsteigtas 2007-aisiais. Lietuvoje įsteigtas analogiškas fondas galėtų sustiprinti po ekonominės krizės smarkiai susilpnėjusį NVO, pilietinių organizacijų sektorių“. (D. Kuodytė, 2011).

Taigi, kritiškai vertindami gautus duomenis ir realią situaciją, galime daryti prielaidą, jog tokio fondo sukūrimas ne tik užtikrintų nevyriausybiniams organizacijos finansavimo šaltinį, bet ir suteiktų tokioms organizacijoms daugiau stabilumo ir užtikrintumo, kad jų vykdoma veikla galėtų tęsti ir toliau savo darbus nepaisant ekonominių svyravimų. Tokiu atveju būtų lengviau įgyvendinams Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos tikslas – ilgalaikė nevyriausybinių organizacijų plėtra. Juk jeigu organizacijos yra pajėgios teikti paslaugas, plėsti savo veiklą, prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo, vadinasi plėtra įgyvendinama tikslingai.

Šio tyrimo metu taip pat informantams buvo užduodamas klausimas paie tai, kokią jų manymu reikšmę finansavimas turi jų organizacijos egzistavimui. Šis klausimas padės atskleisti ar nevyriausybinių organizacijos be finansavimo visiškai negalėtų įsivaizduoti savo egzistencijos ar vis dėlto įmanomas tas faktas, kad galima organizacijai išgyventi vien tik iš finantrotišku paskatų.

Rezultatai rodo, jog dauguma informantų (n=4) teigia, jog finansavimas leidžia įgyvendinti organizacijos tikslus:

<...> Nu, kaip pasakyti [pauzė] nu turi tai įtakos vistiek jeigu tu turi galimybę įgyvendinti tam tikrą projektą<...>(5)

<...> Finansų kiekis leidžia atlikti daugiau ar mažiau paramos veiksmų, egzistavimui įtakos neturi, nes dirbama tik visuomeniniais pagrindais<...> (8)

<...>Puikiausiai mes, mes teikiame ir ir žmones įdarbiname ir perkame kurą ir remontuojam mašinas, be finansavimo nieko [pauzė] o ką daryt. Aišku gali iš idėjos ateiti, dirbti, daryti, bet valgyt reikia visada kažką nusipirkti <...>(2)

<...>Finansavimas [pauzė] na, kol gali gauti pinigėlių, tai sakau ta veikla ir krypta ta linkme<...> (3)

Taip pat yra teigiama, kad finansavimas yra pagrindinis organizacijos egzistencijos pagrindas:

<...> Tai pagrindinė, nu jeigu nebūtų, negalėčiau nei nei maisto nupirkti nei apsimokėti visas išlaidas, šilumą, elektrą, nei darbuotojam atlyginimų, viskas sustotų <...>(1)

<...>Nu lemiamą, jeigu nebūtų, tai viskas<...> (4)

Tačiau nors finansavimui skiriamas nemažas dėmesys, tačiau rezultatai atskleidžia, jog organizacijos egzistavimui tai nėra esminis rodiklis: *<...> Jei neturėtume pinigų – savo bendruomenėje kai kuriuos renginius padarytume ir be jų. O žiūrint pilietiniu požiūriu, tai ir be pinigų rašytume raštus, bei rūpintumės savo bendruomenės teritorijos gerbūviu <...>(7).* Informanto teigimu, dėl pilietiškumo, iš pietišku paskatų galima užsiimti veikla, nors organizacija ir neturi finansavimo. Žinoma, kad šiuolaikiniame materialiam pasaulyje tai padaryti nėra lengva, tačiau nevyriausybines organizacijas iš pašaukimo, filantropijos skleidimo gali užsiimti visuomenei naudinga veikla ir be pastovaus finansavimo.

Apibendrinant organizacijos finansavimo aspektus galime daryti išvadą, jog bet kuriuo atveju finansavimas yra neatsiejama organizacijos veiklos dalis. Nevyriausybines organizacijas norėdamos gauti finansavimą teikia projektus įvairioms valstybinėms institucijoms, kurios organizuoja tokius projektus, kiatip tariant perka iš nevyriausybinių organizacijų tam tikras paslaugas. Be to, šios organizacijos sugeba ieškoti ir pritraukti kitų finansavimo šaltinių, kad užsitikrintų savo organizacijos egzistavimą. Svarbiausia šiuo atveju yra tai, jog nevyriausybines organizacijas veikdamos visuomenei naudingais pagrindais nepamirštų savo ideologijos, būtent tai, kad jos yra savarankiškos, pelno nesiekiančios organizacijos, kad finansavimo šaltinių pritraukimas nebūtų pagrindinis jų tikslas.

Skėtinės organizacijos

Skėtinės organizacijos yra palyginti naujas reiškinys Lietuvoje. Tačiau laikui bėgant keičiasi valdymo metodai bei modeliai, kurie bando modernizuoti administravimą bei pakeisti nebe tinkamus valdymo metodus. Naujasis valdymas akcentuoja tinklus, partnerystę, konsultavimąsi, pilietinės visuomenės stiprinimą. Būtent per šiuos tinklus nevyriausybines organizacijas gali parodyti, kad jos realiai egzistuoja, pristatyti save, savo problemas bei taip bandyti daryti poveikį valstybės formuojamai nevyriausybinių organizacijų politikai. 2009 m. buvo pasirašytas bendradarbiavimo protokolas, kuriame nacionalinės nevyriausybinių organizacijų asociacijos susitarė bendradarbiauti siekiant bendrų tikslų. Šį susitarimą pasirašė 13 nevyriausybinių organizacijų asociacijų.

Vienas iš šio tyrimo keliamų uždavinių buvo išsiaiškinti ar Kauno miesto nevyriausybinės organizacijos priklauso kokiai nors skėtinei organizacijai bei kokią naudą priklausymas jiems suteikia. Dauguma (n=6) nevyriausybinių organizacijų vadovų įvardino, jog priklauso atitinkamoms skėtinėms organizacijoms:

<...> Tai debeto asociacijai. [pauzė] Bet jau mane išmetė iš ten, [pauzė] per suvažiavimą, mano pavardę išmetė [pauzė] jie organizacijos negali išmest, bet mano pavardę išmetė. [pauzė]<...>(6)

<...> Mūsų skėtis praktiškai samariečių bendrija yra keturiolika skyrių, kur mes bendradarbiaujam. Su kitom organizacijom taip pat palaikome ryšį, bet ne tokį aktyvų kaip tarp samariečių. Ne tik Lietuvoje, bet ir Vokietijoje turim, Hamburge turim partnerių<...> (2)

<...> Taip, priklauso skėčiui, tai kaip sakiau tam Snosui, socialinės [pauzė] socialinių nevyriausybinių organizacijų sąjungai, jo jo, mes esam nariai. Ir esam Lietuvos lygtais neprigirdinčių ir kurčių vaikų vienijančios organizacijos Vilniuje yra Pagava nariai<...> (3)

Maža dalis (n=2) teigė, kad jokiai skėtinei organizacijai nepriklauso:

<...> Ne, nepriklauso<...> (8)

<...> Nepriklausom skėtiniai <...> (4)

Išsiaiškinus priklausymo ar nepriklausymo skėtinei organizacijai faktą, svarbu išanalizuoti, kodėl ir kokią naudą tas priklausymas organizacijoms suteikia ar realiai jos pastebi priklausymo teikiamus privalumus ar minusus. Rezultatai parodė, jog priklausymo naudą informantai įvardija kaip lengvesnį būdą save pristatyti visuomenei, gauti naudingos informacijos, atstovavimo klausimas. Tai iliustruoja šie teiginiai:

<...> Nes esant tokioje asociacijoje yra lengviau save pristatyti visuomenei, [pauzė] tampame labiau matomi, be to juk įdomiau ir smagiau kartu, nei vienai, galime daugiau kažką padaryti <...>(7)

<...> Tai didelė nauda, o [pauzė] nacionalinė šeimų asociacija, tai tarkim tokie supažindinimai su politika, aa su įstatymais, pokyčiais, jie daugiau tokie [pauzė] ne mikro lygyje veikia, o makro [pauzė] naudinga vistiek platesnį tą požiūrį turėti <...>(5)

<...> Tai kad kartais kartais [pauzė] mum tiesiog reikia, kad tu vienas negali atstovauti arba yra bendri renginiai arba yra kokie nors ten bendri atsovavimai. Nu tiesiog abipusė nauda<...> Tai žinot, vienas kitas žodelis, tai yra kažkokia nauda. Kaip aš sakau tu gali tą savo sritį kažkiek paveikti. Ir jeigu nėra atstovo, nesvarbu kokiu ten lygmeniu, tai jie daro tuos nuostatus pagal tuos, kurie ten yra. Ir tu paskui gauni tą projektą ir turi pritempinėti<...> (3)

<...> Nu, svarbus yra tu, kad gauni tu svorio kažkokio truputį tai<...>(4)

Akivaizdu, kad šių nevyriausybinių organizacijų vadovų teigimu, priklausymas skėčiui suteikia vienokią ar kitokią naudą. Tačiau tyrimo metu buvo išreikšta tokia nuomonė, kad priklausymas skėtinei organizacijai neduoda jokios naudos: *<...> Ne, nieko jinai nedaro. [pauzė] Bet kas mano nariui, aš grįžtu tenais iš posėdžių aš neturiu savo žmonėm ką pasakyt <...> (6)*. Skėtinių organizacijų pagrindas yra padėti ją sudarančioms organizacijoms lengviau save pristatyti, išreikšti savo problemas, bei atstovauti viso skėčio interesams aukštesniame valdymo lygmenyje. Žinoma jeigu skėtinę organizaciją sudaro daug įvairaus dydžio nevyriausybinių organizacijų yra nelengva

suderinti visų narių interesus ir norus, tačiau būtent dėl šios priežasties mažos nevyriausybinės organizacijos jungiasi į didesnes asociacijas, kad jų balsas būtų išgirstas.

Priklausymas skėtinei organizacijai taip pat suteikia NVO galimybę bendrauti tarpusavyje, dalintis informacija, teikti pagalbą viena kitoms. Šio tyrimo metu taip pat buvo stengiamasi išsiaiškinti kaip nevyriausybinės organizacijos bendrauja ir bendradarbiauja tarpusavyje, kokie išskiriami trūkumai ir privalumai. Apdorojus duomenis išaiškėjo, kad galime išskirti nevyriausybinių organizacijų bendravimo tarpusavyje teigiamus ir neigiamus aspektus. Taigi, prie teigiamų aspektų galime priskirti:

- Informacijos dalinimasis;
- Pagalba vieni kitiems;
- Teigiamas santykis nei bendradarbiaujant su viešojo sektoriaus institucijomis.

Pirmiausia bendravimas ir bendradarbiavimas pasireiškia per informacijos pasidalinimą: <...> *Na tai kaip sakiau, mums parodė, kad bendradarbiauti, ta Kauno mūsų situacija bendradarbiauti, o plius tai dar labai gerai, kai daug vėlgi yra aa kontaktavimas, tai yra bendravimas per tuos pačius va google groupsus pavyzdžiui, kai iškyla kažkoks klausimas ir jį paleidi per visus dienos centrus tada labai gerai sprendžiasi, išgirsti daug nuomonių<...> Taigi tas bendradarbiavimas būna Kaune būna suėjimai, su Lietuvos būna daugiausia būna internetinis, o dar būna kaip čia irgi kaip išeina, tiesiog būna suvažiavimai, padarom kažkokius mokymus, jeigu atsiranda lėšų ir tada sukviečiam visos Lietuvos vaikų dienos centrus, padarom mokymus ir tuo pačiu tam ir tam tikras laikas pasidalinimui ar pabendravimas <...> (1)*

<...> *Minimaliai bendraujam dėl bendrų projektų<...>(8)*

Kadangi nevyriausybines organizacijas socialinėje veiklos srityje veienija bendras tikslas – pagalba žmonėms, neretai šios organizacijos padeda viena kitoms:

<...> *Nu su kitomis, mes jom daugiau padedame kitom nevyriausybinių organizacijom, nes o su savivaldybe bendradarbiaujam tai jau tikrai labai rimtai, kadangi jie ir mums padeda <...> (2)*

<...> *Dėl bendradaravimo tai [pauzė] dažniausiai bendradarbiaujame su tos pačios negalios organizacijomis, arba nu su mokykla, nors tai biudžetinė, bet tai vistiek vaikai eina<...> (3)*

Kalbantis su informantais išryškėjo viena tendencija, kad bendravimas tarp nevyriausybinių organizacijų pasižymi draugiškumo, abipusio supratimo, tolerancijos, pagalbos bruožais, kas išskiria šių organizacijų tarpusavio bendravimą nuo bendravimo su viešojo sektoriaus įstaigomis ar organizacijomis:

<...> *Tarpusavyje gali atviriau kalbėti apie įvairias situacijas, dalykus, savivaldybė tik paskui su oficialiesniu šiek tiek tonu ta prasme savo pageidavimus ar siūlymus pristatom ir tie <...> (1)*

<...> *Skiriasi [juokiasi] taip manau jog tuo, kad tu su nevyriausybinių organizacijom susisiekti ir susikontaktuoti yra paprasčiau negu su savivaldybe. Ten yra tam tikrų procedūrų kur tu ten turi prašymą pateikti, tada sulaukti atsakymo dar, o pagrinde bendravimas eina raštu, retai kada žodžiu. [pauzė] šiuo aspektu manau, informacijos galimybe, prieinamumu <...> (5)*

<...> *Su kitomis organizacijomis bendraujame šiltai, draugiškai, o su savivaldybe tik dalykiniais klausimais<...> (7).*

Nepaisant tokios nuostatos, jog nevyriausybinėms organizacijoms yra lengviau bendrauti tarpusavyje negu su viešiuoju sektoriumi, tyrimas atskleidžia, kad šiame bendravime taip pat yra neigiamų aspektų, kuriuos galime apibendrinti taip:

- Formalus bendravimas;
- Bendravimo disfunkcija.

Formalus bendravimas apibūdinamas taip: *<...>A, [pauzė] su kai kuriom yra labai glaudus, su kai kuriom yra tikrai tam formaliam lygmenyje, nes to realaus bendradarbiavimo lygis yra arba labai mažas arba [pauzė] nu tu gali kreiptis, bet tai nebūna dažnai<...> (5). Bendravimo disfunkcija apibrėžiama kaip: *<...>Su visom gerai sutinkam, bet dabar kas yra su nevyriausybinėm [pauzė] jeigu aš neturiu naudos, aš nedalyvausiu. [pauzė] Aš šimtą procentų garantuoju. O kad taip visos nevyriausybinės organizacijos susirinktų, pabūti kartu, pasipasakoti nu išsikalbėti pagaliau, pasidalinti įspūdžiais, tai būtų kitaip<...> (6). Nors nevyriausybinių organizacijų bendravimas ir bendradarbiavimas atskleidžia ir trūkumus, tačiau turime obei objektyviai įvertinti tai, jog šių organizacijų glaudus bendravimas yra svarbus jų kaip trečiojo sektoriaus atstovų egzistavimui, bendrų interesų atstovavimui bei tolesniai nevyriausybinių organizacijų plėtrai.**

Apibendrinant galime teigti, jog tik jungdamosios į įvairius tinklus, asociacijas nevyriausybinių organizacijos gali pasiekti, kad jos ir jų interesai būtų išgirsti. Įtraukiant šių organizacijų atstovus į vyriausybės organizuojamas įvairias darbo grupes, komitetus galime tikėtis, kad šių organizacijų problemos, naujos idėjos ar siūlymai bus išgirsti.

Nevyriausybinių organizacijų plėtra

Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija ir programa buvo kuriama ilgą laikotarpį. 2001 metais buvo atmetas pirmas pateiktas plėtros įstatymo projektas, kol buvo priimtas kitas, praėjo devyneri metai. Tokio ilgo laiko tarpo turbūt reikėjo, kad būtų tinkamai susipažįstama su esama situacija, įtakos turėjo ir Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą, kuri akcentuoja pilietinę visuomenę. Taigi, pirmieji svarbūs dokumentai reglamentuojantys nevyriausybinių organizacijų plėtrą, buvo patvirtinti 2010, 2011 metais. Šio magistrinio darbo tikslas yra išanalizuoti literatūrą šiuo aspektu ir empiriškai patikrinti ar nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimą jaučia pagrindiniai šios politikos objektai – nevyriausybinių organizacijos.

Tyrimo metu, nevyriausybinių organizacijų vadovams buvo užduodami klausimai apie tai ar jie yra susipažinę ar girdėję apie aukščiausios šalies valdžios kuriamas plėtros koncepcijas ir programas bei išiaiškinti kaip informantai jas vertina. Remdamiesi gautais rezultatais galime teigti,

kad ši koncepcija ir programa nevyriausybinėms organizacijoms yra mažai arba visai nežinoma.

Trečdalis informantų (n=3) teigia, kad po šių dokumentų priėmimo jokių pokyčių nebuvo pastebėta:

<...> Nepastebėjom [pauzė] dėl tos plėtros tai ta prasme, kad būtų kažkokių tai lėšų [pauzė] buvo kažkiek, buvo kažkokie konkursai, bet jie taip kažkaip nežymiai. Čia buvo plėtrai, aš visus tris metus rašiau, bet negavau nieko. Tai buvo nvo plėtrai reiškia ir ten buvo galima remontui ir įsirengti kažkokias tai naujas patalpas ir prasiplėstų teikiamos paslaugos, apimtis ir panašiai, tai va tik tiek <...> bet realiai nu nesijaučia ir nesigirdi, praktikoj dirbant nejaučiam <...> (1)

<...> Tiesą pasakius aš asmeniškai pati esu apie ją girdėjęs, nesusidūriau atvirai arba ar skirtumą pajutau, tai visai ne [juokiasi] nu gal jei pasidomėčiau, tai ir atpažinčiau kažką, kas vyksta, kas ten parašyta ir kas yra realiai, tai gal nu [pauzė] atrasčiau kažką tokio <...> (5)

<...> Nepastebėjom <...> (8).

Neigiamą rezultatą parodo ir tai, jog keli informantai apie tokius dokumentus visai nėra girdėję:

<...> Plėtros programa? [tyli], nežinau apie ką čia <...> Nu nepasakyčiau, kad mes tokys nesidomintys naujovėmis, bet aš apie šitą tikrai nežinojau [pauzė] ir jeigu kaip jūs sakot yra programa tai gal [pauzė] o kas vykdo? <...> (3)

<...> Negirdėjau [pauzė] negirdėjau apie tokį dalyką <...> (6)

Neakivaizdžius ir sunkiai pastebimus pokyčius teigia pastebėję maža dalis (n=2) apklaustų informantų:

<...> Labai puiki, jeigu tokie pokyčiai buvo [juokiasi] tai mes juos gal ir jaučiame, nes bendradarbiaujame su valdžia. Jie matyt tą programą puikiai žino ir mums visą laiką labai padeda <...> (2)

<...> Žodžiu pačių pokyčių nu [pauzė] net sunku pasakyt žinok kaip čia [pauzė] gal gal tas savivaldybės požiūris geresnis, bet [pauzė] kadangi aš kaip bendrauju visą laiką su tais pačiais žmonėmis tai nežinau. [pauzė] Jei taip trumpai tai nepastebėjau, bet gal vistiek daugiau apie tas nevyriausybinės žino <...> (4).

Taigi, vertinant gautus duomenis, galime teigti, kad praėjus dviems metams po koncepcijos priėmimo ir tik maža dalis Kauni miesto nevyriausybinių organizacijų yra pajutusi tam tikrus pokyčius arba su ja susipažinusi. Rezultatai rodo, jog pagrindinis šių dokumentų objektas – nevyriausybinių organizacijos nėra su jais susipažinusios. Galime tik kritiškai įvertinti, kad tokie dokumentai, nors ir akcentuoja ilgalaikę nevyriausybinių organizacijų plėtrą, tačiau akivaizdu, kad tokia plėtra greitai nebus pasiekama, nes nevyriausybinių organizacijos nėra supažindinamos su jas tiesiogiai liečiančiomis programomis.

Viešosios politikos etapai skirstomi į formavimą, įgyvendinimą, vertinimą ir pronozavimą. Šiame darbe teorinėje dalyje buvo rašoma apie nevyriausybinių organizacijų politikos formavimą ir įgyvendinimą. Šiame etape analizuojame kaip realiai mes galime politikos įgyvendinimą pamatyti nevyriausybinių organizacijų akimis. Šiuo atveju vertinimą atliko informantai, kadangi jų buvo klausiama kaip jie vertina nevyriausybinių organizacijų plėtros politikai įgyvendinti skirtus teisės aktus. Akivaizdu, jeigu šios organizacijos nėra susipažinusios su šiais dokumentais, vertinimas nėra labai objektyvus.

Vertinimas parodo nevyriausybinių organizacijų poziciją šiuo klausimu, kuri nėra palanki aukščiausiems valdžios organams:

<...> Mhh [paузė] kaip vertinu [paузė] jeigu žinočiau, kaip buvo kuriama šita programa, tai galbūt galėčiau išreikšti savo nuomonę. Šiuo metu tiesiog galiu daryti prielaidą, kad jeigu nebuvo dialogo, kadangi aš apie tokį dalyką, programos kūrimą nežinojau, tai reiškia, kad nebuvo kontaktuota su organizacijom kurios, [paузė] kurias ta programa liečia. Va ir automatiškai kokybė nukenčia <...> (5)

<...>Puikiai vertinu tokias plėtros programas, jeigu ji yra kuriama tikrai teigiamai, gerai vertinama ir aš tikrai jokių problemų neturiu dėl to<...> (2)

<...>nu nežinau [paузė] gerai, kad jie į tą žiūri, bet kiek jos ten efektyvios ir kaip jie ten kuria [paузė] nu nežinau matom mes kaip tas biurokratas dirba. Bet jeigu bent vienas sakyčiau specialistas toj ministerijoje pradėtų žiūrėti kitaip, tai tada gerai<...> (4)

Taigi, apibendrinant galime teigti, kad per dvejus metus nuo koncepcijos ir programos egzistavimo pradžios, nevyriausybines organizacijos nepajautė jų situacijos pagerėjimo, priešingai, jos nebuvo supažindintos su šiais norminiais teisės aktais, kurie yra skirti būtent šių organizacijų plėtrai skatinti. Bandant suvokti dėl kokių priežasčių tyrime dalyvavusios organizacijos nebuvo susipažinusios su plėtrą reglamentuojančiais teisės aktais galime rasti daugybę priežasčių. Nevyriausybines organizacijos yra labai užimtos, kadangi veikia visuomenei naudingais tikslais, ieško finansavimo šaltinių, rengia paraiškas projektams, atsiskaito už projekto įgyvendinimui skirtas lėšas. Tačiau, jeigu nevyriausybine organizacija priklauso skėtinei organizacijai, keliami prielaida, jog asociacija kuriai ji priklauso, iš esmės turėjo supažindinti su naujausiais teisės aktais, kurie yra svarbūs nevyriausybiniam sektoriui.

Ateities perspektyvos

Dabartinė situacija nevyriausybiniam sektoriuje iš esmės nėra bloga. Šios organizacijos dirba visuomenei naudingus darbus, atlieka svarbų vaidmenį stiprinant ir kuriant pilietinę visuomenę, telkiasi į asociacijas ir bando atstovauti savo interesus aukštesniame valdžios lygmenyje. Kaip teigia Pauliukevičiūtė A. ir A. Raipa (2012) „tolesnių visų trijų sektorių galimybių dalyvaujant sprendimų rengime situacija geba užtikrinti reikiamą balansą tarp demokratinų procesų plėtros ir biurokratinio valdymo profesionalumo, tarp politinių demokratizavimo uždavinių ir administracinių struktūrų kasdienės techninės veiklos“. Trečiasis sektorius tampa aktyvius, pilnateisis sprendimų priėmimų dalyvis.

Tyrimo metu užduodant paskutinius interviu klausimus buvo siekiama išsiaiškinti informantų nuomonę apie tai, kokių pokyčių reikėtų, kad situacija nevyriausybinių organizacijų politikoje pasikeistų. Visi informantai pirmiausia įvardijo, kad šiuo metu yra negerai, kas netenkina jų kaio

organizacijos vadovų, koks viešųjų institucijų požiūris į nevyriausybinės organizacijas. Kaip esminius trukdžius siekiant situacijos pokyčio tiriamieji įvardijo finansavimo stoką, dėmesio iš valstybės trūkumą, neigiamų nuostatų tokių kaip konkurentai ar atstumtieji egzistavimą, aktyvumo stoką:

<...> gal nereikėtų nevyriausybinių organizacijom varžyti laisvę, bet suteikti galimybę išreikšti save. Nu net nežinau [pauzė] galbūt mažiau tos kontrolės, o daugiau pastangų į bendradarbiavimą <...>(5)

<...> Finansavimo stoka <...> (8)

<...> Dėmesio [pauzė] dėmesio stoka <...> (6)

<...> kad pagerėtų situacija tai norėtųsi, kad mes visą laiką jaučiamės tokie kaip nu vat konkurentai tai arba atstumtieji. Esam mes va čia rimti ir, o čia tie nu kažką darantys, tai vat toks nesiskaitymas šiek tiek jaučiamas yra tai va [pauzė] turėtumėm būt tikri partneriai, o po truputį lyg tai juda, po truputį juda, keičiasi šiek tiek į gerą, galėtų sparčiau aišku <...>(1)

<...> nelaikyti konkurentais <...> (7)

Aiškiai įvardijus esamas problemas ir trūkumus, kurie yra aktualūs analizuojant nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos klausimus, galime formuluoti ir kelti naujas idėjas, kurios galėtų išspręsti esamas problemas. Tyrimo metu išsakytos mintys leidžia daryti tokias prielaidas, jog nevyriausybinių organizacijų vadovai mato ateities perspektyvas per šią pokyčių prizmę:

- Dialogo kūrimas;
- Finansavimo tobulinimas;
- Situacijos pokytis.

Šios trys dimensijos parodo, kokia kryptimi turėtų veikti viešasis sektorius, kad situacija realiai pasikeistų ir būtų pradedamas įgyvendinti svarbiausias koncepcijos tikslas – ilgalaikė nevyriausybinių organizacijų plėtra.

Dialogo kūrimu, pasak informatų galima pasiekti bendradarbiavimo, išklaustymo, nevyriausybinkų organizacijų kaip praktikų įvertinimo ir atsižvelgimo į jų nuomonę, kadangi šis sektorius yra arčiausiai pilietinės visuomenės narių:

<...> pagrindinis dalykas ir turbūt svarbiausias, tai yra dialogo palaikymas, bendradarbiavimas ir tikrai per pokalbį, nes esam praktikai, kurie dirba su žmonėm tiesiogiai, mes matom jų problemas, o jie nu kaip pasakyt jie gali spėlioti, iš kažkur nustatyti iš tyrimų kažką tai <...>(5)

Tobulesnis finansavimas taip pat yra aktualus nevyriausybiniams organizacijoms. Plėtros koncepcija ir programa akcentuoja finansavimo klausimus, tačiau informantas iškelia dar vieną idėją, kuri gali palengvinti finansavimo klausimus nevyriausybiniams organizacijoms:

<...> Labiau remti nevyriausybines organizacija arba kitaip sakant numatyti galimybes dėl finansavimo is Europos sąjungos fondų, kitų programų. Reikia pergaltuoti 2% skyrimą gal net

neskiriant jų visoms viešosioms įstaigoms tokioms kaip mokykloms, darželiams, o tik nevyriausybinėm <...> (8)

Paskutinė, bet neabejotinai svarbi dimensija, kuri gali užtikrinti, kad siekiami pokyčiai virstų tikrove ir realybe – situacijos pokytis. Situacijos pokytis, pasak informantų parodo, jog visos kuriamos koncepcijos ir programos nelieka vien tik popieriuje, bet yra realiai įgyvendinamos, jaučiamas pokytis, situacijos pagerėjimas, naujovės:

<...>Ką turėtų padaryti [pauzė] na valdžia gražiai šneka [pauzė] ir kad tos šnekos [pauzė] virstų realybe <...> (3)

<...>Nu tai vat aš sakau vienas dalykas turėtų truputėlį tvarkytis su tais reikalavimais biurokratiniais, nu vat, turėtų truputį palengvinti<...> (4).

Taigi, apibendrinant paskutinį tyrimo klausimą, galime teigti, kad valstybės kuriama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika dar žengia pirmuosius žingsnius, nevyriausybinių organizacijos dar nėra pilnai susipažinusios su šią plėtrą reglamentuojančiais teisės aktais bei įgyvendinimo priemonėmis. Trukdžių ir neigiamų aspektų, kad politika būtų tinkamai įgyvendinama taip pat tyrimas atskleidžia nemažą dalį. Pirmiausia, kuriant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, reikia tinkamai įvertinti esamą situaciją, keisti požiūrį į nevyriausybines organizacijas ir žiūrėti į jas ne kaip į konkurentus, bet kaip į pilnateisius partnerius, kurie stengiasi perimti tam tikras valstybės funkcijas ir siekti visuomenės gerovės.

Viso tyrimo metu buvo stengiamasi koncentruotis ties Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų situacija. Kokybis tyrimas buvo pasirinktas tikslingai, nes siekiama išsiaiškinti ne reiškinių paplitimą, o jo gilumą, atskleisti tam tikrų naujų faktų, įvertinti realią situaciją, kurią nevyriausybinių organizacijų vadovai atkleidė giluminio pokalbio metu. Gauti rezultatai leidžia iš dalies patvirtinti darbo pradžioje išsikeltą hipotezę, kad Kauno miesto nevyriausybinių organizacijos nėra susipažinusios su Lietuvoje kuriama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika. Visiškai patvirtinti ar nepatvirtinti hipotezės negalime, nes visų interviu metu gauti informacija leidžia daryti prielaidą, kad ši Lietuvoje kuriama plėtros politika įgyvendinama pirmiausia aukščiausiam valžios lygmenyje nevyriausybines organizacijas paliekant nuošalia

IŠVADOS

1. Nevyriausybinės organizacijos šiuolaikinėje visuomenėje atlieka daug vaidmenų. Šios organizacijos dalyvauja teikiant socialines paslaugas, stiprinant pilietinę visuomenę, į savo veiklą įtraukiant kuo daugiau aktyvių Lietuvos piliečių, gindamos savo ir gyventojų interesus, jungdamosios į įvairias skėtines organizacijas bei taip darydamos įtaką ir dalyvaudamos sprendimų priėmimo.
2. Naujosios viešosios vadybos ir naujojo viešojo valdymo įtaka palietė ir trečiąjį sektorių. Dabar nevyriausybinių organizacijų vaidmuo valstybėje suprantamas kaip pilnateisių sprendimų priėmimo dalyvių, kaip demokratinių procesų plėtros, naujo tinklo, kuris apimtų viešąjį ir nevyriausybinių sektorių kūrimą, kurio pagrindas yra paremtas partneryste.
3. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politika buvo kuriama ilgą laikotarpį. Po Nepriklausomybės atgavimo tik 2010 metais buvo patvirtinti pirmieji nevyriausybinių organizacijų plėtrą reglamentuojantys teisės aktai.
4. Pagrindinėmis plėtros politikos įgyvendinimo priemonėmis galime laikyti viešosios valdžios kuriamus naujus teisės aktus bei kitas priemones, tarp kurių galime išskirti 2011 – 2013 metų plėtros programą, nevyriausybinių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos sudarymą, naujų teisės aktų arba senų teisės aktų pakeitimo projektus.
5. Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų tyrimas atskleidžia, jog nevyriausybines organizacijas realiai užsiima naudinga veikla, dalyvauja įvairiuose savivaldybės rengiamuose konkursuose dėl socialinių paslaugų teikimo. Tačiau glaudžios partnerystės su savivaldos institucijomis nėra. Teigiamai komunikacijai sukurti reikia tokių sąlygų kaip dialogo skatinimas, formalios bendravimo struktūros keitimas, palankesnio požiūrio į nevyriausybines organizacijas formavimo.
6. Tyrimo metu atskleista, kad Kauno miesto nevyriausybines organizacijas yra aktyvios, priklauso įvairioms skėtinėms organizacijoms. Tokiu būdu yra sudaromas nevyriausybines organizacijas vienijantis tinklas, kurio pagalba jos gali atstovauti savo interesus aukštesniame valdžios lygmenyje.
7. Tyrimo rezultatai parodė, jog Kauno miesto nevyriausybines organizacijas nėra susipažinusios su Lietuvoje kuriama plėtros politika. Ne visi tyrime dalyvavę nevyriausybinių organizacijų vadovai yra girdėję apie viešosios valdžios kuriamus teisės aktus, reglamentuojančius nevyriausybinių organizacijų plėtrą. Tai iš dalies leidžia patvirtinti darbo hipotezę.

8. Pagrindiniai veiksniai trukdantys ilgalaikiai nevyriausybinių organizacijų plėtrai yra finansavimo stoka, dėmesio iš valdžios institucijų trūkumas, neigiamų nuostatų tokių kaip konkurentai ar atstumtieji egzistavimas. Tyrimo duomenys atskleidžia, kad situacija galėtų pasikeisti, jeigu viešasis sektorius nevyriausybinių organizacijų atžvilgiu laikytųsi tokių nuostatų: dialogo kūrimas, finansavimo tobulinimas, realios situacijos pokyčiai.

REKOMENDACIJOS

1. Šio tyrimo pradžioje buvo susidurta su problemomis, kad nevyriausybinių organizacijų duomenų bazėse esančios organizacijos realiai savo veiklos nebevykdo arba yra laikinai sustabdžiusios veiklą. Siūloma, kad „labdara – parama“ tinklalapis pateiktų tik realiai savo veiklą vykdančių nevyriausybinių organizacijų sąrašą, nes jų kiekis neparodo realios veiklos kokybės. Tokiu atveju galima būtų realiau įvertinti nevyriausybinių organizacijų sektorių, bei paieška kitiems studentams būtų lengvesnė.
2. Ekonominė krizė parodė, kad daugelis nevyriausybinių organizacijų pajautė pajamų sumažėjimą, kas turėjo įtakos teikiamoms paslaugoms, bei pačios organizacijos išlikimui. Kaip teigia tyrime dalyvavusios nevyriausybines organizacijos, finansavimas yra organizacijos egzistencijos pagrindas. Siūloma Lietuvos Respublikos Vyriausybei sukurti specialų fondą nevyriausybines organizacijos, kuris galėtų užtikrinti, kad šios organizacijos gautų bent minimalias lėšas ir galėtų tinkamai teikti savo paslaugas net ir ekonominio sunkmečio laikotarpiu.
3. Šis tyrimas atskleidė, kad Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų ir Kauno miesto savivaldybės santykiai nėra patys geriausi, be to nevyriausybines organizacijos nėra susipažinusios su Lietuvoje vykdoma plėtros politika. Siūloma Kauno miesto savivaldybės atstovams suorganizuoti susitikimą su Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų vadovais ir pateikti jiems visą informaciją apie vykdomą politiką, savo kaip savivaldos institucijos funkcijas šiuo klausimu bei kurti palankią bendradarbiavimui ir glaudžiai partnerystei atmosferą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymas // Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-475.
3. Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos fondų įstatymas // Valstybės žinios, 2004, Nr. 7-128.
4. Lietuvos Respublikos Socialių paslaugų įstatymas // Valstybės žinios, 2006, Nr. 17-589.
5. Lietuvos Respublikos Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3085.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2010, Nr. 12-566.
7. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas “Nevyriausybinių sektoriaus plėtros 2011-2013 metų programa“ // Valstybės žinios, 2011, Nr. A1-64
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nevyriausybinių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2010, Nr. 722

Specialioji literatūra:

9. **Aarebrot F.** Vietos valdžia, NVO ir skaidrumas: Šiek tiek pesimistinis požiūris // Vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo skaidrumas.- Vilnius: Knygiai, 2004.- ISBN 9955-443-18-9
10. **Austin J. M.** The Changing Relationship Between Nonprofit Organizations and Public Service Agencies in the Era of Welfare Reform // Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 2003. <http://nvs.sagepub.com/content/32/1/97.full.pdf> [žiūrėta 2011 11 10]
11. **Bagdonienė D. ir kt.** Nevyriausybinių organizacijų veiklos kokybės ir efektyvumo vertinimas // Ekonomika ir vadyba,- Kaunas: Kauno technologijų universitetas 2011, Nr.16,- ISSN 1822-6515
12. **Ball C., Dunn L.** Non – governmental Organizations: Guidelines for good policy practice // The Commonwealth foundation.- <http://www.nisc.lt/lt/files/main/NGO%20Guidelines%20for%20Good%20Policy%20and%20Practice.pdf> [žiūrėta 2012 11 03]

13. **Baršauskienė ir kt.** Nevyriausybinių organizacijų veikla: mokomoji knyga.- Kaunas: Technologija, 2008.- ISBN 978-9955-25-456-0
14. **Čiupaila R.** NVO atstovavimas nacionaliniame ir savivaldybių lygmenyse: Kaip centrinės valdžios institucijos gali paskatinti NVO ir savivaldybių bendradarbiavimą // IX Lietuvos nevyriausybinių organizacijų forumas,-Vilnius, 20 <http://www.nisc.lt/forum9/lt/sessions.php> [žiūrėta 2011 11 10]
15. **Domarkas V.** Naujieji viešojo administravimo raidos akcentai // Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai.- Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2004, Nr. 7.- ISSN 1648-2603
16. **Dromantienė L.** Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą // Socialinis darbas: mokslo darbai.- Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, Nr. 2(4).- ISSN 1648-4789
17. **Dunn W. N.** Viešosios politikos analizė: įvadas.- Vilnius: Homo Liber, 2006.- ISBN 978-9955-716-19-8
18. **Domarkas V., Gineitienė D.** Visuomeninių organizacijų įtaka viešojo administravimo institucijoms: mokomoji knyga. – Kaunas: Technologija, 2000. – ISBN 9986-13-870-1
19. **Gineitienė ir kt.** Nevyriausybinių organizacijų ir viešojo sektoriaus sąveika // Įvadas į viešąjį valdymą: red. A. Raipa.- Kaunas: Technologija, 2009.- ISBN 978-9955-25-711-0
20. **Guogis A., Gudelis D.** Naujosios viešosios vadybos taikymo teoriniai ir praktiniai aspektai // Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai.- Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, Nr. 4,- ISSN 1648-2603
21. **Guogis A., Gudelis D.** Pilietinė visuomenė ir socialinė politika: Naujosios viešosios vadybos galimybės // Filosofija. Sociologija: mokslo darbai.- Vilnius, 2003, Nr. 4.- ISSN 0235-7186
22. **Guogis A. ir kt.** Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių santykių reikšmė plėtojant vietinę demokratiją: atvejo tyrimai dviejose Lietuvos savivaldybėse // Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, Nr. 22.- ISSN 1648-2603
23. **Guogis A., Stasiusynas A.** Municipalities and non-governmental organizations in two Lithuanian districts: view from two models // Facta universitatis. Philosophy, Sociology, Psychology and History, 2010, vol. 9, no. 1. <http://facta.junis.ni.ac.rs/pas/pas2010/pas2010-07.pdf> [žiūrėta 2012 01 10]

24. **Ilgius V.** Lietuvos nevyriausybinų organizacijų sektorius: raidos pamokos ir ateities perspektyvos // NVO skaidrumo pradžiamokslis.- Vilnius: Eugrimas, 2008.- ISBN 978-9955-790-10-5
25. **Kėrytė Ž.** Pilietiškumo konstravimas globalumo kontekste: NVO vaidmens kaita Lietuvoje // Kultūra ir visuomenė: Socialinių tyrimų žurnalas.- Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2010, Nr. 1(2).- ISSN 2029-4573
26. **Krikščiūnienė E., Šaparnis G.** Vadybos kokybės standarto diegimo aspektai nevyriausybinų organizacijų veikloje // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos,- Šiauliai, 2008, 3(12).- ISSN 1648-9098
27. **Kučikas A.** Kokios savivaldybės paramos NVO reformos būtinos, įmanomos, pakankamos? Rekomendacijos Kaunui ir visai Lietuvai // Vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo skaidrumas.- Vilnius: Knygiai, 2004.- ISBN 9955-443-18-9
28. **Kuodytė D.** Nuo nevyriausybinų organizacijų reikia nuplėšti „prašytojų“ etiketę // Pranešimas spaudai: Lietuvos Respublikos Seimas.- 2011 http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6407&p_k=1&p_d=111027 [žiūrėta 2012 04 25]
29. **Lane J. E.** Viešasis sektorius: sąvokos, modeliai ir požiūriai.- Vilnius: Margi raštai, 2001.- 9986-09-228-0
30. **Lietuvos Respublikos finansavimo nevyriausybiniams organizacijoms teikimo ir kontrolės įstatymo aiškinamasis raštas,** 2011 http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_d=112262&p_k=1 [žiūrėta 2012 11 03]
31. **Lydeka A.** Žmogaus teisių NVO – po vienu skėčiu // pranešimas spaudai, 2011 http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6407&p_k=1&p_d=108956 [žiūrėta 2012 10 03]
32. **Luobikienė I.** Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika: mokomoji knyga.- Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2000.- ISBN 9986-13-775-6
33. **Melnikas B.** Nauji iššūkiai biurokratijai: internacionalizavimo procesai, tinklaveika, sektorių konvergencija // Briurokratija demokratinėje visuomenėje,- red. A.Raipa, Kaunas: Technologija, 2011.- ISBN 978-609-02-0176-3
34. **NIPC** Dalyvavimas savanoriškoje veikloje ir NVO veiklos vertinimas // Tyrimo santrauka,- Vilnius, 2010 http://www.nisc.lt/lt/files/main/Savanoryste_NVO_tyrimas.pdf [žiūrėta 2012 04 17]
- NIPC** Nacionalinių nevyriausybinų organizacijų asociacijų bendradarbiavimo susitarimo protokolas,- Vilnius, 2009 http://www.nisc.lt/lt/files/main/Nacionaliniu_NVO_asociaciju_bendradarbiavimo_susitarimo_protokolas.pdf [žiūrėta 2012 05 14]

35. **NIPC** Lietuvos nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimo su valstybės ir savivaldybių institucijomis // Tyrimo santrauka,- Vilnius, 2006
http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybiu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis_santrauka.pdf
[žiūrėta 2012 04 12]
36. **NIPC** Nacionalinės nevyriausybių organizacijų tarybos sukūrimo studija .- Vilnius, 2009
http://www.nisc.lt/lt/files/main/Nvo_taryba_studija.pdf [žiūrėta 2012 02 20]
37. **NIPC** Savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų partnerystė.- Vilnius, 2001
http://www.nisc.lt/lt/files/main/mokymo_medziaga_01_partneryste.pdf [žiūrėta 2012 10 20]
38. **NIPC** Struktūrinė nevyriausybių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo apžvalga.- 2006
http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/strukture_nevyriausybiu_organizaciju_ir_savivaldybiu_bendradarbiavimo_apzvalga.pdf [žiūrėta 2012 10 20]
39. **NVO teisės institutas.** NVO koncepcija Lietuvoje. Pirmas skyrius, 2008.
http://www.nvoteise.lt/files/u1/projektas/pirmoji_d_1_koncepcija.pdf [žiūrėta 2011 11 20]
40. **NPI** Nevyriausybių organizacijų dalyvavimas teikian viešąsias paslaugas: administracinės ir teisinės aplinkos analizė.- Vilnius, 2005. http://www.nisc.lt/lt/files/main/analize_2005.pdf
[žiūrėta 2012 01 19]
41. **Parsons W.** Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas.- Vilnius: Eugrimas.- ISBN 9986-752-89-2
42. **Pauliukevičiūtė A., Raipa A.** Viešojo valdymo struktūra // Modernus viešasis valdymas,- red. A. Raipa, Kaunas: Vitae Litera, 2012.- ISBN 978-609-454-050-9
43. **Perotin V.** The voluntary sector, job creation and social policy: Illusions and opportunities // International Labour Review,- 2001, Vol.140, No. 3
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1564-913X.2001.tb00535.x/abstract>
[žiūrėta 2012 02 25]
44. **Pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) tvarumo indeksas – Lietuva // 15 – oji ataskaita,2011**http://transition.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/reports/2011/Lithuania6-20_FORMATTED.pdf [žiūrėta 2012 04 25]
45. **Raipa A.** Naujojo viešojo valdymo indikatorių diagnozavimo galimybės // Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai.- Kaunas: Kauno technologijų universitetas, 2011, Nr.2(10).- ISSN 1648-2603

46. **Ryfman P.** Non-governmental organizations: an indispensable player of humanitarian aid // International Review of the Red Cross, 2007, vol. 89, no. 865.- URL: <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc-865-ryfman.pdf> [žiūrėta 2011 11 02]
47. **Smalskys V.** „Gerovės valstybės“ ir socialinės viešosios politikos krypčių teoriniai aspektai // Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai.- Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2005, Nr. 11.- ISSN 1648-2603
48. **Shuller D.** Principal – Agent relationship.- 2002 <http://www.ruf.rice.edu/~schuler/principal-agent.html> [žiūrėta 2012 10 20]
49. **Socialinės apsaugos ir darbo ministerija** Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavio bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimo ataskaita.- Kaunas: Factus, 2011 http://www.nisc.lt/lt/files/main/NVO_ATASKAITA_2011.pdf [žiūrėta 2012 02 13]
50. **Socialinės apsaugos ir darbo ministerija** 2011 metų veiklos ataskaita.- 2012, Nr. D1-2(1.18) <http://www.socmin.lt/index.php?-1191824460> [žiūrėta 2012 09 13]
51. **Socialinių paslaugų skyrius** 2013 m. Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų projektų, finansuojamų iš Kauno miesto savivaldybės biudžeto, konkursas // ataskaita <http://www.kaunas.lt/index.php?983673152> [žiūrėta 2012 10 23]
52. **Socialinės etikos institutas** Įžanga į NVO etiką // informacinis leidinys
53. **Solomon L. M.** The nonprofit sector: for what and whom? // Working papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project.- 2000 http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2011/09/CNP_WP37_2000.pdf [žiūrėta 2012 05 20]
54. **Statistikos departamentas** Įregistruotų ir veikiančių ūkio subjektų skaičius metų pradžioje // statistinės lentelės.- 2012 <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M4010116&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=5389&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=> [žiūrėta 2012 10 29]
55. **The International Classification of Non – profit organizations**, <http://www.statcan.gc.ca/pub/13-015-x/2009000/sect13-eng.htm#group8> [žiūrėta 2012 05 20]
56. **Zaleckienė I., Rutkauskienė L.** Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo teikiant socialines paslaugas // Socialinis darbas: mokslo darbai.- Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, Nr. 1(3).- ISSN 1648-4789

57. **Žalimienė L., Rimšaitė** Nevyriausybinų organizacijų metamorfozės – nuo labdaringos pagalbos vargšams XVIII amžiuje iki socialinių paslaugų rinkos dalyvio šiuolaikinėje visuomenėje // Socialinis darbas: mokslo darbai,- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas,- 2007, Nr. 6(1).- ISSN 1648-4789

Kubiliūnaitė J. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimas Lietuvoje: Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų atvejo analizė / Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. A. Guogis. - Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2012. – 92 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuojama nevyriausybinių organizacijų (toliau NVO) plėtros politikos sistema Lietuvoje, atskleista kokiomis priemonėmis yra formuojama ir įgyvendinama plėtros politika. Suformuluotos pagrindinės problemos, kurios trukdo ilgalaikiai nevyriausybinių organizacijų plėtrai. Pirmoje dalyje tyrinėjama nevyriausybinių organizacijų reikšmė, sąvoka, bei aiškinamasi kokiomis priemonėmis yra formuojama NVO politika. Antroje dalyje analizuojama kaip plėtros politika yra įgyvendinama, kokia yra pagrindinė teisinė bazė, koks ryšys su viešuoju sektoriumi. Trečioje dalyje tiriama Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų situacija, plėtros politikos įgyvendinimo pasireiškimas bei atskleidžiamos pagrindinės kliūtys trukdančios sėkmingai ilgalaikiai nevyriausybinių organizacijų plėtrai įgyvendinti.

Pagrindiniai žodžiai: nevyriausybines organizacijos, plėtros politika, viešasis sektorius, partnerystė.

Kubiliūnaitė J. The development policy of non – governmental organizations in Lithuania: the case study of non-governmental organizations in Kaunas city / Public administration Master Thesis. Master Thesis supervisor prof. dr. A. Guogis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Politics and Management, Management department, 2012. – 92p.

ANOTATION

This master's thesis is analyzing the development policy of non – governmental organizations (NGO) system in Lithuania, revealed how and what means are formed and implemented development policy. Stated the main problems which prohibit implementing long term NGO development policy. In the first part of the work reveal the concept and mean of non – governmental organizations and how development policy are implementing. The second part analyzed how development policy are implementing, what is legal framework, what are connection with public sector. The third part is investigate the NGO situation in Kaunas city, revealed the main problems which prohibit successful implementation of long term NGO development policy.

Key words: non – governmental organizations, development policy, public sector, partnership.

Kubiliūnaitė J. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimas Lietuvoje: Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų atvejo analizė / Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. A. Guogis. - Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2012. -

SANTRAUKA

Viešojo administravimo magistro baigiamajame darbe analizuota nevyriausybinių organizacijų plėtros politika, formavimo ir įgyvendinimo sistema bei priemonės. Nevyriausybines organizacijas suvokiamas kaip visuomenės iniciatyvumo katalizatorius, kuris užpildo tarpą tarp valdžios ir žmonių, gali daryti įtaką valdžios priimamiems sprendimams. NVO dirba lanksčiai teikdamos paslaugas, kurių nepajėgios teikti valstybinės institucijos. Taigi, kadangi nevyriausybines organizacijas yra tarpinė grandis tarp piliečių ir viešojo sektoriaus, jų vaidmuo ir reikšmė visuomenėje yra neabejotinai svarbi.

Galime teigti, kad nevyriausybines organizacijas savo vykdoma veikla neabejotinai įnešą svarbų indėlį į šalies vykdomą gerovės užtikrinimo politiką, tačiau būtina akcentuoti, šių organizacijų plėtros, įgalinimo, stiprinimo, funkcijų perdavimo aspektus. Dėl šios priežasties šio darbo tikslas buvo išsiaiškinti kaip formuojama ir įgyvendinama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika Lietuvoje. Taip pat išskirti pagrindiniai uždaviniai: išnagrinėti NVO reikšmę viešojoje politikoje, išstudijuoti nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimo priemones, išanalizuoti nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimo priemones. Darbe keliama tokia hipotezė - Kauno miesto nevyriausybines organizacijas nėra susipažinusios su Lietuvoje kuriama nevyriausybinių organizacijų plėtros politika. Pagrindiniai darbe naudojami metodai: dokumentų analizės, lyginamasis, prielaidų analizės, interpretacinis, istorinis – loginis, kokybinio tyrimo, content analizės metodai.

Siekiant įgyvendinti magistrinio darbo tikslą bei uždavinius buvo atliktas kokybinis tyrimas, kurio metu apklausti 8 Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų vadovai. Išanalizavus gautus duomenis paaiškėjo, kad Kauno miesto nevyriausybines organizacijas nėra susipažinusios su Lietuvoje vykdoma nevyriausybinių organizacijų plėtros politika, taip pat atskleistos pagrindinės kliūtys, trukdančios sėkmingai įgyvendinti ilgalaikę NVO plėtros politiką.

Darbo struktūra: 3 skyriai (2 teorijai, 1 empiriniam tyrimui), išvados, rekomendacijos, 50 šaltinių literatūros sąrašas, du priedai. Darbo apimtis: viso 82 psl (be priedų). Darbą iliustruoja 10 paveikslų ir 4 lentelės.

Magistro baigiamasis darbas gali būti naudingas nevyriausybinių organizacijų vadovams kaip informacinė priemonė apie įgyvendinamą plėtros politiką. Taip pat galėtų būti naudingas viešojo sektoriaus institucijomis kaip priemonė susipažinti su vykdomos plėtros politikos trūkumais.

Kubiliūnaitė J. The development policy of non – governmental organizations in Lithuania: the case study of non-governmental organizations in Kaunas city / Public administration Master Thesis. Master Thesis supervisor prof. dr. A. Guogis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Politics and Management, Management department, 2012. – 92 p.

SUMMARY

Public Administration Master's thesis analyzed the non-governmental organizations (NGO) development policy, how it is formulated and implemented. Non-governmental organizations are perceived as a catalyst for public initiative, which fills the gap between the government and the people also they can influence government decisions. NGOs have flexibility by providing services that public authorities cannot provide successfully. Thus, non-governmental organization that mediates between citizens and the public sector, as well as their role and importance in society is definitely important.

We argue that non-governmental organizations in their activities will undoubtedly make a significant contribution to the country's welfare policy, however, necessary to emphasize that organizational development, empowerment, strengthening of functions are very important elements. For this reason, the aim of this work was to find out how designed and implemented development policy of NGO in Lithuania. It also put some tasks: to examine the importance of NGOs in public policy, to explore the development policy instruments, measures. The master work raises a hypothesis - non-governmental organizations are not informed about the development policy of Lithuania in Kaunas city. The main the methods used: document analysis, comparative and analytical assumptions, interpretive, historical - a logical, qualitative research, content analysis.

In order to implement the master thesis, aim and tasks, it was a qualitative study, which surveyed eight of Kaunas NGO leaders. The data analysis showed that non-governmental organizations are not informed about development policy of Lithuania in Kaunas city, also it revealed the main things that prohibit to implement successfully a long-term NGO development policy.

Structure: 3 chapters (2 theory, 1 empirical research), conclusions, recommendations, 50 bibliography sources, two accessories. Scope of work: a total of 82 pages (excluding annexes). The work is illustrated Figure 10 and Table 4.

Master's thesis can be useful for non-governmental organization leaders as an information tool for the development of a realistic policy. It could also be useful for public sector bodies as a means of the implementation of development policy failures.

PRIEDAI

1 Priedas

INTERVIU KLAUSIMAI

Susipažinimo klausimai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trumpai pristatykite savo organizaciją. 2. Kokias pareigas čia užimate?
Organizacijos veikla	<ol style="list-style-type: none"> 3. Kokioje veiklos srityje specializuojasi Jūsų organizacija? 4. Kaip manote, kokią naudą visuomenei suteikia Jūsų organizacijos vykdoma veikla? 5. Kaip manote, kas lemia sėkmingą NVO veiklą?
Bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis	<ol style="list-style-type: none"> 6. Apibūdinkite savo organizacijos santykius su Kauno miesto savivaldybe. 7. Kokias atvejais tenka dažniausiai bendradarbiauti su savivaldybe? 8. Ar svarbus Jūsų organizacijos bendradarbiavimas su savivaldybe? Kokią naudą jis Jums suteikia? 9. Ar Jūsų organizacija dalyvauja sprendimų priėmimo savivaldybės rengiamuose komitetuose, diskusijose? 10. Kaip manote, ką reikėtų pakeisti, kad bendradarbiavimas būtų efektyvesnis? 11. Kokių klausimų paskutinį kartą kontaktavote su miesto savivaldybe?
Finansavimas	<ol style="list-style-type: none"> 12. Papasakokite kokias būdais Jūsų organizacija gauna finansavimą? 13. Kaip Jūsų organizacija yra finansuojama iš savivaldybės biudžeto? Ar tai tik projektinis finansavimas? 14. Kokia tokio finansavimo atskaitomybė? 15. Kokią įtaką finansavimas turi Jūsų organizacijos egzistavimui? 16. Ar ekonominė krizė turėjo įtakos Jūsų organizacijos finansavimui? Jei taip, kaip tai pasireiškė? 17. Kokį vaidmenį visuomenė atlieka NVO finansavime? Ar gaunate paramos iš privačių asmenų?
Skėtinės NVO	<ol style="list-style-type: none"> 18. Ar jūsų organizacija priklauso kokia nors skėtiniai organizacijai? 19. Jeigu priklauso arba ne, tai kodėl? Savo atsakymą pagrįskite 20. Kokią naudą Jūsų organizacijai suteikia priklausymas skėčiui? (jei priklauso) 21. Kaip vyksta Jūsų organizacijos bendradarbiavimas su kitomis NVO? 22. Kuo iš esmės skiriasi Jūsų organizacijos bendradarbiavimas su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis nuo bendradarbiavimo su savivaldybe?
Pokyčiai	<ol style="list-style-type: none"> 23. Ar pastebėjote kokių nors pokyčių, kai buvo priimta NVO plėtros koncepcija ir plėtros programa? Jei taip, tai kokie tai pokyčiai? 24. Kaip vertinate tokias aukščiausios valdžios kuriamas plėtros programas ir koncepcijas? 25. Kaip manote, kas labiausiai trukdo ilgalaikiai nevyriausybinių organizacijų plėtrai? 26. Kaip manote, ką vykdomoji valdžia turėtų padaryti, kad situacija nevyriausybinių sektoriaus politikoje iš esmės pasikeistų?

2 Priedas

INTERVIU ATSAKYMAI SUSKIRSTYTI Į KATEGORIJAS IR SUBKATEGORIJAS

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Organizacijų reikšmė	Tikslinga veiklos sritis	<p><...> Pagalba vaikams<...> (8)</p> <p><...> Pagrindinė veikla – bendruomeninė organizacija. A, kaip čia pasakyti [paузė] mes vykdome savo teritorinėje bendruomenėje kultūrinę, socialinę, [paузė] aplinkosauginę, švietėjišką ir kitokią bendruomenei naudingą veiklą. <...> (7)</p> <p><...> Mūsų organizacija labdaros ir paramos fondas, mes pagrindinė veikla vaikų dienos centras yra, bet mes nu daugiau vat tos labdaringos veiklos darom <...> Jau nekalbant apie pagrindinį tikslą, aišku, kad ugdyti sveiką žmogų<...> (1)</p> <p><...> O veikla tai žinot turbūt, kad labai plati, tai įvairi humanitarinė pagalba, labdaros valgyklos, sunkių ligonių pervežimai, slauga <...>(2)</p> <p><...> Tai vat kaip ir pasakiau, kad socialinėj veikloj, su neįgaliaisiais, su klausos negalę turinčiais vaikais, kad dirbam ne tik su savo organizacijos nariais, bet ir su a [paузė] kas kreipiasi <...> (3)</p> <p><...> Reiškia tikslinė grupė tai yra vyresnio amžiaus žmonės <...> Ir tos sritys kaip sakyt, socialinė sritis dažniausiai <...> (4)</p> <p><...> tikslinė grupė yra vienišos mamos auginančios nepilnamečius vaikus, kur vyrauja pagrinde a nepritekliai [paузė] a smurtiniai santykiai kartais išlenda, skurdas pakankamai ryškus<...> (5)</p> <p><...> mes vienijam sergančiuosius cukriniu diabetu, bet pas mus, mes prioriteta teikiame vaikam ir jaunuoliam. <...>(6)</p>
	Naudos suteikimas	<p><...> Šiuo metu nedidelę <...> Anksčiau aktyviau rengėm įvairias pagalbos programas <...> (8)</p> <p><...> Pagrindinė nauda tai aš manau, kad yra jog skatina žmones bendrauti, būti pilietiškai aktyvesniais miesto gyventojais, rupintis a savo bendruomene, padėti kaimynam ir panašiai <...>(7)</p> <p><...> tokia biškį nematoma yra, sunku paskaičiuoti ir kaip dirbam jau daug metų, virš dešimt metų dirbam <...> matom, kad jie užaugę yra visai normalūs žmonės ir sveikai gyvenantys, tai va tikimės, kad mūsų organizacija kažkiek padėjo, kad ta įvyktų<...> (1)</p> <p><...> Aš manau, kal labai didelę naudą suteikia visuomenei, kadangi padedame žmonėms su negalia arba šeimos nariai, kurie turi su negalia žmonių, vežame juos į slaugos ligonines, į sanatorijas [paузė] plius mes maitinam žmones, rengiam žmones <...> (2)</p> <p><...> Nauda, tai sakyčiau jeigu mes tiek išgyvavom metų, tai kažkokia yra nauda. <...> (3)</p> <p><...> nauda nu sakykim nu vistiek vyrauja ta nuostata, kad vyresnio amžiaus žmogus yra tam tikra megztoji beretė, nu vistiek yra tie stereotipai. Tai tie stereotipai vistiek išnyksta ar mažėja kažkiek <...> (4)</p> <p><...> kokią naudą [paузė] tai tiesiog nu galim padėti tiems žmonėms, kad jaustųsi tvirčiau, tuo labiau, kad mūsų organizacija orientuota į tarpusavio bendravimą, kad tos šeimos, kurios ateina į mūsų organizaciją, kad jos bendrautų ane ir už organizacijos ribų. <...> (5)</p> <p><...> O naudą ką, naudą gali pasakyt tik tai narys, bet tų darbų tai daug tikrai darom <...> (6)</p>

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Organizacijos sėkminga veikla	Finansavimas	<p><...> <i>Tai pagrinde aišku finansai. Ir dabar va [paузė] mes jau trys metai nagaunam iš savivaldybės pinigų jokių. <...>(6)</i></p> <p><...><i>Tai pakankamas finansavimas [paузė] labai didelis plusas, ta prasme aš žiūriu nevyriausybines organizacijos, jeigu tik tai jos turėtų pakankamai lėšų, tiek kiek nu jom reiktų, nu tikrai jos labai daug nuveiktų ir labai kompetentingai<...>(1)</i></p>
	Bendras žmonių darbas	<p><...> <i>nu turbūt žmonės [paузė] kas, kas yra toj organizacijoj<...>(4)</i></p> <p><...> <i>Bendras darbas lemia sėkmingą veiklą, jeigu visi nevyriausybines organizacijos nariai dirba ritmingai, susikaupę, tada veikla vyksta labai sklandžiai ir gerai <...>(2)</i></p> <p><...><i>Tiesiog žmonių noras padėti vieni kitiems aš manau, bent jau socialinės srities nevyriausybinių organizacijų, jos ko gero tą tą [paузė] tuo žmonių noru ir gyvos <...>(3)</i></p>
	Organizacijos dydis	<p><...><i>Jų dydis [juokiasi] aš manau, kad kuo mažesnė organizacija, tuo glaudesnis ryšys joje atsiranda, tarp kliento ir darbuotojo, savanorių. Tolerantiškumas yra labiau išugdomas tokioje nevyriausybiniėje organizacijoje, negu, kad būtų didelė<...>(5)</i></p>
	Išoriniai veiksniai	<p><...> <i>jog sėkmę lemia vietinės valdžios lojalumas ir palaikymas [paузė] finansinė padėtis, organizacijos vadovo aktyvumas ir išprusimas, kompetencija, žmonių pritaikymas ir aišku kaip be to, tai gyventojų aktyvumas <...>(7)</i></p> <p><...><i>Visuomenės branda, bendraminčių kolektyvas, palanki įstatyminė bazė<...> (8)</i></p>

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Santykiai su savivaldybe	Informacijos pasidalinimas	<...> su Kauno miesto savivaldybe mes bendraujame tokiam gal projektų lygyje daugiau ir informacijos pasidalinimo. <...>(5)
	Konkurencija	<...> jeigu būtų vertinama dešimtbalėje sistemoje [pauzė] tai vertinčiau šešiais. [pauzė] Kartais žiūrima žinokit kaip, kaip į konkurentus ir nieko jau čia mes labai nepakeisim [pauzė] nesam jau mes labai ten jiems svarbūs, kiekvienas žiūri savęs <...>(7)
	Specifiniai klausimai	<...> Su savivaldybe geri mūsų santykiai <...> anksčiau va kaip buvo galima į daugiau kai buvo organizuojama ir galimybės konkursus, tai mes teikdavom ir į kultūros skyrių ir švietimo skyrių, buvo prevencinės programos, buvo a [pauzė] stovyklų, vat tai užimtumas vaikų ir švietimas vat dabar viso to nėra tai mes daugiausiai bendradarbiausjam su socialiniu skyriumi<...>(3) <...> Santykiai yra [pauzė] geri, todėl, kad mes nu kaip, nebendraujam su visa savivaldybe, mes bendraujam su socialinių reikalų departamentu, nes mūsų socialinė sritis [pauzė]<...>(4) <...>Ir švietimo skyrius, tai geriausiai mas bendradarbiaujam su juo. [pauzė] Nu ir kadangi mums palankiausiai, nes kadangi visi vaikai nu kaip mokyklas lanko ir turi tų problemų <...>(6) <...>Tai vat pagrindinis yra vaiko teisių skyrius, a anksčiau tarnyba vadinosi, tai jie kaip ir turėtų siūsti mums vaikus, rekomenduoti<...>(1) <...> Su Kauno miesto savivaldybe mes turime puikius santykius, kadangi jie aa mus remia, duoda patalpas, nes šitas patalpas savivaldybės yra jų sandėlys [pauzė] yra puikiausiai palaikomi ryšiai <...>(2)
	Neigiama komunikacija	<...> Nėra jokių santykių <...>(8)
	Nauda	<...> Tai jo, [pauzė] tai nauda yra tame, kad šiek tiek prisideda prie projektų įgyvendinimo, palaikyti tas veiklas, kurias vykdo vistiek padeda, nors tas finansavimas, toks nedidelis būna<...>(5) <...>svarbus iš tikrųjų, nes nes, jeigu dirbsim vien tik kaip nevyriausybininkai atsiskyre kažkaip net ir nesimatys to, to bendrąja prasme to darbo ir ir tuo labiau, kad nu yra struktūros tam tikros, kurios neša atsakomybę aa šiek tiek didesnę nei nevyriausybininkai ir mes privalom su jais bendradarbiauti. Ta prasme mes norim būti kaip ir pagalbininkai<...>(1) <...>mes jiems padedam, jie mums padeda ir viskas gerai būna<...>(2)
Dalyvavimas atstovaujant interesams	<...>Mhh, ne [pauzė] mes tikrai kelis kartus esam dalyvavę<...>(5) <...>Mūsų nekviečia niekas<...>Tai va per du metus niekas niekur nepakvietė. Vienu žodžiu ta taryba sudaryta tikrai dėl dėl [pauzė] vaizdo <...>(6) <...>Dalyvauja, dalyvauja, bet retai žinoma [pauzė] nėra, kad taip mus ten kažkas kvieštų, nelabai mes ten rūpim kažkam<...>(7) <...>Mes praktiškai diskutuojame, ne nevažiuojam į posėdžius kažkokius, bet kai būna reikalinga dalyvaujam, pavyzdžiui mus kviečia, tada padalyvaujam<...>(2) <...>Tas sprendimų priėmimas [pauzė] dažniausiai mūsų balsas būna [pauzė] nelemiamas [juokiasi] taip, toli gražu. Tai yra sudėtinga, netgi skėtinei organizacijai<...>(3)	

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Bendradarbia- vimo tobulinimas	Dialogo skatinimas	<...>Dėl to, kad jis iš tikrųjų pereitų į bendradarbiavimą reikia dialogo, o dialogo ir pačios nevyriausybinės, kurios yra užsivertusios darbais neskatina, nei savivaldybė lygiai taip pat neskatina<...> (5)
	Formalios struktūros keitimas	<...>Tai reiktų tikriausiai keisti visą tą tą [pauzė] formalią, formalią struktūrą. [pauzė] bendravimo mechanizmą. Nu žodžiu yra to nepasitikėjimo perdau<...>(4)
	Pesimizmas dėl pokyčių	<...> Ką nu, nu [pauzė] bet tai iš šono žiūrint, ką ten gali pakeisti, kad nuo tavęs niekas nepriklauso. Nu niekas nuo tave nepriklauso. [pauzė] Jeigu tu pradedi sakyti savo norus arba kad kažkas tikrai kitaip turėtų būti, tai niekas nekreipia dėmesio į tai <...>(6)
	Palankesnis požiūris	<...> aišku, kad norėtuši geresnio ir palankesnio savivaldybės atstovų požiūrio į bendruomeninę veiklą tiesiog, na ir aišku, kad didesnio finansavimo, nes be pinigų labai sunku kažką tai daryti, su jais daug paprasčiau ta veikla vyksta, galim padėti labiau žmonėms <...>(7) <...>Tai [pauzė] daugiau iniciatyvos ir daugiau žiūrėti į mus kaip į partnerius, pagalbininkus, o ne į konkurentus kaip dažnai būna [pauzė] ne viršininko ir pavaldinio, bet daugiau toks partnerystės santykis<...>(1)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	
Organizacijos finansavimas	Projektinė veikla	<...> Rašydama projektus <...>(5) <...>Iš Kauno m. savivaldybės nvo rėmimo fondo praeitais metais gavome 3 tūkstančius litų, bet gauname kasmet panašiai. [pauzė] Taip pat iš ministerijos gauname, rašome projektus, o tada jeigu laimim, tai ir finansavimą turime<...>(7) <...> Tai kaip ir pasakiau pagrindinis yra ministerija, paskui yra savivaldybė, tai čia yra tos įstaigos, kurios remia a konkrečiai vaikų dienos centrų veiklą. Paskui, kadangi tų lėšų trūksta visą laiką, tai tai jau čia jungiam a [pauzė] fantazavimus ir gudravimus dažną kartą, bandom taikyti kažkokius konkursus, kurie nėra skirti vaikų dienos centrui, bet kuriuos galima kaip ir pritraukti <...>(1) <...>Ruošiam projektus, jeigu juos laimime tai mes tais metais gauname finansavimą, mes praktiškai visada laimime kažką<...> (2) <...>finansuojama iš projektų kaip pasakiau, gauname du procentus, nario mokestis dar yra<...> (3) <...>Tai kaip ir minėjau yra iš tų projektų finansuojama ir [pauzė] ir yra konkretūs biudžetai, gauni tą, teiki paraišką, pildai. Bet čia ir savivaldybių ir europiniu lygmeniu<...> (4)	
		Visuomenės narių indėlis	<...>privatūs rėmėjai, gyventojų pajamų mokestis, keli procentai iš fizinių asmenų ateina <...>(5) <...>Rėmėjų turim [pauzė] va būtent rėmėjų<...>(6) <...>2% , įmonių tikslinė parama<...> (8)
		Užsieniošaltiniai	<...> iš aukų, iš užsienio partnerių<...>(2)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Finansavimo reikšmė	Galimybė pasiekti tikslus	<p><...> Nu, kaip pasakyti [pauzė] nu turi tai įtakos vistiek jeigu tu turi galimybę įgyvendinti tam tikrą projektą<...>(5)</p> <p><...> Finansų kiekis leidžia atlikti daugiau ar mažiau paramos veiksmų, egzistavimui įtakos neturi, nes dirbama tik visuomeniniais pagrindais<...> (8)</p> <p><...>Puikiausiai mes, mes teikiame ir ir žmones įdarbiname ir perkame kurą ir remontuojam mašinas, be finansavimo nieko [pauzė] o ką daryt. Aišku gali iš idėjos ateiti, dirbti, daryti, bet valgyt reikia visada kažką nusipirkti <...>(2)</p> <p><...>Finansavimas [pauzė] na, kol gali gauti pinigėlių, tai sakau ta veikla ir krypta ta linkme<...> (3)</p>
	Organizacijos egzistencijos pagrindas	<p><...> Tai pagrindinė, nu jeigu nebūtų, negalėčiau nei nei maisto nupirkti nei apsimokėti visas išlaidas, šilumą, elektrą, nei darbuotojam atlyginimų, viskas sustotų <...>(1)</p> <p><...>Nu lemiamą, jeigu nebūtų, tai viskas<...> (4)</p>
	Galimybė egzistuoti be finansavimo	<p><...> Jei neturėtume pinigų – savo bendruomenėje kai kuriuos renginius padarytume ir be jų. O žiūrint pilietiniu požiūriu, tai ir be pinigų rašytume raštus, bei rūpintumės savo bendruomenės teritorijos gerbūviu <...>(7)</p>

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Ekonominės krizės pasekmės	Finansavimo sumažėjimas	<p><...> Jo, ekonominė krizė turėjo, prieš tuos tris metus dešimtais metais buvo iškart nupjauta nemažai lėšų ir teko jau mažesnėm dalintis ir aišku sudėtinga buvo <...>(1)</p> <p><...>Negaliu atsakyti. Įtakojo tik sumažėjęs 2% gavimas<...> (8)</p>
	Pasekmių neįvykimas	<p><...> Ne, ne iš tikrųjų nepajaučiau [juokiasi] <...>(5)</p> <p><...> Ne, neturėjo, nes net ir anksčiau pinigų daug neturėjom, tai kažkaip labai ir nepajutom<...> (7)</p> <p><...>Mes nejaučiam krizių, dirbam įsitempę, viską normaliai ir nepasireiškė pas mus, pas mus vyksta nenutrūkstamas darbas, ar tai krizė ar ne krizė žmonėm reikia pagalbos ir mes dirbam. Mes judam ir dirbam, nes žinom kaip gauti kitaip pinigus<...> (2)</p> <p><...>A, kaip čia pasakyt [pauzė] manau, kad ne, nelabai žinokit<...> (3)</p>

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai
Skėtinės organizacijos	Priklausymas skėčiui	<p><...> <i>Tai debeto asociacijai. [pauzė] Bet jau mane išmetė iš ten, [pauzė] per suvažiavimą, mano pavardę išmetė [pauzė] jie organizacijos negali išmest, bet mano pavardę išmetė. [pauzė]<...>(6)</i></p> <p><...><i>Jo, yra Lietuvos vaikų dienos centrų asociacija tokia, jinai jungia virš aštuoniasdešimt vaikų dienos centrų visoje Lietuvoje čia. Jo, tai vat tas mūsų dienos centras priklauso<...> Yra dar keliatas, yra tokia nvo vaikams konfederacija Vilniuje įsikūrus jinai irgi jungia kažkiek vaikų dienos centrų ir paskui yra aišku jums žinoma gelbėkit vaikus<...> (1)</i></p> <p><...><i>priklauso. A, tai yra Maisto bankas [pauzė] tai mes esam viena iš tų organizacijų, kurios gauna reguliarę paramą besibaigiančio galiojimo maisto produktų<...> (5)</i></p> <p><...><i>Taip, priklausome Kauno bendruomenių centrų asociacijai<...> (7)</i></p> <p><...><i>Mūsų skėtis praktiškai samariečių bendrija yra keturiolika skyrių, kur mes bendradarbiaujam. Su kitomis organizacijomis taip pat palaikome ryšį, bet ne tokį aktyvų kaip tarp samariečių. Ne tik Lietuvoje, bet ir Vokietijoje turim, Hamburge turim partnerių<...> (2)</i></p> <p><...><i>Taip, priklauso skėčiui, tai kaip sakiau tam Snosui, socialinės [pauzė] socialinių nevyriausybinėse organizacijose sąjungai, jo jo, mes esam nariai. Ir esam Lietuvos lygtais neprigirdinčių ir kurčių vaikų vienijančios organizacijos Vilniuje yra Pagava nariai<...> (3)</i></p>
	Nepriklausymas skėčiui	<p><...> <i>Ne, nepriklauso<...> (8)</i></p> <p><...><i>Nepriklausom skėtiniai <...> (4)</i></p>
	Skėčio teikiama nauda	<p><...> <i>Nes esant tokioje asociacijoje yra lengviau save pristatyti visuomenei, [pauzė] tampame labiau matomi, be to juk įdomiau ir smagiau kartu, nei vienai, galime daugiau kažką padaryti <...>(7)</i></p> <p><...> <i>Tai didelė nauda, o [pauzė] nacionalinė šeimų asociacija, tai tarkim tokie supažindinimai su politika, aa su įstatymais, pokyčiais, jie daugiau tokie [pauzė] ne mikro lygyje veikia, o makro [pauzė] naudinga vistiek platesnę tą požiūrį turėti <...>(5)</i></p> <p><...><i>Tai kad kartais kartais [pauzė] mum tiesiog reikia, kad tu vienas negali atstovauti arba yra bendri renginiai arba yra kokie nors ten bendri atsovavimai. Nu tiesiog abipusė nauda<...> Tai žinot, vienas kitas žodelis, tai yra kažkokia nauda. Kaip aš sakau tu gali tą savo sritį kažkiek paveikti. Ir jeigu nėra atstovo, nesvarbu kokiu ten lygmeniu, tai jie daro tuos nuostatus pagal tuos, kurie ten yra. Ir tu paskui gauni tą projektą ir turi pritempinėti<...> (3)</i></p> <p><...><i>Nu, svarbus yra tu, kad gauni tu svorio kažkokio truputį tai<...>(4)</i></p>
Skėčio netobulumas	<p><...> <i>Ne, nieko jinai nedaro. [pauzė] Bet kas mano nariui, aš grįžtu tenais iš posėdžių aš neturiu savo žmonėm ką pasakyt <...> (6)</i></p>	

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
NVO tarpusavio bendradarbiavimas	Informacijos dalinimasis	<p><...> Na tai kaip sakiau, mums parodė, kad bendradarbiauti, ta Kauno mūsų situacija bendradarbiauti, o plius tai dar labai gerai, kai daug vėlgi yra aa kontaktavimas, tai yra bendravimas per tuos pačius va google groupsus pavyzdžiui, kai iškyla kažkoks klausimas ir jį paleidi per visus dienos centrus tada labai gerai sprendžiasi, išgirsti daug nuomonių<...> Taigi tas bendradarbiavimas būna Kaune būna suėjimai, su Lietuvos būna daugiausia būna internetinis, o dar būna kaip čia irgi kaip išeina, tiesiog būna suvažiavimai, padarom kažkokius mokymus, jeigu atsiranda lėšų ir tada sukviečiam visos Lietuvos vaikų dienos centrus, padarom mokymus ir tuo pačiu tam ir tam tikras laikas pasidalinimui ar pabendravimas <...> (1)</p> <p><...>Minimaliai bendraujam dėl bendrų projektų<...>(8)</p>
	Formalus bendravimas	<p><...>A, [pauzė] su kai kuriom yra labai glaudus, su kai kuriom yra tikrai tam formaliam lygmenyje, nes to realaus bendradarbiavimo lygis yra arba labai mažas arba [pauzė] nu tu gali kreiptis, bet tai nebūna dažnai<...> (5)</p>
	Bendravimo disfunkcija	<p><...>Su visom gerai sutinkam, bet dabar kas yra su nevyriausybinėm [pauzė] jeigu aš neturiu naudos, aš nedalyvausiu. [pauzė] Aš šimtą procentų garantuoju. O kad taip visos nevyriausybinės organizacijos susirinktų, pabūti kartu, pasipasakoti nu išsikalbėti pagaliau, pasidalinti įspūdžiais, tai būtų kitaip<...> (6)</p>
	Pagalba vieni kitiems	<p><...>Nu su kitomis, mes jom daugiau padedame kitom nevyriausybinėm organizacijom, nes o su savivaldybe bendradarbiaujam tai jau tikrai labai rimtai, kadangi jie ir mums padeda <...> (2)</p> <p><...>Dėl bendradaravimo tai [pauzė] dažniausiai bendradarbiaujame su tos pačios negalios organizacijomis, arba nu su mokykla, nors tai biudžetinė, bet tai vistiek vaikai eina<...> (3)</p>
	Teigiamesnis santykis nei bendradarbiaujant su viešuoju sektoriumi	<p><...>Tarpusavyje gali atviriau kalbėti apie įvairias situacijas, dalykus, savivaldybė tik paskui su oficialesniu šiek tiek tonu ta prasme savo pageidavimus ar siūlymus pristatom ir tie <...> (1)</p> <p><...> Skiriasi [juokiasi] taip manau jog tu, kad tu su nevyriausybinėm organizacijom susisiekti ir susikontaktuoti yra paprasčiau negu su savivaldybe. Ten yra tam tikrų procedūrų kur tu ten turi prašymą pateikti, tada sulaukti atsakymo dar, o pagrinde bendravimas eina raštu, retai kada žodžiu. [pauzė] šiuo aspektu manau, informacijos galimybe, prieinamumu <...> (5)</p> <p><...> Su kitomis organizacijomis bendraujame šiltai, draugiškai, o su savivaldybe tik dalykiniais klausimais<...> (7)</p>

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
NVO plėtros koncepcija ir programa	Pastebėti pokyčiai	<p><...> Labai puiki, jeigu tokie pokyčiai buvo [juokiasi] tai mes juos gal ir jaučiame, nes bendradarbiaujame su valdžia. Jie matyt tą programą puikiai žino ir mums visą laiką labai padeda <...> (2)</p> <p><...> Žodžiu pačių pokyčių nu [pauzė] net sunku pasakyt žinok kaip čia [pauzė] gal gal tas savivaldybės požiūris geresnis, bet [pauzė] kadangi aš kaip bendrauju visą laiką su tais pačiais žmonėmis tai nežinau. [pauzė] Jei taip trumpai tai nepastebėjau, bet gal vistiek daugiau apie tas nevyriausybinės žino <...> (4)</p>
	Nepastebėta jokių pokyčių	<p><...> Nepastebėjom [pauzė] dėl tos plėtros tai ta prasme, kad būtų kažkokių tai lėšų [pauzė] buvo kažkiek, buvo kažkokie konkursai, bet jie taip kažkaip nežymiai. Čia buvo plėtrai, aš visus tris metus rašiau, bet negavau nieko. Tai buvo nvo plėtrai reiškia ir ten buvo galima remontui ir įsirengti kažkokią tai naujas patalpas ir prasiplėstų teikiamos paslaugos, apimtis ir panašiai, tai va tik tiek <...> bet realiai nu nesijaučia ir nesigirdi, praktikoj dirbant nejaučiam <...> (1)</p> <p><...> Tiesą pasakius aš asmeniškai pati esu apie ją girdėjęs, nesusidūriau atvirai arba ar skirtumą pajutau, tai visai ne [juokiasi] nu gal jei pasidomėčiau, tai ir atpažinčiau kažką, kas vyksta, kas ten parašyta ir kas yra realiai, tai gal nu [pauzė] atrasčiau kažką tokio <...> (5)</p> <p><...> Nepastebėjom <...> (8)</p>
	Nežinojimas	<p><...> Plėtros programa? [tyli], nežinau apie ką čia <...> Nu nepasakyčiau, kad mes tokys nesidomintys naujovėmis, bet aš apie šitą tikrai nežinojau [pauzė] ir jeigu kaip jūs sakot yra programa tai gal [pauzė] o kas vykdo? <...> (3)</p> <p><...> Negirdėjau [pauzė] negirdėjau apie tokį dalyką <...> (6)</p>
Vertinimas	<p><...> Mhh [pauzė] kaip vertinu [pauzė] jeigu žinočiau, kaip buvo kuriama šita programa, tai galbūt galėčiau išreikšti savo nuomonę. Šiuo metu tiesiog galiu daryti prielaidą, kad jeigu nebuvo dialogo, kadangi aš apie tokį dalyką, programos kūrimą nežinojau, tai reiškia, kad nebuvo kontaktuota su organizacijom kurios, [pauzė] kurias ta programa liečia. Va ir automatiškai kokybė nukenčia <...> (5)</p> <p><...> Puikiai vertinu tokias plėtros programas, jeigu ji yra kuriama tikrai teigiamai, gerai vertinama ir aš tikrai jokių problemų neturiu dėl to <...> (2)</p> <p><...> nu nežinau [pauzė] gerai, kad jie į tą žiūri, bet kiek jos ten efektyvios ir kaip jie ten kuria [pauzė] nu nežinau matom mes kaip tas biurokratas dirba. Bet jeigu bent vienas sakyčiau specialistas toj ministerijoje pradėtų žiūrėti kitaip, tai tada gerai <...> (4)</p>	

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Ateities perspektyvos	Trukdžiai	<p><...> gal nereikėtų nevyriausybinėm organizacijom varžyti laisvę, bet suteikti galimybę išreikšti save. Nu net nežinau [pauzė] galbūt mažiau tos kontrolės, o daugiau pastangų į bendradarbiavimą <...>(5)</p> <p><...> Finansavimo stoka <...> (8)</p> <p><...>Gal nevyriausybininkų aktyvumo ir finansavimo stoka<...> (7)</p> <p><...> žmonių kaita. Nes lemia tai, kad [pauzė] kad kad jei tas stuburas, netyčia jam kažkas atsitintų, ar apsirgtų ar išeitų, tai nėra garantijosm kad kiti perimtų tą veiklą. [pauzė] tai čia žmogiškasis faktorius <...> (4)</p> <p><...>Dėmesio [pauzė] dėmesio stoka<...> (6)</p> <p><...> kad pagerėtų situacija tai norėtusi, kad mes visą laiką jaučiamės tokie kaip nu vat konkurentai tai arba atstumtieji. Esam mes va čia rimti ir, o čia tie nu kažką darantys, tai vat toks nesiskaitymas šiek tiek jaučiamas yra tai va [pauzė] turėtumėm būt tikri partneriai, o po truputį lyg tai juda, po truputį juda, keičiasi šiek tiek į gerą, galėtų sparčiau aišku <...>(1)</p> <p><...>nelaikyti konkurentais<...> (7)</p> <p><...>Kad tarp kitų organizacijų pasikeistų, tai jom reikia glaudžiau bendradarbiauti su a su [pauzė] reiškia su vykdomąja valdžia plius pateikiant jai savo reikalavimus, savo norus ir parodyti ką jie gero padarė [pauzė] mūsų žmonėms <...> (2)</p>
	Dialogo kūrimas	<p><...> pagrindinis dalykas ir turbūt svarbiausias, tai yra dialogo palaikymas, bendradarbiavimas ir tiktai per pokalbį, nes esam praktikai, kurie dirba su žmonėm tiesiogiai, mes matom jų problemas, o jie nu kaip pasakyt jie gali spėlioti, iš kažkur nustatyti iš tyrimų kažką tai <...>(5)</p>
	Situacijos pokytis	<p><...>Ką turėtų padaryti [pauzė] na valdžia gražiai šneka [pauzė] ir kad tos šnekos [pauzė] virstų realybe <...> (3)</p> <p><...>Nu tai vat aš sakau vienas dalykas turėtų truputėlį tvarkytis su tais reikalavimais biurokratiniais, nu vat, turėtų truputį palengvinti<...> (4)</p>
	Finansavimo tobulinimas	<p><...>Labiau remti nevyriausybinės organizacija arba kitaip sakant numatyti galimybes dėl finansavimo is Europos sąjungos fondų, kitų programų. Reikia pergaltvoti 2% skyrimą gal net neskiriant jų visoms viešosioms įstaigoms tokioms kaip mokykloms, darželiams, o tik nevyriausybinėm <...> (8)</p>